

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Diplomová práce

Bc. Iva Slezáková

**Výuka finanční gramotnosti v základních školách
v regionu Chrudimsko**

2017

vedoucí práce: Mgr. Martin Havelka, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výuka finanční gramotnosti v základních školách v regionu Chrudimsko“ vypracovala samostatně, pod vedením Mgr. Martina Havelky, Ph.D., na základě vlastních zjištění, odborných konzultací a materiálů, které jsou uvedeny v přehledu použité literatury, a dalších zdrojů.

V Tuněchodech, 12. 4. 2017

.....
Iva Slezáková

PODĚKOVÁNÍ

Velice děkuji vedoucímu své závěrečné práce panu Mgr. Martinu Havelkovi, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, ochotu, čas, konzultace a mnoho cenných rad a podnětů, které mé práci věnoval. Dále také děkuji manželovi za jeho velkou podporu.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Gramotnost, vztah gramotnosti a finanční gramotnosti, složky finanční gramotnosti	9
1.1 Gramotnost – chápání pojmu	9
1.2 Čtenářská gramotnost	10
1.3 Matematická gramotnost.....	11
1.4 Přírodovědná gramotnost.....	12
1.5 Informační gramotnost.....	13
1.6 Finanční gramotnost	13
1.7 Vztah gramotnosti a finanční gramotnosti.....	15
1.8 Složky finanční gramotnosti	16
1.8.1 Peněžní gramotnost	17
1.8.2 Cenová gramotnost.....	17
1.8.3 Rozpočtová gramotnost.....	17
2 Výuka finanční gramotnosti v ZŠ, význam, cíle.....	19
2.1 Význam.....	19
2.2 Cíle.....	20
2.3 Výukové materiály.....	21
2.3.1 Příklady výukových materiálů.....	22
3 Metody výuky finanční gramotnosti.....	26
3.1 Vymezení pojmu metoda výuky	26
3.2 Výukové metody vhodné pro výuku finanční gramotnosti	26
3.2.1 Inscenační metoda	27
3.2.2 Heuristická metoda	28
3.2.3 Metoda práce s textem.....	28
3.2.4 Metoda didaktické hry.....	29
3.2.5 Metoda projektová výuka	29
4 Začlenění problematiky finančního vzdělávání do jednotlivých vzdělávacích oborů na základní škole	31
4.1 Současné začlenění dle RVP ZV	31

4.2	Navrhované začlenění do ostatních vyučovaných oborů.....	31
4.2.1	Český jazyk a literatura	32
4.2.2	Zeměpis	32
4.2.3	Fyzika	33
4.2.4	Výtvarná výchova.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST		35
5	Dotazníkové šetření – žáci ZŠ	35
5.1	Téma průzkumu a stanovení cíle	35
5.2	Stanovení výzkumného problému	36
5.3	Volba výzkumné metody	36
5.4	Struktura dotazníku.....	36
5.5	Organizace výzkumu	37
5.6	Charakteristika výzkumného souboru	38
5.7	Výsledky dotazníkového šetření.....	38
6	Interpretace výsledků šetření – žáci ZŠ	62
7	Doporučení pro učitele.....	64
8	Návrh školního projektu zaměřeného na výuku problematiky finanční gramotnosti	65
8.1	Projekt - teorie	65
8.2	Projekt - praxe.....	69
9	Evaluace navrženého projektu dotazníkové šetření zjišťující postoje učitelů realizujících výuku finanční gramotnosti k navrženému projektu.....	78
9.1	Téma průzkumu a stanovení cíle	78
9.2	Volba evaluační metody	78
9.3	Struktura dotazníku.....	78
9.4	Organizace výzkumu	78
9.5	Charakteristika výzkumného souboru	79
9.6	Výsledky dotazníkového šetření.....	79
9.7	Celková evaluace předloženého návrhu školního projektu pro výuku finanční gramotnosti pedagogy.....	94
ZÁVĚR		96
REFERENČNÍ SEZNAM.....		98
Seznam použité literatury a zdrojů dle pořadí		98

Seznam použité literatury a zdrojů dle abecedy	103
Seznam použitých symbolů a zkratk.....	107
Seznam obrázků.....	109
Seznam příloh	110
ANOTACE.....	120

ÚVOD

Termíny finanční gramotnost a finanční vzdělávání jsou v posledních letech velice diskutovány. Není snad týden, kdy by se alespoň jeden z těchto pojmů neobjevil ve zprávách či diskuzích, které člověk pročítá v novinách, na internetových portálech, či slyší v televizních zprávách a jiných, např. debatních pořadech v televizi či rozhlasu. Pravděpodobně se téma finanční gramotnost více a více zmiňuje z důvodu zadlužování domácností. Míra zadluženosti lidí roste, a tím se dostáváme k zamyšlení, zdali jsou lidé dnešní doby dostatečně finančně gramotní, a tedy zdali je současné finanční vzdělávání dostatečné.

Mnohdykrát při čtení článků o míře finanční gramotnosti společnosti se dočítáme, že finanční gramotnost znamená schopnost člověka rozpoznat pojmy inflace, RPSN, úvěr, úrok apod. Ale je opravdu znalost těchto pojmů nutná, aby se člověk pokládal za finančně gramotného?

Vezměme si například člověka, který je schopen a vždy schopen byl, koordinovat své příjmy a výdaje, a tedy byl schopen spořit a z naspořených peněz pořídit, co potřeboval, včetně bydlení. Nemusel se tedy nikdy zadlužit a žije bez zatížení jakoukoliv hypotékou, úvěrem či půjčkou. Takového člověka tedy lze považovat za finančně gramotného, i když nezná rozdíl mezi úrokem a úvěrem, protože se o to nikdy nemusel zajímat. Anebo je tedy takovýto jedinec finančně negramotný, protože tyto pojmy nezná? A naopak. Člověk, který je finančně zadlužený, zatížil svou domácnost hypotečním úvěrem anebo jinou půjčkou a ví velmi dobře, co znamenají pojmy úrok, úvěr, RPSN, atd. Je potom možné takového člověka považovat za finančně gramotného, protože ovládá pojmy finančního světa, anebo za finančně negramotného, protože si musel půjčit peníze, a tedy nedokáže sladit svoje příjmy a výdaje a musí být zadlužen?

Při porovnání těchto dvou příkladů je patrné, že finanční gramotnost je velmi široké téma. Je nezbytné se finančně vzdělávat již od školního věku, aby byl člověk včas schopen zvážit své finanční možnosti, porozumět pojmům souvisejícím s nabízenými finančními produkty a aby se nenechal zbytečně vlákat do finanční pasti.

S tímto samozřejmě souvisí i povědomí o různých možnostech, jak peníze vydělat a za jakých podmínek, což se zpravidla odvíjí od výše vzdělání či volby profese. Právě proto je výuka finanční gramotnosti velice důležitá již na základní škole (dále jen ZŠ), a to ve velkém rozsahu, aby si všichni žáci uvědomili, jakým způsobem získat příjmy

a co ovlivňuje jejich výši. Dále aby žáci věděli, že míra výdajů by neměla převyšovat příjmy a uvědomovali si i další faktory ovlivňující ekonomiku osob, či domácností.

Faktem je, že ne každé dítě je obeznámeno se světem financí z domova, a tak je důležité, aby právě ve škole měli všichni žáci možnost se finančně vzdělávat. Zde je možné dětem ukázat jak s financemi zacházet, aby v dospělosti nemuseli žít s dluhy sužujícími jejich rodinné klima.

Výuka finanční gramotnosti by měla být obsažena ve více vzdělávacích oborech, aby si žáci byli schopni osvojit finanční myšlení ve více souvislostech. Je vhodné v co největší míře využít mezipředmětové vazby. Z tohoto důvodu by učitelé do svých výuk měli zavést co nejvíce příkladů z běžného života z oblasti financí, spoření, hospodaření, plánování rodinného rozpočtu a mnohého dalšího.

Cílem teoretické části předložené diplomové práce je definovat pojem gramotnost, její další typy a detailněji se zaměřit na finanční gramotnost. Nahlédnout na výuku finanční gramotnosti v ZŠ a poukázat na její důležitost, cíle a výukové materiály. Představit možné metody výuky finanční gramotnosti a uvést možnosti začlenění problematiky finančního vzdělávání do jednotlivých vzdělávacích oborů na ZŠ.

Cílem praktické části diplomové práce je prověřit chápání vybraných pojmů finanční gramotnosti, postoj k finanční gramotnosti, hospodaření a finančnímu vzdělávání žáků 2. stupně ZŠ v regionu Chrudimsko. Práce představí návrh školního projektu zaměřeného na výuku finanční gramotnosti, který byl prezentován pedagogům 2. stupně ZŠ vyučujícím finanční gramotnost. Tedy dalším cílem praktické části práce je získat hodnocení návrhu školního projektu zkušenými pedagogy zabývajícími se touto problematikou a zjistit jejich názor na současný stav finančního vzdělávání na ZŠ.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce bude detailněji popsán pojem gramotnost a její vztah k finanční gramotnosti. Také budou představeny složky finanční gramotnosti a jejich vzájemná souvislost.

Dále teoretická část popisuje výuku finanční gramotnosti v ZŠ a význam a cíle výuky tohoto tématu.

Práce se též zabývá použitím možných metod výuky finanční gramotnosti.

1 Gramotnost, vztah gramotnosti a finanční gramotnosti, složky finanční gramotnosti

Povětšinou je pojem gramotnost vysvětlován jako schopnost člověka číst, psát a zvládat základní početní operace. Takto pojem gramotnost vysvětluje mnoho zdrojů a je známý v takové míře, že přišel k zobecnění. Jsou ale odborníci, kteří se gramotností zabývají a vysvětlují pojem gramotnost podrobněji. Jak uvádí Průcha (2009), gramotnost je založena na intelektuálních schopnostech, jež jsou determinovány vnějším, především sociálně-kulturním prostředím, výchovou a vzděláváním. Je vztažena na jedince. Odvíjí se od potřeb skupiny, komunity, týmu.¹

1.1 Gramotnost – chápání pojmu

V návaznosti na výše zmíněné chápání pojmu gramotnost (Průcha 2009) si tedy můžeme položit následující otázku: Je základní gramotnost v dnešní moderní době postačující pro člověka, na kterého jsou kladeny vyšší a vyšší nároky? Musíme si přiznat upřímně, že nikoliv. A právě proto je důležité klást důraz na rozšiřování co největšího počtu gramotností. Ať už je to čtenářská gramotnost, matematická gramotnost, přírodovědná gramotnost, ICT gramotnost či finanční gramotnost. Tyto všechny a další gramotnosti jsou pro současnou společnost nezbytné, a právě proto je dosti důležité všechny možné gramotnosti rozvíjet.

¹ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 223. ISBN 978-80-7367-546-2.

Když budeme mluvit o České republice (dále jen ČR), najdeme už jen malé množství lidí, které bychom označili za negramotné, pokud budeme tento pojem chápat v jeho obecném pojetí. Téměř všichni umí v dnešní době číst, psát a zvládají alespoň základní početní úkony. Žel, je ale stále mnoho lidí, které musíme označit za negramotné v některé z konkrétních složek gramotnosti. Například ICT gramotnosti, či finanční gramotnosti. Různé typy gramotností jsou, v dnešní době, pro nás více či méně zbytné.

1.2 Čtenářská gramotnost

„Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.“²

Čtení a čtenářská gramotnost jsou nezbytně nutné pro rozvíjení klíčových kompetencí, zejména kompetence k učení. Kdo ovládá techniku čtení, může ji používat jako prostředek k dalšímu vzdělávání a zajisté mu napomůže k dosažení dalších cílů v osobním a pracovním životě. Čtením různorodých textů člověk pomáhá osobnímu rozvoji a sebezdokonalování.²

Neustále slyšíme, že čtenářská gramotnost klesá v důsledku digitalizace knih, používání mobilních telefonů a počítače pro komunikaci na místo rukopisné formy. Výzkumy PISA³ zjistily, že nynější žáci mají problém s porozuměním textu, což jim mnohdy znemožňuje dosáhnout svých cílů v podobě zvládnutí přijímacích zkoušek na střední a vysoké školy a následného úspěšného studia.

Právě proto má význam začít již v raném věku s dovedností četby a porozumění textu. Při výuce je důležité čtenáře začátečníky umět vhodně namotivovat a vybudovat v nich pozitivní vztah ke čtení. Míra čtenářské gramotnosti studentů je jedním z významných faktorů určujících jejich úspěšnost ve studiu.

S řádnou výbavou čtenářské gramotnosti lze snadněji dosáhnout dalších gramotností.

² ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 8. ISBN 978-80-86856-98-8.

³ OECD. *Programme for International Student Assessment* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/>

Rozvíjení čtenářské gramotnosti každého žáka by mělo být jedním z hlavních vzdělávacích cílů základního vzdělávání. S pojmem čtenářská gramotnost jako takovým se v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) setkáme v etické výchově. Tento vzdělávací obor umožňuje rozvíjet čtenářskou gramotnost v podobě porozumění textům, posouzení spolehlivosti a platnosti informací a jejich využití v životě. Ve filmové/audiovizuální výchově žák při učení pracuje také s odbornými a kritickými texty podporující jeho čtenářskou gramotnost.⁴

1.3 Matematická gramotnost

„Matematická gramotnost je schopnost jedince poznat a pochopit roli, kterou hraje matematika ve světě, dělat dobře podložené úsudky a proniknout do matematiky tak, aby splňovala jeho životní potřeby jako tvořivého, zainteresovaného a přemýšlivého občana.“⁵

Úroveň matematické gramotnosti se ukáže, jestliže jsou matematické znalosti a dovednosti používány k řešení problémů z různých oblastí a pro interpretaci jejich řešení použity prvky z matematiky, ať už se jedná o řešení jednoduchých každodenních situací nebo situací neobvyklých a složitých.

Třemi základními složkami matematické gramotnosti jsou:

situace a kontexty, zde jsou zasazeny problémy z různých situací osobních, pracovních či vědeckých, které mají žáci řešit, a tak aplikovat získané dovednosti a vědomosti z matematiky;

kompetence, které jsou schopni uplatnit při řešení problémů od matematického uvažování, přes matematickou argumentaci, matematickou komunikaci, modelování, vymezení problémů a jejich řešení, užívání matematického jazyka až po užívání pomůcek a nástrojů;

matematický obsah, tvořen strukturami a pojmy nutnými k formulaci matematické podstaty problémů – kvantita, prostor a tvar, změna a vztahy, neurčitost.⁶

⁴ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

⁵ Definice PISA 2003. *Koncepce matematické gramotnosti ve výzkumu PISA* [online]. Praha: ÚIV, 2003. [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2003/Koncepce-matem-gramotnosti-publikace.pdf>

⁶ ALTMANOVÁ, Jitka, BERKÍ, Jan, kolektiv autorů, *Gramotnosti ve vzdělávání: Soubor studií*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2011. ISBN 978-80-87000-74-8.

RVP ZV zahrnuje matematickou gramotnost v oblasti *Matematika a její aplikace*, která je založena především na aktivních činnostech typických pro práci s matematickými objekty a pro využití matematiky v situacích reálného života.⁷

1.4 Přírodovědná gramotnost

Definovat pojem přírodovědná gramotnost je velice složité. K jistému způsobu vymezení přírodovědné gramotnosti došlo s pomocí pedagogických odborníků z více než padesáti zemí světa, a tedy jejich vymezení bereme v úvahu. Reflektuje čtyři následující klíčové dimenze vědeckého přírodovědného poznávání:

pojmový systém, sloužící k popisu nebo vysvětlování přírodních faktů, tedy vlastností přírodních objektů či procesů probíhajících v těchto objektech nebo mezi nimi;

metody a postupy, prostřednictvím kterých se vyhledávají a řeší přírodovědné problémy a získávají se a testují přírodovědné poznatky, jako jsou data, hypotézy, teorie, modely a jiné;

metodologii a etiku, které studují vlastnosti přírodovědných pojmů a tvrzení, indikátory objektivitu a pravdivosti přírodovědných hypotéz, teorií či modelů, způsoby dokazování v přírodních vědách, a další;

interakci s ostatními segmenty lidského poznání či společnosti, kdy se zkoumají například vzájemné vztahy mezi přírodními vědami, technologiemi a matematikou, možnosti využití přírodních věd pro rozhodování decizní sféry při řešení různých sociálních, ekonomických, politických či kulturních problémů, možnosti využití přírodních věd pro personální rozhodování jednotlivce při řešení jeho každodenních problémů a různá morální dilemata týkající se aplikace přírodovědných poznatků v praxi jako v lékařství, biotechnologiích, ve vzdělávání a ochraně životního prostředí.⁸

V RVP ZV se pojem přírodovědná gramotnost nevyskytuje v žádné jeho části. Je vyjádřena prostřednictvím vzdělávací oblasti *Člověk a příroda*. S různými složkami přírodovědné gramotnosti se žáci ZŠ zajisté setkají i ve vzdělávacích oblastech *Člověk a jeho svět*, *Člověk a svět práce*, *Člověk a společnost*, *Matematika a její aplikace* a pravděpodobně i v jiných oblastech.

⁷ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

⁸ ČERNOCKÝ, Bohumil. *Přírodovědná gramotnost ve výuce: příručka učitele se souborem úloh*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 12-13. ISBN 978-80-86856-83-4.

1.5 Informační gramotnost

Informační gramotnost je vcelku mladý pojem, jelikož technika ve spojení s informačními nástroji se pro běžného člověka začala objevovat až v 70. letech 20. století. Od této doby se význam informační gramotnosti mění v návaznosti na zvyšující se nároky společnosti.

Informační gramotnost je soubor znalostí a dovedností umožňujících používat informační a komunikační technologie vyskytující se kolem nás. Je velmi těžko definovatelné, jakou míru znalostí a dovedností musí člověk ovládat, aby se mohl považovat za informačně gramotného. Zjednodušeně by se ale dalo říci, že informačně gramotný člověk je ten, kdo je schopen ovládat a využívat širokou škálu technik a informačních nástrojů a umí s jejich pomocí řešit problémy. Dále pak odborníci hovoří o informační gramotnosti, jestliže je člověk schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, umí je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít.⁹

Úroveň informační gramotnosti je v dnešní době podstatným faktorem úspěchu v pracovní sféře, která stále více prosazuje moderní technologie. Hodnotou prosperujících podniků a úspěšných ekonomik je adaptabilní pracovní síla, které se daří aktivně a efektivně pracovat ve světě informací.

Informační gramotnost je zahrnuta v RVP ZV v oblasti *Informační a komunikační technologie* a zacílena na získání základních dovedností v ovládnutí výpočetní techniky a moderních technologií, orientaci ve světě informací, tvořivou práci s informacemi a jejich využíváním jak pro další vzdělávání, tak i v praktickém životě.¹⁰

1.6 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost je v současné době značně aktuálním tématem zasahujícím celou společnost. Trh je plný lákavých nabídek na rychlé získání zboží, na což je navázán trh financí se širokou škálou produktů a služeb umožňujících okamžité získání touženého produktu. Půjčení peněz s sebou přináší nemalá rizika, která si lidé mnohdy neuvědomují. V důsledku toho je velký počet domácností zadlužen a počet osobních

⁹ Metodický portál www.rvp.cz. *Sborník příspěvků*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008, s. 67-68. ISBN 978-80-87000-18-2.

¹⁰ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

bankrotů se také stále zvyšuje. To je jistým ukazatelem potřeby zvyšovat finanční gramotnost občanů.¹¹

Tématem finanční gramotnost se zabývají denně učitelé, odborníci na finance, politici i běžní občané. Známe ale doopravdy jeho význam? Je jeho vysvětlení jednotné? Vzhledem k novosti nemá tato problematika doposud ustálenou definici ani jednotnost toho, co má obsahovat. Každý subjekt na finanční gramotnost nahlíží z jiného úhlu, a proto definic finanční gramotnosti existuje mnoho.

Velice podrobnou definici podává dokument Národní strategie finančního vzdělávání ministerstva financí (dále jen MF), které ji definuje jako souhrn potřebných kompetencí: „*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situaci.*“¹²

Metodická příručka Finanční gramotnost ve výuce definuje pojem takto: „*Finanční gramotnost je souhrn kompetencí, které jsou uplatňovány v běžném životě a které jsou nezbytné pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu. Finanční vzdělávání v širším rámci podporuje prevenci proti předlužení a směřuje občany k zajištění na stáří.*“¹³

Zahraniční zdroj Investopedia označuje finanční gramotnost jako vzdělávání a porozumění různým finančním oblastem. Zaměřuje se na schopnost řídit osobní finance efektivním způsobem, což zahrnuje znalost vhodného rozhodování o osobních financích, jako je investování, pojištění, nemovitosti, školné, vedení rozpočtu, odchod do důchodu a daňové plánování.¹⁴

¹¹ Hospodářské noviny. *Domácnosti se v září zadlužily o dalších 10 miliard. Dluhy rostly i firmám* [online]. ČTK. Praha, říjen 2010. [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65496620-domacnosti-se-v-zari-zadluzily-o-dalsich-10-miliard-dluhy-rostly-i-firmam>

¹² Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha. MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf

¹³ HESOVÁ, Alena a Eva ZELEDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 11. ISBN 978-80-86856-74-2.

¹⁴ INVESTOPEDIA. *Financial Literacy* [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp#ixzz4aqAQiFXa>

S ohledem na finanční gramotnost Navrátilová (2012) v učebnici Finanční gramotnost – učebnice učitele uvádí toto: „*Finančně gramotný člověk by měl umět orientovat se v problematice peněz, posoudit nabídky jednotlivých finančních produktů a také řídit a spravovat své osobní finance či rodinný rozpočet. Zároveň by měl být vybaven vědomostmi, na základě kterých dokáže rozlišit a odmítnout nevhodné či potenciálně nebezpečné finanční nabídky.*“¹⁵

Všechny definice mají v oblasti finančního vzdělávání své místo. Dostatečná finanční gramotnost předchází zadlužování občanů a vede je k hospodaření s penězi a majetkem, a také k uvážlivým rozvahám při domácím finančním plánování. A právě toto by mělo být cílem finančního vzdělávání.

Finanční gramotnost je v RVP ZV na 2. stupni ZŠ obsažena v oblasti *Výchova k občanství – Člověk, stát a hospodaření*, kde žáky seznamuje se základními pojmy finančního trhu. Hlavními body jsou majetek, vlastnictví, peníze, hospodaření, banky a jejich služby, výroba, obchod, služby a principy tržního hospodářství. Druhou oblastí zahrnující finanční gramotnost je *Člověk a svět práce – Provoz a údržba domácnosti*, kde se žáci učí sestavovat rodinný rozpočet, seznamují se s podmínkami hotovostního a bezhotovostního platebního styku a dalšími pojmy ze světa financí.¹⁶

Otázkou ale zůstává, zdali začlenění finanční gramotnosti pouze ve dvou oblastech RVP ZV je dostatečné. Z různých průzkumů hodnotících finanční gramotnost u dětí a dospělých je zřejmé, že by bylo vhodné její začlenění do výuky rozšířit.

1.7 Vztah gramotnosti a finanční gramotnosti

Když se vrátíme zpět ke gramotnosti jako takové a dáme ji do spojitosti s gramotností finanční, tak je více než jasné, že tyto dva pojmy spolu souvisí. Jak je uvedeno výše, pro člověka považovaného za gramotného v dnešní době je třeba rozvíjet co největší počet gramotností. Pokud člověk chce být alespoň trochu úspěšný a vést spokojený život, vzdělávání je pro něho nezbytné, ať už se jedná o sebevzdělávání v podobě rozvíjení svých znalostí, dovedností, schopností či vzdělávání prostřednictvím nějaké instituce.

¹⁵ NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.

¹⁶ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Finanční gramotnost je jednou velice podstatnou složkou gramotnosti a pro dnešní dobu absolutně nepostradatelnou. Přesto stále velké množství lidí postrádá dovednost hospodařit s penězi, a právě proto zadluženost domácností roste vysokým tempem. V nabídce bankovních a jiných finančních institucí je mnoho produktů, kde není obtížné pro téměř kohokoliv, si půjčit na cokoliv. Nutno podotknout, že to samozřejmě není zadarmo. Instituce, které peněžní prostředky půjčují, chtějí zapůjčené prostředky zpět, a to i se stanoveným úrokem. K zamyšlení zůstává, proč právě v dnešní době lidé nejsou schopni počkat nějakou dobu, než si ušetří na vytouženou věc, a raději jdou do banky či bance podobné instituci a peníze si půjčí, i s mnohdy velice nevýhodnými podmínkami, zejména vysokým úrokem?

Při měření finanční gramotnosti MF v roce 2015 výsledky odhalily zásadní zjištění:

- dvě třetiny dospělých se nechovají ekonomicky zodpovědně,
- 57 % domácností nesestavuje rodinný rozpočet,
- 37 % respondentů si nedokáže představit, jak by řešili ztrátu hlavního příjmu své domácnosti,
- aktivně nespoří 19 % dospělých,
- v případě výpadku příjmů 15 % domácností nepokryje své životní náklady ani po dobu jednoho měsíce,
- 42 % lidí nedokáže správně vypočítat úrok.¹⁷

Tyto výsledky jsou alarmující a je zřejmé, že je třeba společnost vzdělávat v oblasti finanční gramotnosti již v brzkém věku, tedy při docházce na ZŠ.

1.8 Složky finanční gramotnosti

Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje tři následující složky: peněžní gramotnost, cenovou gramotnost, rozpočtovou gramotnost. V následujícím textu se jim budeme blíže věnovat.

¹⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÁ REPUBLIKA. *Měření finanční gramotnosti 2015: Kompletní výsledky* [online]. 2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>

1.8.1 Peněžní gramotnost

Tato složka gramotnosti představuje dovednosti nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz, pro transakce s nimi a znalost nástrojů určených k jejich správě. Jedná se především o běžný účet a platební karty.

Představuje funkce a druhy peněz, různé měny a kurzovní lístek. Seznamuje s různými způsoby placení, tedy s hotovostním a bezhotovostním platebním stykem. Uvádí specifika bankovního a nebankovního sektoru. Dále informuje o pojmech úrok, úroková sazba a o jejich funkci u úvěrů. Varuje před snadno a rychle dostupnými úvěry skrývajících nástrahy v podobě příliš vysokého RPSN. Přestavuje typy bankovních účtů s jejich službami. Vysvětluje rozdíly mezi různými typy platebních karet a uvádí jejich charakteristické vlastnosti.¹⁸

1.8.2 Cenová gramotnost

Neodmyslitelnou součástí finanční gramotnosti je pochopení fungování cenového mechanismu a porozumění principu hodnoty peněz. Tato gramotnost zahrnuje problematiku cen a inflace. Pro pochopení cenového mechanismu je zapotřebí znalost základních ekonomických veličin.

Cenová gramotnost vysvětluje veličinu trh, pojmy poptávka a nabídka a uvádí faktory ovlivňující nabídku a poptávku. Zabývá se tržní rovnováhou a vysvětluje, jak vzniká nedostatek či přebytek zboží. Důležitou veličinou cenové gramotnosti je cena. Uvádí její ovlivňující faktory, metody pro sestavování ceny, vysvětluje druhy cen a popisuje cenové praktiky firem. Dále se cenová gramotnost zabývá pojmem inflace, vysvětluje, jak se měří, a představuje její možné typy.¹⁹

1.8.3 Rozpočtová gramotnost

Co představuje rozpočtová gramotnost, je schopnost porozumět důležitým pojmům, jako jsou veřejné finance zahrnující rozpočet vlády, soustavu rozpočtu státu, měst a obcí. Dále příjmy a výdaje rozpočtu, daně, deficitní hospodaření, u kterého vysvětluje, co je deficit či přebytek rozpočtu a veřejný dluh. Do rozpočtové gramotnosti je zahrnuta

¹⁸ NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011, s. 127. ISBN 978-80-904396-1-0.

¹⁹ NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.

rozpočtová politika, což při pochopení jejího principu nám může pomoci se správou rodinného či osobního rozpočtu, jelikož s rodinným rozpočtem je to podobné jako se státním, kdy se po útratě větší částky nežli je příjem hospodář dostane do deficitu a následují problémy.²⁰

²⁰ NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.

2 Výuka finanční gramotnosti v ZŠ, význam, cíle

Výuka finanční gramotnosti vychází z Národní strategie finančního vzdělávání schválené vládou roku 2010.²¹ Tento strategický dokument prezentuje akční plán pro finanční vzdělávání v ČR, zabývá se významem a principy finančního vzdělávání a představuje role jednotlivých subjektů ve finančním vzdělávání.

Do RVP ZV byl standard finanční gramotnosti začleněn 1. 9. 2013. Od té doby se finanční gramotnost stala povinnou součástí základního vzdělávání, a to plošně. Z toho vyplývá, že všichni absolventi ZŠ po 1. 9. 2013 musejí být s obsahem pojmu finanční gramotnost seznámeni. V posledním znění RVP ZV upraveném v lednu 2016 a platném od 1. 9. 2016 je finanční gramotnost zařazena na 1. stupni ZŠ do vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět* a na 2. stupni ZŠ je začleněna do vzdělávacího oboru *Výchova k občanství – Člověk, stát a hospodaření*, a také ve vzdělávacím oboru *Člověk a svět práce – Provoz a údržba domácnosti*. V charakteristikách všech tří zmíněných vzdělávacích oblastí je uvedeno, že jsou žáci seznamováni se světem financí, což přispívá k rozvoji finanční gramotnosti.²²

Dle nejnovější úpravy RVP ZV je nutné upravit všechny školní vzdělávací programy a finanční gramotnost ve stanoveném rozsahu zapojit do výuky. Doporučuje se finanční gramotnost realizovat v koordinaci se vzdělávacími obory *Matematika a její aplikace* a *Informační a komunikační technologie*. Výuka finanční gramotnosti je nově povinnou součástí základního vzdělávání, a není tedy možné ji realizovat pouze volitelnými předměty nebo jen v části třídy nebo ročníku. Finanční gramotnost je mezioborovou problematikou a při její výuce je nutná spolupráce mezi pedagogy.

2.1 Význam

Význam výuky finanční gramotnosti v ZŠ v poslední době roste a je důležité tento vzdělávací obor začlenit do co největšího počtu vyučovaných oborů, aby žáci získali co nejširší povědomí o financích a uvědomili si, že je tento pojem v současnosti spojen s většinou lidských činností.

²¹ Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha. MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf

²² MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Cílem výuky finanční gramotnosti by mělo být dostatečné informování žáků o možných produktech finančního světa, jejich výhodách, ale i nástrahách. Dále by žákům mělo být představeno hospodaření s penězi a možné způsoby, jak s penězi zacházet a případně je množit.

V neposlední řadě je nutné do výuky finanční gramotnosti začlenit zpřístupnění informací o možných rizicích půjčování peněz a jejich důsledcích. Žáci by měli být schopni uvědomit si negativa půjček, úvěrů a hypoték. Měli by být upozorněni na to, že je vždy nutné si před podepsáním jakékoliv půjčky s rozvahou spočítat, zdali budou s jejich příjmy schopni půjčku splácet. To je totiž často velký problém mnoha dospělých.

Jak uvádí Kiyosaki, též nazývaný „učitel bohatých“: *„One of the reasons the rich get richer, the poor get poorer, and the middle class struggles in debt is because the subject of money is taught at home, not in school. Most of us learn about money from our parents. So what can a poor parent tell their child about money?“*^{23 i}

Ano, finanční edukace je důležitá hlavně ve škole, aby dětem nabídla více, než co jim mohou nabídnout rodiče. O penězích se ve školách vyučuje málo. Školy se soustředí na akademické a odborné znalosti, ale ne na znalosti finanční. Toto může být jeden z faktorů, proč i někteří chytří inženýři, doktoři a účetní, kteří měli výborné školní výsledky, se nyní potýkají s finančními problémy. A právě proto je nutné s finančním vzděláváním začít již v dětském věku s pomocí vzdělávací instituce.

2.2 Cíle

V cílovém zaměření v RVP ZV je pro oblast vzdělávání *Člověk a jeho svět* uvedeno, že je třeba žákům představit, jak je možné se orientovat v problematice peněz a cen a jak odpovědně spravovat osobní rozpočet. Očekávané výstupy jsou zaměřeny na žákovu orientaci v základních formách vlastnictví, používání peněz v běžných situacích, odhad a kontrolu ceny nákupu a vrácených peněz. Žák má ukázat na příkladu nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlit proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy. Žáci se dále učí, jak porovnat svá přání a potřeby se svými finančními

²³ KIYOSAKI, Robert T. *Rich dad, poor dad: what the rich teach their kids about money - that the poor and middle class do not!*. Scottsdale, AZ: Plata Pub, 2011, p. 12. ISBN 978-16126-800-1-9.

ⁱ překlad z AJ do ČJ: Jeden z důvodů, proč bohatí bohatnou, chudí chudnou a střední třída zápasí s dluhy, je, že se o penězích učí doma, a ne ve škole. Většina z nás se o penězích učí od rodičů. Co mohou chudí rodiče říci o penězích svým dětem?

možnosti, načež navazuje schopnost sestavit osobní/rodinný rozpočet s uvedením příkladů základních příjmů a výdajů. V učivu žáci probírají druhy vlastnictví (soukromé, veřejné, osobní, společné); hmotný a nehmotný majetek; rozpočet; příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní formu peněz, způsoby placení, úspory a půjčky.²⁴

Vzdělávací oblast *Člověk a společnost* přispívá k rozvoji finanční gramotnosti. Cílí na orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního/rodinného rozpočtu s ohledem na měnící se životní situaci. Očekávané výstupy jsou zaměřeny na žákově porovnání a rozlišení různých forem vlastnictví, včetně duševního, a způsobu jejich ochrany. Žák by měl být schopen uvést jejich příklady. Dále se žák učí sestavovat jednoduchý rozpočet domácnosti, zvažuje nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní si princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti, dodržuje zásady hospodárnosti a vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi. V učivu se žáci seznamují s pojmy jako majetek, vlastnictví a jeho formy, peníze a jejich funkce. Žáci jsou také informováni o bankách a jejich službách, výrobě, obchodu a ostatních službách a principech tržního hospodářství, kde jim je vysvětleno fungování trhu, tvorba ceny, inflace, nejčastější právní formy podnikání a další.²⁵

Člověk a svět práce je poslední vzdělávací oblast RVP ZV mající začlenění výuky finanční gramotnosti, a to ve výukových hodinách Provoz a údržba domácnosti. Očekávané výstupy jsou žákově schopnost provádět jednoduché operace platebního styku a domácího účetnictví. Učivo zahrnuje pojmy ze světa financí jako například rozpočet, příjmy, výdaje, platby, úspory, hotovostní a bezhotovostní platební styk a ekonomika domácnosti.²⁶

2.3 Výukové materiály

Vzhledem k tomu, že výuka finanční gramotnosti je stále mladé odvětví a není jedním z klíčových oborů vyučovaných ve velké hodinové dotaci, pedagogové vyučující tento předmět doposud nebyli v rámci svého studia vybaveni odborností potřebnou pro výuku finanční gramotnosti. S ohledem na tento fakt bylo resortem školství připraveno

²⁴ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuvv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

²⁵ tamtéž

²⁶ tamtéž

celé portfolio metodických materiálů. Národní ústav pro vzdělávání vydal několik publikací zabývajících se problematikou finanční gramotnosti opírajících se o Rámcově vzdělávací program (dále jen RVP). Na nedostatek materiálů zabývajících se tématem finanční gramotnost samozřejmě zareagovalo i mnoho vydavatelů se záměrem uspokojit trh.

2.3.1 Příklady výukových materiálů

Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka

Hesová a kol. sepsali příručku obsahující doporučení určená učitelům základních a středních škol, vedoucím pracovníkům škol a koordinátorům vzdělávacích aktivit. Vydavatelem je Národní ústav pro vzdělávání, divize Výzkumného ústavu pedagogického. V dokumentu je vysvětlena koncepce finanční gramotnosti. Publikace nabádá ke spolupráci pedagogů s rodiči a rozebírá metody a formy práce v rámci finančního vzdělávání. Součástí je i mnoho užitečných odkazů na pomůcky a nástroje určené k výuce finanční gramotnosti, a také doporučená literatura a další informační zdroje.²⁷

Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol

Publikaci vydal Národní ústav odborného vzdělávání v rámci projektu MŠMT. Publikace se snaží předložit učitelům jasnou představu o tom, co všechno jednotlivé cíle finanční gramotnosti představují. Tvůrci se zaměřili především na to, co by mělo být obsahem výuky na základních a středních školách. Kniha se snaží srozumitelně vysvětlit obsah klíčových termínů jako osobní a rodinný rozpočet a mnoho dalších. Dále zavádí pojmy osobní aktiva, pasiva, schodek, přebytek, spoření, život na dluh. Velká část knihy se věnuje hospodaření domácnosti, tvorbě ceny, inflaci, typům peněz a dalším důležitým pojmům, se kterými se lze setkat na finančním trhu. Stručně publikace charakterizuje jednotlivé typy institucí, jejich produkty a to, jak se vypořádat s vypočítáním úroků či co je RPSN. Tvůrci text pojali tak, aby nebyl jen výčtem poznatků, ale zároveň poskytoval možnost problematiku pochopit a ukázat ji na příkladech uvedených v publikaci. Příklady uvedené v učebnici zahrnují například tvorbu cen, náklady na provoz automobilu, volbu vhodné investice, jak dojíždět za prací

²⁷ HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 11. ISBN 978-80-86856-74-2.

co nejlaciněji a ekologicky nebo měření spotřeby elektrospotřebičů.²⁸

Finanční gramotnost: učebnice žáka

Tato učebnice finanční gramotnosti pro žáky se zabývá základními principy financí, funkcí peněz, hospodařením domácnosti. Následně představuje druhy plateb, finanční produkty a seznam různých bank. Nastiňuje různorodé problematické situace, které mohou nastat v případě špatného hospodaření s penězi. Učebnice je v barevném provedení s černobílými obrázky a ilustračními schémata. Obsahuje velké množství cvičení, her, příkladů, názorných ukázek, a také vzorové příklady z praxe. Přináší i doplňková témata a typy pro výuku. Kromě běžného textu se v knize setkáte i s rozšiřujícím učebním materiálem v podobě informačních okének nazvaných *Minislovníček* a *Něco navíc*. Učebnice obsahují okénka s nápisem: *Zapamatujte si* poukazující na důležitý text charakteru upozornění či varování. Titul vychází z RVP ZV platného od 1. 9. 2013, kde problematika financí je přímou součástí vzdělávacích oborů *Výchova k občanství* a *Člověk a svět práce*. Titul má doložku MŠMT. Na učebnice navazuje manuál/příručka pro učitele.²⁹

Výchova k finanční gramotnosti: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií

Úkolem této učebnice je zvýšit úroveň finanční gramotnosti žáků 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků žáků víceletých gymnázií. Je ale také určena pro pedagogy a rodiče. Publikace žákům pomáhá získat dovednosti k zodpovědnému finančnímu hospodaření. Žáci se dle učebnice naučí spravovat osobní a rodinné finance a orientovat se ve světě finančních nabídek a produktů. Obsah učiva je sestaven tak, aby bylo možné výuku pojmout jako samostatný předmět, tak ho zařazovat do jednotlivých vzdělávacích oborů, zejména *Občanská výchovy*, *Základy společenských věd* a *Matematika a její aplikace*. Barevné provedení učebnice obsahuje pestré doprovodné fotografie, což přináší čtenáři realističtější představu o skutečném světě. Zábavné ilustrace v podobě komiksů přinášejí příběhy modelových rodin. Každá kapitola v úvodu připomíná to, co už bylo probíráno v kapitolách předešlých, a nastiňuje to, co bude navazovat. Dále každá kapitola obsahuje úkoly a otázky. Na postranní liště knihy jsou umístěny

²⁸ KLÍNSKÝ, Petr. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-87063-13-2.

²⁹ NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-150-3.

doplňující a rozšiřující informace. Na konci učebnice je *Slovník finančních pojmů*, kde žáci naleznou nejčastěji používané termíny ze světa financí s jejich vysvětlením. Na učebnici navazuje Příručka pro učitele a Interaktivní učebnice a Cvičení.³⁰

Dnešní finanční svět: školní atlas

Tato publikace koncepčně a obsahově vychází z Národní strategie finančního vzdělávání³¹ a ze standardů finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání. Jde o průřezové dílo využitelné při výuce finančních témat na 2. stupni ZŠ. Každý vyučující i žák si v něm může najít tematický okruh uplatnitelný v příslušném ročníku dle daného Školního vzdělávacího programu. Záměrně se jedná o atlasový typ díla, který jednoduchou a názornou formou přibližuje ekonomická a finanční témata co nejširšímu okruhu zájemců. Učebnice pamatuje i na práva spotřebitele a názorně pomocí schématu reklamace zboží vysvětluje reklamační řízení. Neopomíná ani upozornění na možnost klamání spotřebitele a záludnost smluv. Vedle představené teorie z finančního světa jsou v publikaci aktivity, úkoly a otázky zaměřeny konkrétně pro skutečný život žáků. Praktická část knihy slouží k fixaci probraného učiva. Nedílnou součástí tištěného Školního atlasu *Dnešní finanční svět* je jeho digitální verze dostupná na přiloženém nosiči. Zde je možné nalézt kompletní obsah tištěné verze doplněný o ukázky interaktivních animací ekonomických jevů a jejich schémat.³²

Show Me the Money

Tato zahraniční publikace od mezinárodně uznávaného finančního pedagoga popisuje dětským čtenářům snadno pochopitelným a hravým způsobem roli, kterou peníze hrají v našem životě. Kniha je plná otázek z oblasti peněz, ekonomiky a podnikání, které jsou velmi srozumitelným způsobem zodpovězeny a vysvětleny. Autor představuje historii peněz a počátky bankovníctví poutavým způsobem ve spojitosti s letopočty a známými osobnostmi. V knize je poukazováno na důležitost práce člověka a její nezbytnost pro život. Součástí této pestrobarevné publikace je slovníček pojmů z oblasti financí. Přestože kniha pojednává o penězích, autor věnuje

³⁰ KAŠOVÁ, Jitka a Lukáš ISTENČIN. *Výchova k finanční gramotnosti: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-107-4.

³¹ Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha: MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financi-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf

³² ROD, Aleš, Barbora SLINTÁKOVÁ a Miroslav SVOBODA. *Dnešní finanční svět: školní atlas*. Praha: Terra-klub, 2012. ISBN 978-80-902282-8-3.

jednu část štěstí a relevantnosti a v publikaci odhaluje, že ty nejlepší věci v životě jsou stále zdarma. I když se jedná o britskou publikaci, svým obsahem bude vyhovovat i ostatním zemím světa. Zvláště v překladu bude kniha pro děti z různých koutů světa zajímavá a zábavná.³³

Poznáváme peníze

Autorem publikace je britský spisovatel Gerry Bailey, jenž vydal mnoho dětských knih, převážně pro anglické čtenáře. Většina jeho knih je edukativních a zaměřují se na výchovu k finanční gramotnosti. Stejně zaměření má i tato publikace obsahující hojnou ilustraci a v podobě komiksů, příběhů, fotografií a diagramů se snažící o zvýšení finanční gramotnosti dětí. Kniha je členěna do šesti částí. První část se zabývá příběhem peněz, kde je dětem přiblížen počátek peněz až po nastínění budoucnosti peněz. Druhá část je věnována zlatu, jeho těžbě, ryzosti, moci zlata, až po ocenění zlatem v podobě medailí. Další kapitoly zahrnují peníze v bance, bohaté a chudé, kapesné a poslední kapitola se věnuje všemu kolem nakupování. Na konci každé části knihy je kvíz pro upevnění učiva (správné odpovědi jsou k dispozici). Četba knihy a následná diskuse s rodiči může dětskému čtenáři pomoci ke správnému chápání významu peněz, ale i k vhodnému spravování financí a hospodaření s nimi v dospělosti.³⁴

Proč se vzdělávat?

Ministerstvo financí spravuje webový portál k finanční gramotnosti a finančnímu vzdělávání. Lze ho nalézt pod názvem *Proč se finančně vzdělávat?* na adrese www.psfv.cz. Portál poskytuje přehledné a ověřené informace z finančního světa. Stránky jsou užitečné jak pro učitele základních a středních škol, tak i pro jejich žáky. Portál nabízí širokou škálu pojmů a procesů s jejich objasněním. Portál je rozdělen do přehledných a užitečných sekcí, kde uživatel nalezne, co právě potřebuje. Velmi nápomocná je sekce *Spočítejte si* obsahující různé typy kalkulačků na výpočet úvěrů, důchodů, pojištění, sociálních dávek a jiného. Zjednodušeně řečeno, tento webový portál nabízí pomoc ve finančním světě a v oblasti rodinných financí.³⁵

³³ HALL, Alvin. *Show me the money*. London: Dorling Kindersley, 2008. ISBN 978-1-40532-189-1.

³⁴ BAILEY, Gerry. *Poznáváme peníze: rozvíjejte finanční gramotnost nejmenších dětí*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0153-1.

³⁵ Ministerstvo financí Česká republika, *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/>

3 Metody výuky finanční gramotnosti

Doposud v práci byla vymezena finanční gramotnost a její složky, výuka finanční gramotnosti v ZŠ a její význam a cíle. Byly také představeny výukové materiály pro výuku této problematiky. Tato kapitola se bude zabývat možnými metodami výuky finanční gramotnosti a jejich použitím.

Pro jakýkoliv vzdělávací obor je možno vybrat jednu či více vhodných výukových metod. Stejně tomu je i v případě výuky finanční gramotnosti zahrnující široké spektrum témat. Ještě před samotným zahájením každé výuky je nutné vybrat správnou, tj. především efektivní výukovou metodu. Těch je k dispozici celá škála.

3.1 Vymezení pojmu metoda výuky

Co je to *výuková metoda* neboli *metoda výuky*? Jedná se o systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení daných edukačních cílů. Realizuje se prostřednictvím komunikace mezi učitelem a žáky. Výuková metoda má za úkol žákům zprostředkovat učivo, být nápomocna k jejich učení a je soustavou kroků vedoucích k danému cíli. Různé výukové metody kladou rozdílné nároky na aktivitu žáků a na jejich samostatnost a tvořivost. Výukové metody jsou děleny podle odlišných kritérií a klasifikací metod je mnoho.³⁶

Vyučovací metoda je vysvětlována též jako postup, cesta, způsob vyučování, což vyplývá z významu řeckého *methodos*.³⁷

Ano, postup a způsob vyučování jsou důležité aspekty pro správné vysvětlení daného tématu.

3.2 Výukové metody vhodné pro výuku finanční gramotnosti

Pedagogům se nabízí pestrá škála výukových metod. Maňák se Švecem (2003) rozdělují výukové metody do mnoha kategorií a vymezují tři základní skupiny. *Klasické výukové metody, aktivizující výukové metody a komplexní výukové metody*.³⁸

³⁶ ŽÁK, Vojtěch. *Metody a formy výuky: hospitační arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s 5. ISBN 978-80-87063-61-3.

³⁷ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 287. ISBN 80-7178-772-8.

³⁸ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 168-171. ISBN 80-7315-039-5.

Všechny tyto metody jsou děleny na další podkategorie. Mnohé z nich jsou vhodné i pro výuku finanční gramotnosti. Stěžejní výukové metody lze nalézt v metodické příručce *Finanční gramotnost ve výuce*³⁹ a v *Metodickém doporučení pro výuku finanční gramotnosti*.⁴⁰

Obě publikace kladou důraz na znalost pojmů z finančního světa a jejich porozumění. Avšak také nabádají pedagogy k přípravě takových výukových aktivit, které žákům umožní reálný prožitek z běžného života přinášející řešení běžných finančních situací. Cílem výuky finanční gramotnosti by také mělo být naučit žáky využít svých poznatků, vědomostí a postojů a v souvislostech je použít ve svém životě. Kromě toho by výukové metody měly rozvíjet žákovy finanční dovednosti a naučit je zodpovědnému rozhodování a finančnímu myšlení.

Hesová a Zelenková (2011) uvádějí, že tyto předpoklady naplňují především metody *inscenační* a *heuristické*, které vztahují výuku k životu žáků a rozvíjí jejich finanční dovednosti, ale také umožňují respektovat soukromí. Dále uvádějí metodu *práce s textem* učící žáky kritickému přístupu k informacím, a to nejen ze světa financí, a v neposlední řadě uvádějí metodu *didaktické hry* simulující zábavnou formou dění běžného života, což podporuje strategické myšlení žáků.⁴¹

Další případnou metodou pro výuku finanční gramotnosti je v poslední době hojně používaná *projektová výuka*. V devadesátých letech se tato metoda stala populární v Anglii a nyní je s oblibou používána i v tuzemských školách v podobě projektových dnů či týdnů. Pokud jsou projekty správně zaměřeny, mohou být velice účinné při rozvíjení široké škály dovedností žáků.⁴²

3.2.1 Inscenační metoda

Pomocí inscenačních metod, nebo také metod hraní rolí, lze simulovat stanovené situace, kdy se jejich řešení realizuje formou hraní rolí vzdělávaných žáků. Pomocí hraní rolí mohou žáci vyjádřit své osobní postoje a myšlenky. Při použití této metody je

³⁹ HESOVÁ, Alena a Eva ZELEDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-74-2.

⁴⁰ HESOVÁ, Alena. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 1. vyd. 2003. [cit. 2017-01-17]. ISBN 978-80-87652-98-5. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/17579/metodicka_doporuceni_pro_vyuku_financni_gramotnosti_akt.pdf

⁴¹ tamtéž

⁴² PETTY, Geoffrey. *Teaching Today*. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) Ltd., 1993, p. 283. ISBN 0-7487-8525-6.

důležité zajistit, aby si žáci mohli dobrovolně zvolit roli, případně od ní odstoupit nebo si ji vyměnit se spolužákem. Jestliže se splní tyto podmínky, dochází u převážné části žáků k osobní identifikaci s danou rolí.⁴³

V případě využití této metody pro výuku finanční gramotnosti žáci většinou hrají roli dospělých, což je pro ně zábavné. Při výuce se mohou vcítit do problémů běžného života a nacvičit si správné rozhodování ohledně nakládání s financemi. Mezi pozitiva inscenační metody patří zejména rozvoj sociálních a komunikačních dovedností.

3.2.2 Heuristická metoda

Heuristická výuková metoda je jednou z aktivizujících metod výuky. Její podmínkou je rovnováha mezi aktivitou učitele a žáka. Stejně jako metoda problémového výkladu i heuristická metoda posouvá úroveň osvojení podle Bloomovy taxonomie do roviny aplikace, pro kterou je typickým procesem řešení různých typů problémových úloh. Žák si pomocí těchto metod vytváří předpoklady pro osvojování uvedených postupů. Z pohledu specifického vzdělávacího cíle jde o řešení problému a jeho splnění, kdy si žáci s nápomocí učitele osvojují obecně platné postupy řešení problémů.⁴⁴

U výuky finanční gramotnosti se pomocí heuristické metody žákům představují takové problémy běžného života a jsou následně podněcováni k tomu, aby sami hledali řešení. Učitel žákům poskytne vstupní informace o problému, ale řešení už ponechá pouze na nich. Při výuce finanční gramotnosti se tato metoda často využívá pro sestavování rodinného rozpočtu či pořizování majetku.

3.2.3 Metoda práce s textem

U této metody se jedná o zpracování textových informací pro osvojení nových poznatků, jejich rozšíření, prohloubení a následné upevnění. V této metodě dominuje žákovo učení, a právě proto se nazývá *práce s textem*, která je podporována v řadě didaktických situací učitelem. Práce s textem neznamena pouze zapamatování

⁴³ KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 325. ISBN 80-7178-253-X.

⁴⁴ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Pedagogika Grada, 2012, s. 77-78. ISBN 978-80-247-4100-0.

předložených informací. Žák si zde postupně vytváří a zdokonaluje dovednosti využívat textových informací při řešení různě náročných úkolů a problémů.⁴⁵

Z toho důvodu má výuková metoda *práce s textem* své místo při výuce finanční gramotnosti. Žáci musejí být schopni kriticky přistupovat k informacím. Nesprávné pochopení smluv při sjednávání půjček, a nebo koupi/prodeji bytu totiž často vede k finančním problémům.

3.2.4 Metoda didaktické hry

Didaktická hra jako výuková metoda je vždy cílově orientována. Pomocí herních situací se dají s žáky řešit i složité učební úlohy, protože se pro ně stává silným motivačním stimulem schopným značně zmobilizovat jejich kognitivní potenciál, a to zejména při soutěživých hrách. Při začlenění hry do výuky musíme dbát na její pečlivý výběr vzhledem k požadovanému pedagogickému cíli. Hry zábavnou formou simulují dění běžného života, což vede k podpoře strategického myšlení žáků.⁴⁶

Při začlenění metody didaktické hry do výuky finanční gramotnosti je možné, aby si učitel hry vyrobil sám s pomocí např. kartiček s úkoly, penězi, zbožím představujícím složky běžného života, nebo si pořídil již dostupné hry na trhu, jako je kupříkladu hra Cash Flow.

Hra Cash Flow je určena pro děti od deseti let a jejím cílem je zprostředkovat porozumění financím a jejich tokům. Děti by poté měly být lépe schopné využít dosažených informací i v reálném životě.⁴⁷

Možné je také zařadit on-line aplikace či počítačové hry dostupné na internetu.

3.2.5 Metoda projektová výuka

Metoda projektová výuka z části navazuje na metodu řešení problémů. U této metody se však řeší problémové úlohy komplexněji a jde o výukové záměry a plány mající vždy širší praktický dosah. V rámci projektové výuky lze opustit stěny učebny nebo školy a využít prostor společenské komunity, výrobního procesu či přírody. Nejedná se však o exkurzi ani vycházku, protože se účastníci projektu začleňují do životní praxe a za své aktivity přebírají určitou odpovědnost. Projektová výuka

⁴⁵ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 64-65. ISBN 80-7315-039-5.

⁴⁶ KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 323-324. ISBN 80-7178-253-X.

⁴⁷ Cashflow klub. *O hře CashFlow* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.cashflow-klub.cz/o-hre-cashflow>

zpravidla propojuje několik vzdělávacích oborů, neboť jejím cílem je řešit situace objevující se v reálném životě, tedy situace s komplexnějším charakterem. Při výběru výuky projektovým způsobem je vždy důležité vymezit časový rozsah projektové výuky dle zvolených cílů a vybraných témat projektu.

Projektové výuky z časového hlediska mohou být:

krátkodobé, tj. zahrnutý do dvou až několika výukových hodin;

střednědobé realizované v průběhu jednoho až dvou dnů;

dlouhodobé, tzv. projektové týdny, které se konají obvykle jedenkrát za rok;

mimořádně dlouhodobé trávající několik týdnů i měsíců, kdy zpravidla paralelně probíhá obvyklá výuka.

V rámci projektové metody lze též využít různých organizačních forem výuky. Práce v projektu může být zadána individuálně, nebo jako práce ve skupině, avšak možná je kombinace obou způsobů. Při realizaci této výukové metody se nabízí zapojení celé třídy či více tříd i odlišných ročníků. Průběh řešení projektu lze členit na několik fází. První fází je *stanovení cíle*, druhou *vytvoření plánu řešení*, třetí fáze obsahuje *samotnou realizaci plánu* a poslední fází je *vyhodnocení uskutečněného projektu*.⁴⁸

Zpravidla je zvolení projektové výuky výhodné z několika hledisek. Zvyšuje motivaci, iniciativu a odpovědnost žáků, nabízí řadu příležitostí k praktickému řešení problémů a úkolů ze života, nabádá žáky k ochotě spolupracovat a radit se s jinými, vede žáky k toleranci, vytrvalosti, sebedůvěře, sebekritičnosti a pohotovosti a v neposlední řadě dává žákům příležitost k tvořivým činnostem.⁴⁹

I když má projektové vyučování mnoho příznivců, najdou se mezi pedagogy i odpůrci této metody upozorňující na fakt, že někteří žáci projektovou výuku chápou jako nezávislé hraní a nedokáží uplatňovat nabyté vědomosti v souvislostech.

⁴⁸ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: PdF MU, 2003, s. 168-171. ISBN 80-7315-039-5.

⁴⁹ BÖNSCH, Manfred. *Zielorientiertes Lernen mit Hilfe spezieller Unterrichtsmethoden*. München: Ehrenwirth, 1974. ISBN 3431016073.

4 Začlenění problematiky finančního vzdělávání do jednotlivých vzdělávacích oborů na základní škole

Téma finanční gramotnost je tak obsáhlé, že by vystačilo na výuku v samostatném vzdělávacím oboru. Na to ale zatím v našem současném školství není prostor, a tak se tato problematika integruje do oborů nabízejících toto skloubení.

Nutno podotknout, že problémem výuky finanční gramotnosti jako samostatného vzdělávacího oboru by mohlo být nesetkání se určitého učiva v jednom a druhém oboru. Např. procenta probíraná ve vzdělávacím oboru *Matematika a její aplikace* by se vždy musela vyučovat dříve než ve *Finanční gramotnosti*. V případě neznalosti práce s procenty by probírané téma v hodinách finančního vzdělávání nebylo reálné, žáci by učivo, kde mají vypočítat výši úroku či zhodnocení peněz, nebyli schopni pochopit.

4.1 Současné začlenění dle RVP ZV

Jak už bylo výše v práci uvedeno, finanční gramotnost je dle poslední verze RVP ZV začleňována do vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět* na 1. stupni ZŠ a na 2. stupni ZŠ se dle RVP ZV žáci s výukou finanční gramotnosti setkávají ve vzdělávacích oborech *Výchova k občanství* a *Člověk a svět práce*. Též se doporučuje realizovat koordinaci se vzdělávacími obory *Matematika a její aplikace* a *Informační a komunikační technologie*. Začlenění finanční gramotnosti do běžně vyučovaných vzdělávacích oborů je však náročné, a i když je výuka finanční gramotnosti povinnou součástí základního vzdělávání od 1. 9. 2013, ne všichni pedagogové jsou ochotni k této integraci přistoupit.⁵⁰

Naštěstí se objevuje čím dál více vyučujících ochotných začlenit vyučování složek finanční gramotnosti. S pomocí své kreativity vytvářejí rozmanité vyučovací hodiny ba projekty přibližující žákům pojmy a situace z finančního světa, a tím finančně vzdělávají své žáky.

4.2 Navrhované začlenění do ostatních vyučovaných oborů

Výše jsme uvedli začlenění výuky finanční gramotnosti do vzdělávacích oborů, kde je jejich spojení s daným předmětem přirozené. Avšak nabízejí se i další obory

⁵⁰ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

s možností začlenit finanční gramotnost. V této podkapitole nastíníme další možné vzdělávací obory a návrhy témat finančního vzdělávání pro ně určených.

4.2.1 Český jazyk a literatura

Ve vzdělávacím oboru *Český jazyk a literatura* je možné zaměřit se na příběhy, do kterých je problematika financí začleněna. Děti mohou dostávat různá témata, jejichž rozvinutím vytvoří příběh s dobrým či špatným koncem. Jednou velice zajímavou publikací je kniha pohádek *Zlatý poklad* od známých ekonomů a autorů úspěšných publikací zabývajících se finančním světem, Pikory a Šichtařové. Tito autoři se rozhodli vydat publikaci pro děti, kde laskavým a nenásilným způsobem vysvětlují základní pojmy finanční gramotnosti. Z příběhů v knize může čtenář pochopit, jak se v životě zodpovědně chovat a nedostat se do finančních obtíží.⁵¹

Tato publikace může být nápomocna učitelům *Českého jazyka a literatury* pro navození žákovy představy o situacích a problémech finančního světa. Vyučující mohou žákům zadávat úkoly v podobě vypracování slohových prací na téma finance. Díky tomu bude žákům umožněno procvičit jazykově literární složku gramotnosti, ale také svou gramotnost finanční.

4.2.2 Zeměpis

Vzdělávací obor *Zeměpis* je ideální pro plánování rodinných výletů či dovolených. Při probírání říčních sítí ČR by žáci mohli plánovat vodáckou dovolenou. Úkolem k tématu by bylo zjistit, jak dlouhou trasu budou muset na dané řece urazit a naplánovat kempy na přespání, zohlednit jejich cenu a další poplatky. Následujícím úkolem žáků by mohlo být zjištění možnosti dopravy vlakem na počátek plavby a ceny za přepravné. Při výuce evropských států by žáci mohli plánovat trasu automobilem. Dle měst, která chtějí navštívit, by spočítali, kolik budou muset ujet kilometrů a kolik je to v podobě benzínu či nafty bude stát. Takovéto pojetí výuky by zajisté přispělo k zapamatování látky probírané v zeměpise a žákům by se přiblížil současný finanční svět. Nápomocna může být snad každá učebnice zeměpisu jako např. *Zeměpis 9: pro základní školy*⁵²

⁵¹ PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ, *Zlatý poklad*. Praha: Ibisingold, 2015. ISBN 798-80-905564-3-0.

⁵² CHALUPA, Petr, Stanislav HORNÍK, Jaromír DEMEK, Jaromír RUX a Miroslava VANĚČKOVÁ. *Zeměpis 9: pro základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-415-3.

nabízející rozmanitou škálu témat vhodných ke skloubení výuky zeměpisu s výukou finanční gramotnosti.

4.2.3 Fyzika

Ve vzdělávacím oboru *Fyzika* při výuce o kapalinách a jejich jednotkách⁵³ by mohla být začleněna složka finanční gramotnosti v podobě úkolu, kde si žáci napíší, jak každý z nich provádí večerní hygienu, zdali používají sprchu či koupel. Za domácí úkol by změřili délku svého sprchování či rozměry vany. Jejich dalším úkolem by bylo změření průtoku vody a ceny jednoho sprchování – (vodné, stočné, ohřev). V případě koupele by výsledek vycházel z výpočtu objemu vany a použité vody.⁵⁴ Takovýto praktický příklad by žákům jistě pomohl zpřístupnit látku probíranou v předmětu fyzika.

4.2.4 Výtvarná výchova

V hodinách výtvarné výchovy se žáci mohou setkávat s pojmy finančního světa. Témat se nabízí mnoho, např. platidla v podobě bankovek a mincí. V případě bankovek mohou být žáci poučeni o jejich ochranných prvcích a názorně jim mohou být jednotlivé prvky představeny. K tomu mohou posloužit např. webové stránky České národní banky.⁵⁵ Tvůrčí činností mohou žáci překreslit současné bankovky ČR s jejich znaky a pro rozvíjení fantazie navrhnu bankovky a mince nové.

Dalším tématem by mohlo být představení pojmů *jmění* a *majetek*, jejich podoby, rozdíly a vzájemný vztah. Úkolem pro žáky k tomuto tématu může být ztvárnění různých forem majetku. Takovýto úkol výtvarné výchovy v žácích vzbudí zájem o kreativní činnost vztahující se k tématice běžného života.

Z výše uvedeného vyplývá, že by nemělo být pouze speciálních učitelů vyučujících finanční gramotnost v samostatném vzdělávacím oboru či oboru jejich aprobace, ale všichni soudobí učitelé by měli začleňovat složky finanční gramotnosti do všech vzdělávacích oborů vyučovaných na ZŠ. To zejména z důvodu pochopení různých pojmů finanční gramotnosti ve všech možných spojitostech, aby žáci měli možnost

⁵³ Implementace interaktivních prvků do výuky fyziky na ZŠ. 6. ročník: *Objem* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://fyzika.fyzikaprozivot.cz/6-rocnik/6-objem>

⁵⁴ Ekolist.cz – zprávy o přírodě, životním prostředí a ekologii. *Úspory vody v koupelně – jak je to se sprchováním a plnou vanou vody?* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zelenadomacnost/rady-a-navody/uspory-vody-v-koupelne-jak-je-to-se-sprchovanim-a-plnou-vanou-vody>

⁵⁵ Česká národní banka, *Bankovky a mince*, [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_5000.html

pochopit co nejvíce souvislostí použitelných pro jejich život současný a připravit je pro reálný život budoucí.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce obsahuje provedení průzkumné sondy formou dotazníku u žáků 2. stupně ZŠ. Prošetřuje jejich postoje k finanční gramotnosti, chápání vybraných pojmů finanční gramotnosti, jak si stojí v hospodaření a jak se staví k finančnímu vzdělávání.

Dále praktická část představuje projekt určený pro vzdělávací obor 2. stupně ZŠ vyučující finanční gramotnost. Projekt je zaměřen na pořizování bydlení ve spojitosti se sestavením rodinného rozpočtu. Pořízení bydlení je pro mnoho mladých lidí velkou neznámou. Žáci si v rámci tohoto projektu uvědomí, jaký je vztah mezi vzděláním, profesí a výší výdělku. Žáci v projektu budou také seznámeni se světem hypotečních úvěrů a bude jim vysvětleno např., proč pro financování bydlení využít hypoteční úvěr a ne jiný úvěr nabízený na finančním trhu. Naučí se hospodařit s běžnými výdaji, což si vyzkouší v podobě nákupu potravin a drogerie v online obchodě.

Následovat bude dotazníkové šetření učitelů, kteří měli možnost seznámit se s navrhovaným školním projektem. Šetření zjišťovalo dosavadní zkušenosti učitelů s výukou finanční gramotnosti a jejich názor na navrhovaný školní projekt.

5 Dotazníkové šetření – žáci ZŠ

V této části diplomové práce bude představeno dotazníkové šetření provedené mezi žáky 2. stupně oslovených ZŠ regionu Chrudimsko. Průzkum byl proveden prostřednictvím dotazníků, které byly distribuovány na vybrané ZŠ v elektronické podobě a v podobě tištěné na vyžádání škol.

5.1 Téma průzkumu a stanovení cíle

Hlavním cílem provedeného průzkumu bylo zjistit, zda žáci 2. stupně oslovených ZŠ regionu Chrudimsko správně chápou vybrané pojmy z oblasti finanční gramotnosti, ověřit jejich dovednost hospodařit s penězi a odhalit, jaký mají postoj k finančnímu vzdělávání.

5.2 Stanovení výzkumného problému

V souladu s výše uvedeným hlavním cílem provedeného průzkumu byl stanoven výzkumný problém: **Jak chápou vybrané pojmy finanční gramotnosti, jak hospodaří s penězi a jaký mají postoj k finančnímu vzdělávání žáci 2. stupně ZŠ v regionu Chrudimsko?**

5.3 Volba výzkumné metody

Výzkum byl uskutečněn prostřednictvím kvantitativní metody s použitím výzkumné techniky dotazníkového šetření, jež bylo zvoleno z důvodu možnosti rychlého a relativně ekonomicky nenáročného shromáždění dat od velkého počtu respondentů. Dotazník je anonymní, což zvýší upřímnost odpovědí.⁵⁶

Mezi další výhody dotazníkového šetření patří možnost pro dotazované osoby více zvažovat odpovědi, jelikož nejsou vystavovány tlaku pro okamžitou odpověď, jak je tomu při aplikaci metody rozhovoru. Avšak naproti výhodám dotazníkového šetření jsou i nevýhody této metody, jako např. zkreslené výsledky způsobené velkou vnitřní korekcí, autocenzurou při odpovídání na otázky dotazníku u některých zkoumaných osob, neboť se snaží odpovídat ve shodě s tím, co je sociálně žádoucí a nikoliv upřímně a pravdivě.⁵⁷

5.4 Struktura dotazníku

Dotazník se skládá z 20 jednoduchých otázek. Sedmnáct otázek je zacíleno na vybrané aspekty finanční gramotnosti a tři slouží k charakterizování vzorku dotazovaných respondentů. Z prvních 17 otázek je prvních šest zaměřeno na to, jak respondenti získávají peníze a hospodaří s nimi. Další otázky jsou směřovány na vybrané pojmy z finančního světa a přehled znalosti cen u běžně dostupného zboží. Konečná část otázek dotazníku je zaměřena na postoj respondentů k finančnímu vzdělávání.

Pro dotazník byly zvoleny uzavřené a polouzavřené otázky. Uzavřené otázky byly vybrány, jelikož se od respondentů požaduje jednoznačná a konkrétní odpověď

⁵⁶ CHÁSKA, Miroslav. *Metoda pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 175. ISBN 978-80-247-1369-4.

⁵⁷ *Psychologie v teorii a praxi. Dotazník jako průzkumná metoda* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

a orientují se na možnost statistického zpracování. Mimoto uzavřené otázky vtáhnou respondenta do problému a nasměřují ho na to, o co se dotazník zajímá. Uzavřené otázky mají i nevýhody, jako např. nutnost výběru odpovědi z omezeného okruhu možností a možnost nahodilého výběru z dané nabídky.⁵⁸

I přes tyto nevýhody byly pro tento dotazník zvoleny převážně otázky uzavřené, neboť je pravděpodobné, že pro výše uvedené výhody je výběr uzavřených odpovědí vhodnější pro respondenty ve starším školním věku. Pouze jedna otázka je otevřená, aby respondent mohl sdělit svůj vlastní názor.

Dotazník je k nahlédnutí v Příloze 1.

5.5 Organizace výzkumu

Průzkum byl realizován v průběhu měsíců února až března 2017. Vybraným ZŠ byla k rukám ředitelky/ředitele školy zaslána žádost o zúčastnění se dotazníkového šetření. Žádost byla zaslána e-mailem konkrétním osobám v podobě průvodního dopisu (viz Příloha 3), ve kterém bylo uvedeno, komu je dotazník určen, účel dotazníkového šetření, ujištění o anonymitě zjištěných údajů, hlavní cíl průzkumu a nabídka poskytnutí výsledků šetření v případě zájmu školy. E-mailová žádost obsahovala link, na kterém byl dotazník dostupný. Byla také nabídnuta možnost papírové formy dotazníků v případě zájmu. Přílohou PDF byl zaslán dotazník v písemné podobě pro obeznámení pro ředitele.

V poslední době jsou průzkumy pomocí elektronických dotazníků oblíbené zvláště pro jejich výhody. Tyto výhody jsou finanční úspory, neboť nevznikají žádné náklady na tisk a poštovné. Distribuce je rychlá, a tedy i odezva respondentů je uskutečněna v kratším časovém intervalu. Pro respondenty je odpovídání na elektronické otázky pohodlné a nebojí se napsat svůj skutečný názor. Naproti výhodám má forma elektronického dotazování i své nevýhody, jako je nutnost přístupu k počítači a internetu nebo označení příjemcem prvotního e-mailu se žádostí o účast na průzkumu jako nevyžádaná pošta a jeho likvidace bez přečtení.⁵⁹

Při rozesílání žádostí o účast dotazníkového šetření byla předpokládána pouze

⁵⁸ CHÁSKA, Miroslav. *Metoda pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 166. ISBN 978-80-247-1369-4.

⁵⁹ VANDERSTOEP, Scott W. a Deirdre D. JOHNSTON. *Research Methods for Everyday Life: Blending Qualitative and Quantitative Approaches*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2009. p. 174-175. ISBN 978-0-470-34353-1.

částečná odezva a tedy nízká účast. Bylo osloveno 14 ZŠ z regionu Chrudimsko. Některé školy odpověděly ihned, že se dotazníkového šetření nezúčastní, a mnoho z nich ani nezareagovalo, což značí velkou neochotu. S některými školami byl osobní či telefonický kontakt. Po pár nezdarech, kdy pomoc s dotazníkovým šetřením byla odmítnuta, další pokusy nebyly opakovány. Naštěstí se našlo několik škol, které na první e-mailovou výzvu odpověděly kladně a účast na dotazníkovém šetření přislíbily. Některé školy byly kontaktovány telefonicky či mailem, přes osobní známosti, kdy vyplnění dotazníků žáky bylo také přislíbeno.

5.6 Charakteristika výzkumného souboru

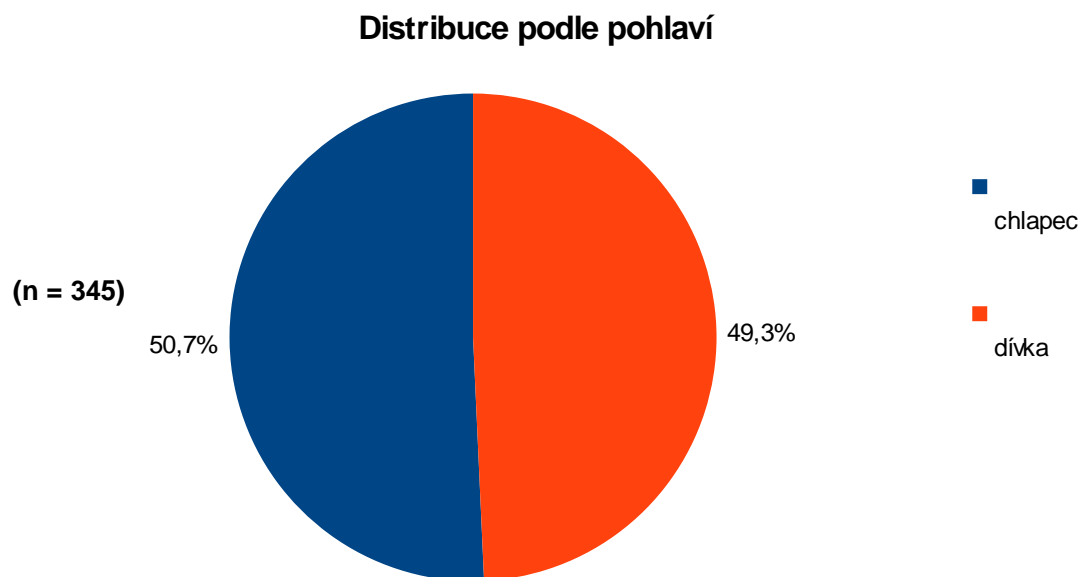
Výzkumné šetření bylo provedeno na vybraném vzorku základních škol v regionu Chrudimsko. Předložený dotazník byl anonymní a byl prezentován žákům šestých, sedmých, osmých a devátých (dále jen 6., 7., 8., 9.) ročníků oslovených 14 ZŠ.

5.7 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazování se zúčastnilo celkem 345 žáků 2. stupně ZŠ z regionu Chrudimsko. Z toho bylo 175 (50,7 %) chlapců a 170 (49,3 %) dívek. S největší pravděpodobností se zúčastnily i školy, které na e-mail se žádostí o účast dotazníkového šetření nereagovaly.

Distribuce podle pohlaví (viz Obr. 1)

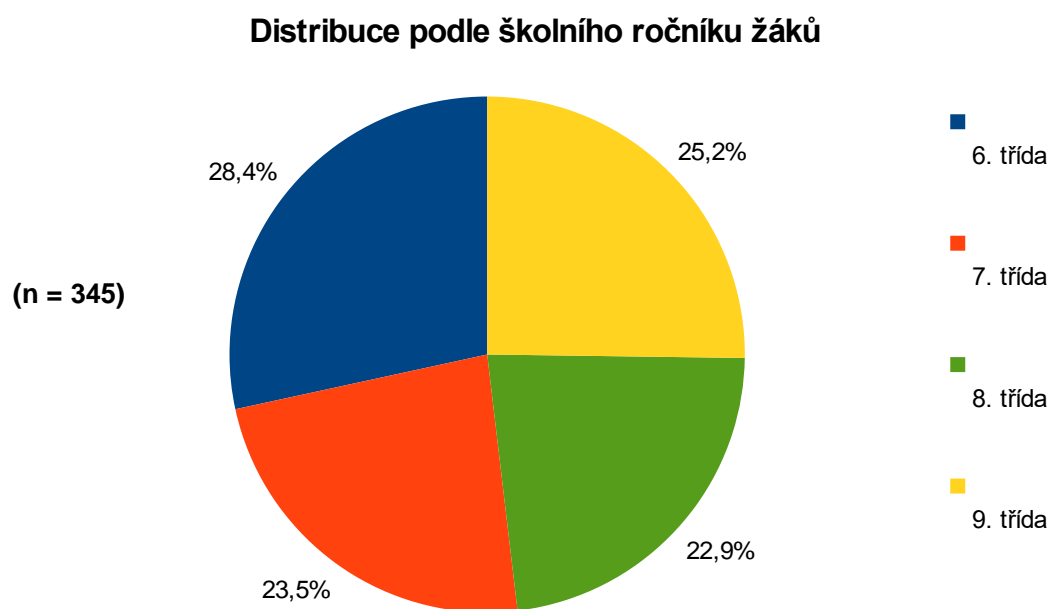
<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
chlapec	175	50,7 %
dívka	170	49,3 %

Obr. 1: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující pohlaví žáků

Distribuce podle školního ročníku žáků (viz Obr. 2)

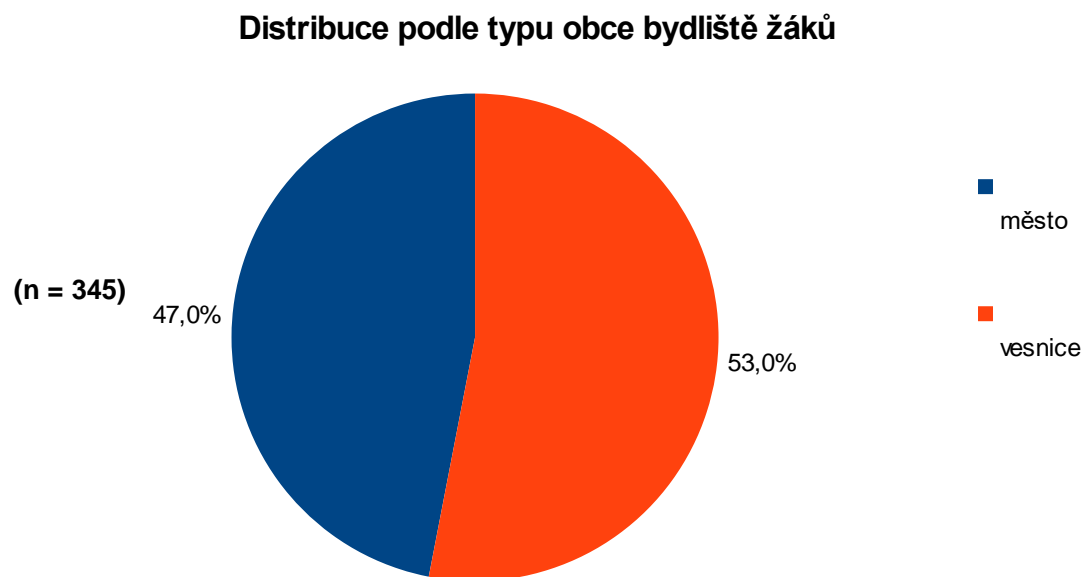
<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
6. třída	98	28,4 %
7. třída	81	23,5 %
8. třída	79	22,9 %
9. třída	88	25,2 %

Obr. 2: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující školní ročník žáků

Distribuce podle typu obce bydliště žáků (viz Obr. 3)

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
vesnice	183	53,0 %
město	162	47,0 %

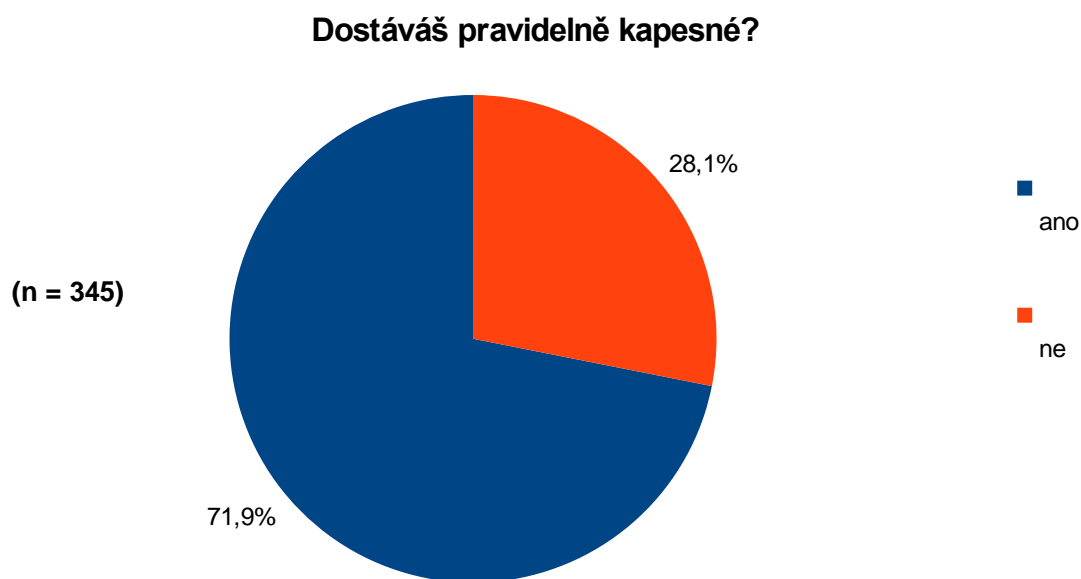
Obr. 3: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující typ obce bydliště žáků

Otázka č. 1:

Dostáváš pravidelně kapesné? (viz Obr. 4)

Cílem otázky bylo zjistit, zdali respondenti dostávají pravidelně kapesné. Jednalo se o otázku uzavřenou. Respondenti volili jednu ze dvou možností, které byly jednoznačně definovány.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	248	71,9 %
ne	97	28,1 %

Obr. 4: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 1 – žáci

Zjištění:

Šetření ukázalo, že ne všichni respondenti dostávají pravidelně kapesné. 71,9 % dotazovaných kapesné pravidelně dostává, avšak 28,1 % z nich nikoli. Největší podíl těch, kteří kapesné pravidelně nedostávají, jsou žáci 6. a 7. ročníku. Žáků dostávajících pravidelně kapesné v 8. a 9. ročníku je přibližně stejný počet. Pohlaví ani bydliště respondentů na zkoumaný fakt nemá vliv.

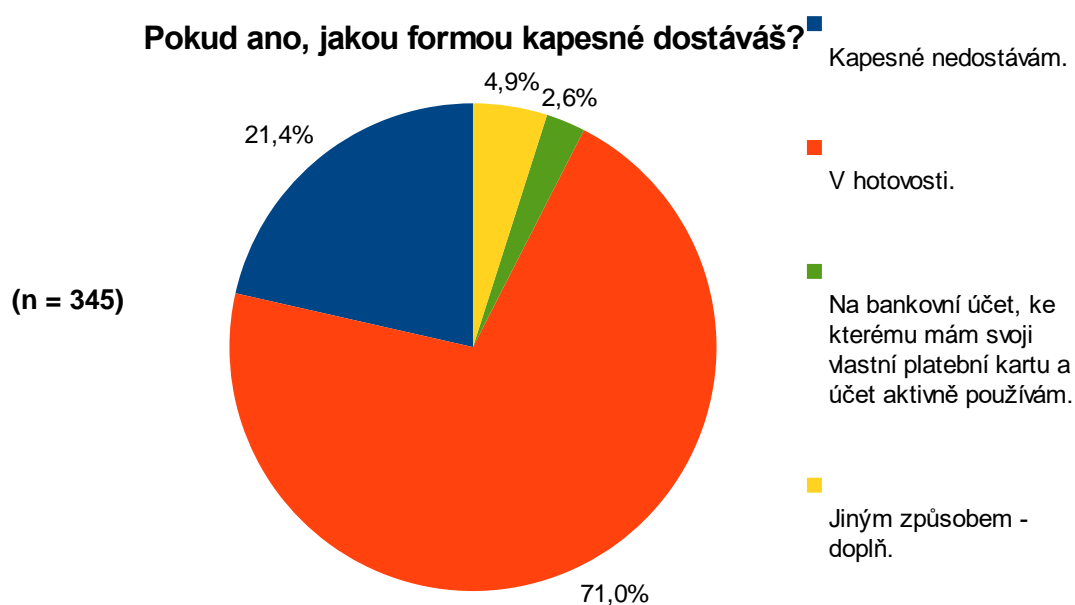
Otázka č. 2:

Pokud ano, jakou formou kapesné dostáváš. (viz Obr. 5)

Otázka zjišťovala, v jaké formě dostávají respondenti kapesné. Jednalo se o polouzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze tří pevných výběrů

a v případě, že jejich forma získávání kapesného nebyla ve výběru, měli možnost doplnit.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
Kapesné nedostávám.	74	21,4 %
V hotovosti.	245	71,0 %
Na bankovní účet, ke kterému mám svoji vlastní platební kartu a účet aktivně používám.	9	2,6 %
Jiným způsobem – doplň.	17	4,9 %

Obr. 5: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 2 – žáci

Zjištění:

Výsledky průzkumu ukazují, že převážná většina (71,0 %) respondentů dostává kapesné formou hotových peněz.

Pouhé 2,6 % respondentů kapesné dostává na bankovní účet, ke kterému disponuje vlastní platební kartou a účet aktivně používá. Jedná se hlavně o žáky 9. ročníku, pouze jeden žák 6. ročníku dostává peníze na bankovní účet a též jeden žák 7. Z 8. ročníku tuto formu kapesného nikdo nevedl. Zastoupení dívek a chlapců je téměř vyvážené. Avšak jedná se o děti z města a pouze jedno dítě z vesnice.

Velice zajímavé zjištění bylo, že 17 respondentů (4,9 %) získává kapesné jiným způsobem než od rodičů. Někteří z nich peníze získávají jako odměnu za práci při domácích činnostech. Tři z respondentů si peníze vydělávají sami. Z toho dva upřesnili „Stream“ a „YouTube“ a třetí uvedl „sám“, ale přesnější informace nepodal. Je velice zajímavé, že výdělek mediálními činnostmi ovlivňuje již žáky na 2. stupni ZŠ.

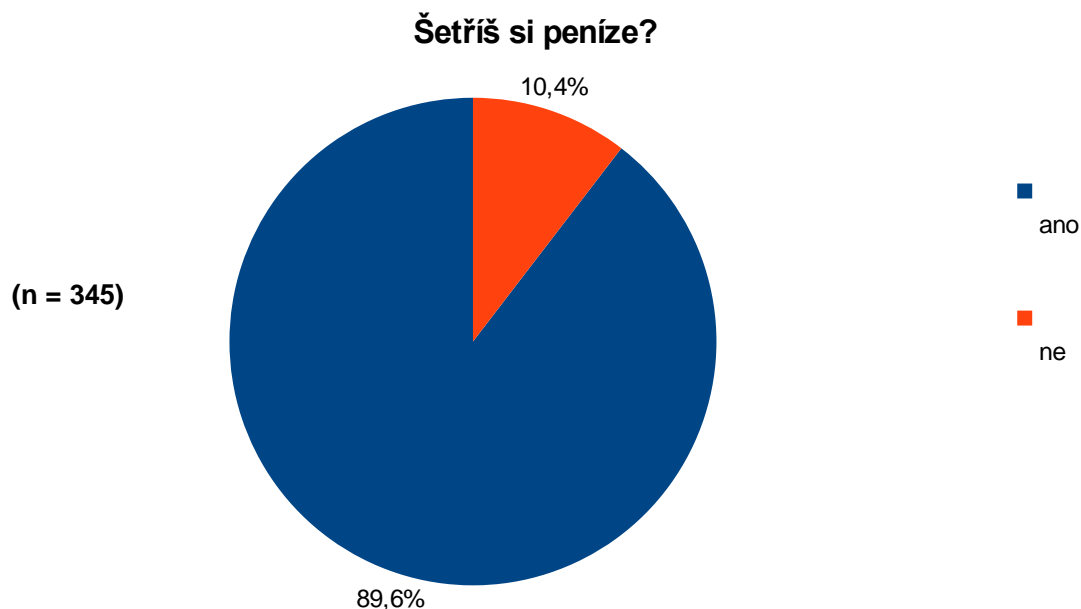
Podivuhodnější je, že v obou případech jde o žáky 6. ročníku. V této skupině respondentů se objevila zajímavá odpověď dívky 6. ročníku, která uvádí: „*Když mi rodiče dávají peníze na nákup a nějaké mi zbydou, tak si je nechám.*“ Tento způsob získávání peněz může vést k učení se výhodného nákupu a hospodaření.

Otázka č. 3:

Šetříš si peníze? (viz Obr. 6)

Cílem otázky bylo zjistit, zda si respondenti peníze šetří. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze dvou pevných výběrů.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	309	89,6 %
ne	36	10,4 %

Obr. 6: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 3 – žáci

Zjištění:

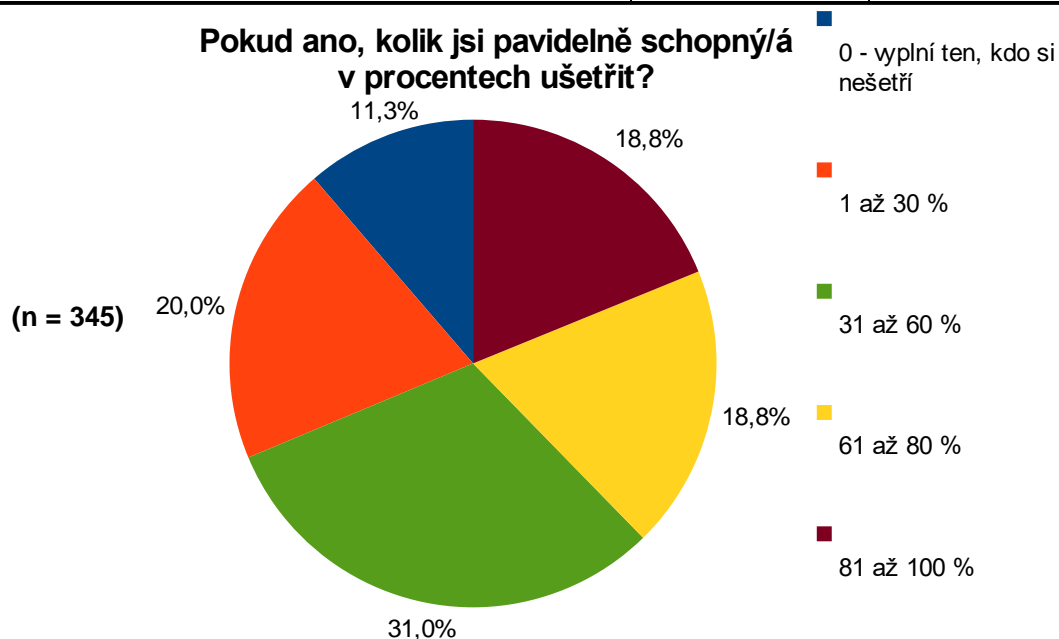
Zjištění bylo uspokojivé. Velký podíl respondentů si šetří (89,6 %). 10,4 % respondentů uvedlo, že si nešetří. Nešetřivých je dosti vysoké procentuální zastoupení, avšak 75 % z nich jsou žáci 6. ročníku, u kterých se pravděpodobně jedná o malé částky a jejich zodpovědnost za peníze ještě není tak vysoká. Lze předpokládat, že s rostoucím věkem i u nich poroste míra zodpovědnosti za peníze a zvýší se procento šetřivých. Průzkum ukázal, že ti, kteří si méně šetří, jsou převážně chlapci a povětšinou pocházejí z města.

Otázka č. 4:

Pokud ano, kolik jsi pravidelně schopný/á v procentech ušetřit? (viz Obr. 7)

U respondentů, kteří uvedli, že si šetří, následující otázka zjišťovala, kolik jsou pravidelně schopni ušetřit. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze čtyř pevných výběrů. Otázka myslela i na respondenty, kteří uvedli, že si nešetří, a zde zvolili první možnost – 0 %.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
0 – vyplní ten, kdo si nešetří	39	11,3 %
1 % až 30 %	69	20,0 %
31 % až 60 %	107	31,0 %
61 % až 80 %	65	18,8 %
81 % až 100 %	65	18,8 %

Obr. 7: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 4 – žáci

Zjištění:

Velké množství (31,0 %) respondentů uvedlo, že jsou pravidelně schopni ušetřit 31 % až 60 % ze svého kapesného. Tato volba byla předpokládána, jelikož se jedná o střední hodnotu. Zajímavým zjištěním je volba 81 % až 100 %, kterou uvedlo 18,4 % dotazovaných, a stejně tak tomu bylo u podílu 61 % – 80 %. Toto zjištění poukazuje na velké procento dětí dbajících na spoření svých peněz. Z pohledu respondentů dle věku, tedy ročníků, bylo zjištěno, že s vyšším věkem se snižuje míra šetřivosti. Avšak respondenti navštěvující 9. ročník ZŠ jsou schopni ušetřit více než žáci 8. ročníku.

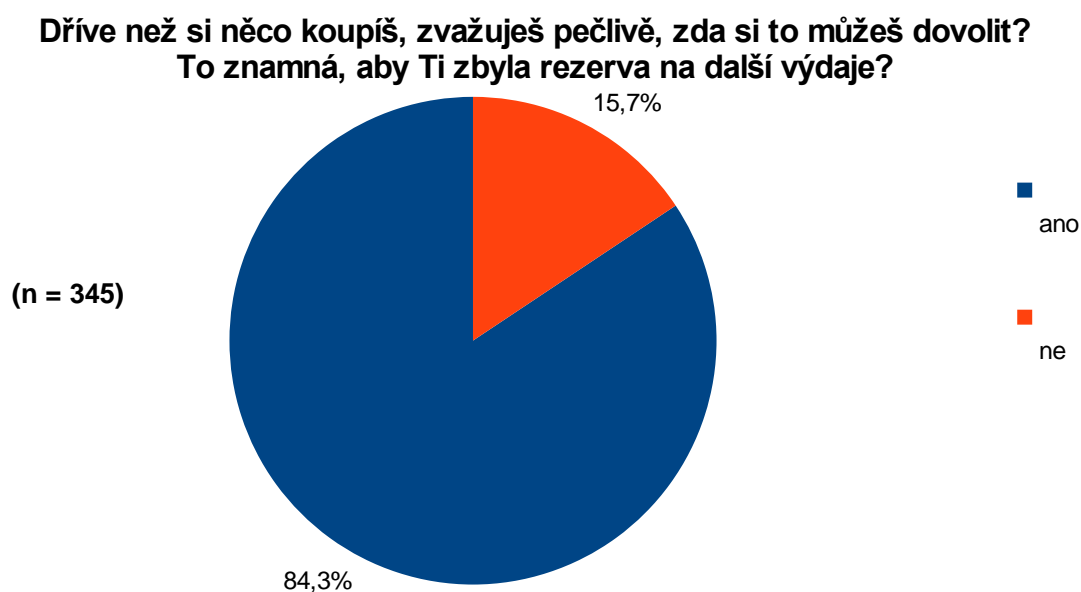
Pohlaví ani bydliště u této otázky nemělo vliv, vždy bylo zastoupeno víceméně rovnoměrně.

Otázka č. 5:

Dříve než si něco koupíš, zvažuješ pečlivě, zda si to můžeš dovolit? To znamená, aby Ti zbyla rezerva na další výdaje. (viz Obr. 8)

Cílem otázky bylo zjistit, zda respondenti o svých výdajích přemýšlejí a berou v potaz nákladnost nákupu a vliv dané investice na jejich budoucí finanční situaci. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze dvou pevných výběrů.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	291	84,3 %
ne	54	15,7 %

Obr. 8: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 5 – žáci

Zjištění:

Značně vysoké procento (84,7 %) respondentů uvedlo, že o svých výdajích pečlivě přemýšlejí. Jednalo se o všechny věkové kategorie. Věk respondentů, kteří uvedli, že se tímto aspektem při rozhodování o výdajích nezabývají, byl také zastoupen ve všech kategoriích. Avšak nejvíce nezodpovědní při zvažování koupě něčeho nového jsou žáci 6. ročníku. Dále se tato nezodpovědnost s věkem snižuje, což je příznivé zjištění.

Pohlaví vliv zde nemělo. Leč těch, kteří se před koupí něčeho nového nerozhodují, je více s bydlištěm ve městě.

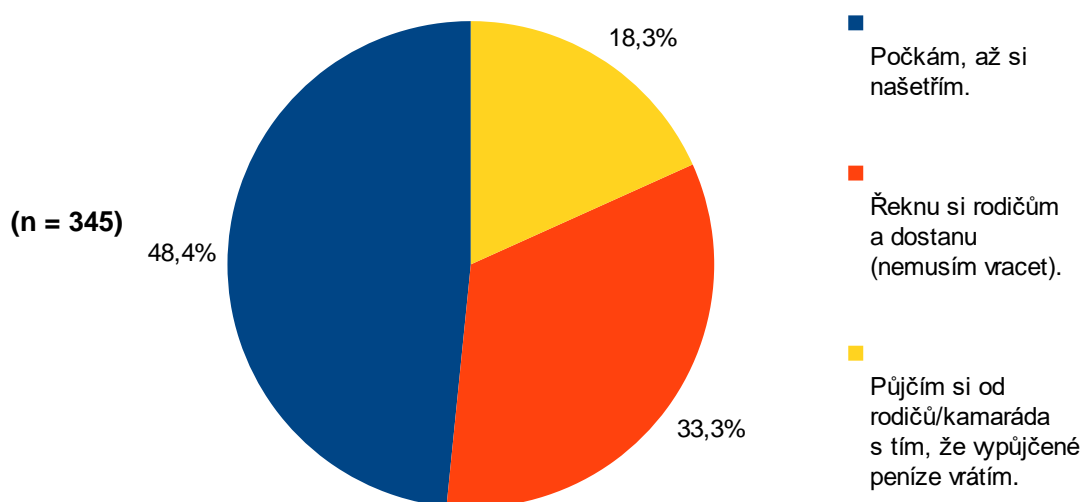
Otázka č. 6:

Když Ti dojdou našetřené peníze a chceš si něco koupit. Co uděláš? (viz Obr. 9)

Cílem otázky bylo zjistit, co respondenti udělají, když jim dojdou naspořené peníze a chtějí si něco koupit. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze tří pevných výběrů.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Počkám, až si našetřím.	167	48,4 %
Řeknu si rodičům a dostanu (nemusím vracet).	115	33,3 %
Půjčím si od rodičů/kamaráda s tím, že vypůjčené peníze vrátím.	63	18,3 %

Když Ti dojdou našetřené peníze a chceš si něco koupit. Co uděláš?

Obr. 9: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 6 – žáci

Zjištění:

Bylo zjištěno, že téměř polovina (48,4 %) respondentů je trpělivých a s koupí něčeho nového vyčkají, až si opět našetří, což značí rozvážnost a hospodárnost. Část (18,3 %) respondentů uvedla, že zvolí půjčku od rodičů či kamaráda, kterou po naspoření vrátí. Toto by mohlo vést k tendenci žít na dluh, až dospějí. Avšak reálný svět půjček obnáší nemalé úroky, což si snad díky finančnímu vzdělávání nynější děti v dospělosti budou uvědomovat. Třetina (33,3 %) respondentů má doma nastavený systém, že šetřit nemusí, jelikož si o peníze řeknou a dostanou. Zde jsou započítáni i ti,

kteří kapesné nedostávají, a tak je logické, že si o peníze na zakoupení čehokoliv musejí říci. Toto naznačuje, buď že rodiče stále nechtějí, aby jejich děti spravovaly své vlastní peníze, nebo že děti peníze dostávají, avšak rodiče v nich ničím nevzbuzují potřebu s penězi hospodařit. Pohlaví i bydliště zde bylo zastoupeno vyváženě.

Otázka č. 7:

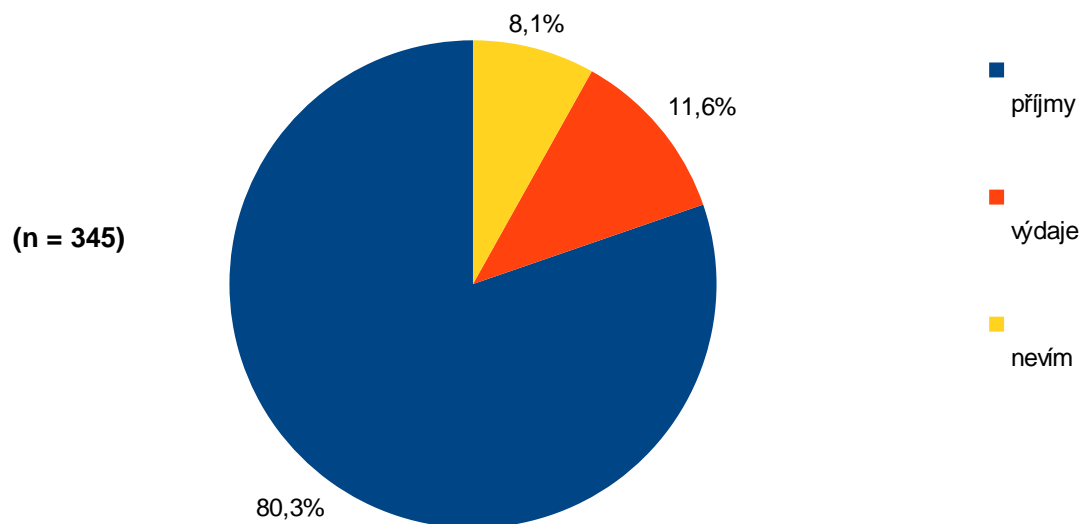
Co znamenají pojmy: platy, mzdy, sociální dávky, zisk z podnikání? (viz Obr. 10)

Otázka u respondentů zjišťovala jejich znalost vybraných pojmů z finančního světa. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze tří pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď nezná.

Správná odpověď na otázku: *příjmy*.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
příjmy	277	80,3 %
výdaje	40	11,6 %
nevím	28	8,1 %

Co znamenají pojmy: platy, mzda, sociální dávky, zisk z podnikání?

Obr. 10: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 7 – žáci

Zjištění:

Průzkum zjistil, že výrazná většina (80,3 %) žáků zná rozdíl mezi *příjmy* a *výdaji* a chápe jejich význam. Avšak poměrně velké množství (11,6 %) respondentů na tuto otázku odpovědělo chybně, což poukazuje na neukotvení pojmů *příjmy* a *výdaje* do

jejich znalostí. 8,1 % respondentů přiznalo nevědomost. Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že je třeba děti finančně vzdělávat, aby znaly základní pojmy z finančního světa. Ti, co odpověděli chybně nebo uvedli *nevím*, jsou v největším zastoupení žáci 6. ročníku. S věkem se, dle průzkumu, nevědomost snižuje. Pohlaví ani bydliště zde nehrálo roli.

Otázka č. 8:

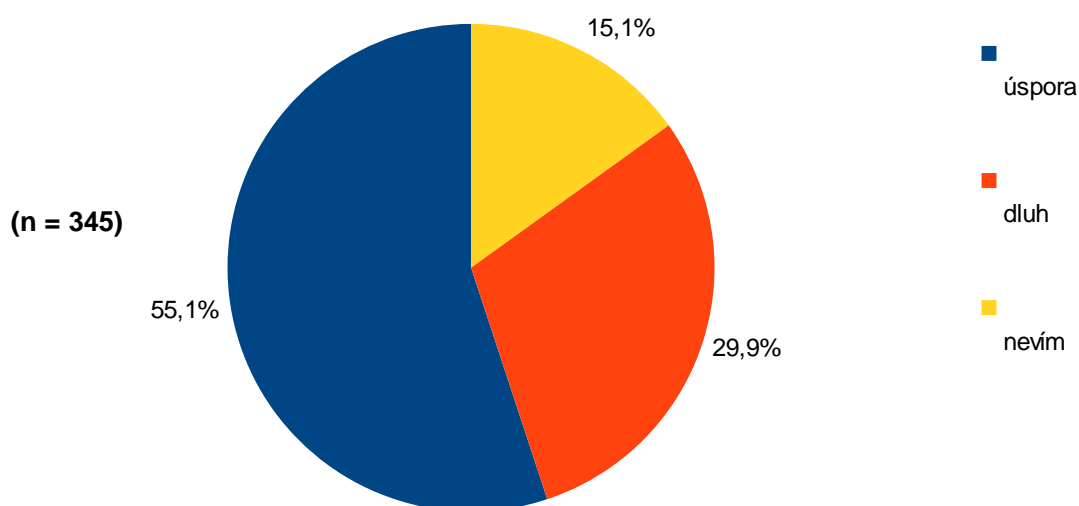
Co nastane, když příjmy převýší výdaje? (viz Obr. 11)

Cílem otázky bylo zjistit, zda respondenti znají pojmy z finančního světa a umí z příkladu vyvodit jejich vzájemný vztah. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze tří pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku, stejně jako u otázky předešlé, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: *úspora*

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
úspora	190	55,1 %
dluh	103	29,9 %
nevím	52	15,1 %

Co nastane, když příjmy převýší výdaje?

Obr. 11: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 8 – žáci

Zjištění:

Zodpovězením respondentů na tuto otázku bylo zjištěno, že je stále mnoho žáků

2. stupně ZŠ, kteří nemají pevně zakotveny pojmy z finanční gramotnosti a/nebo neumí vyvodit jejich vzájemný vztah. Správně na otázku odpovědělo pouze 55,1 % respondentů. Téměř třetina (29,9 %) respondentů odpověděla chybně a 15,1 % z dotazovaných uvedlo, že odpověď na otázku nezná. Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že není důležité znát pouze pojmy finančního světa, ale i jejich vzájemný vztah. Ti, co uvedli chybnou odpověď, nebo zvolili odpověď *nevím*, byli převážně žáci 6. ročníku. S věkem se počet chybných odpovědí snižoval. Bydliště ani pohlaví zde nehrálo roli.

Otázka č. 9:

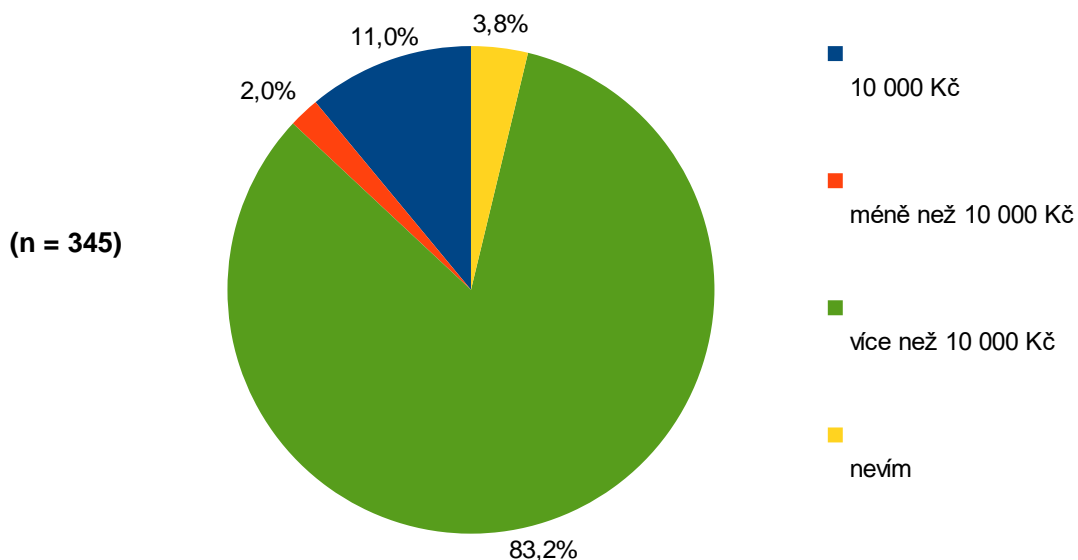
Když si vezmeš půjčku 10 000,- Kč u banky, kolik musíš vrátit? (viz Obr. 12)

Otázka zjišťovala, zda respondenti vědí, jak to chodí s půjčováním peněz ve světě financí. Zdali vědí, že půjčování u bank není zdarma. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze čtyř pevných odpovědí, z čehož jedna byla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: *více než 10 000 Kč.*

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
10 000 Kč	38	11,0 %
méně než 10 000 Kč	7	2,0 %
více než 10 000 Kč	287	83,2 %
nevím	52	15,1 %

Když si vezmeš půjčku 10 000 Kč u banky, kolik musíš vrátit?

Obr. 12: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 9 – žáci

Zjištění:

Průzkumem bylo zjištěno, že naprostá většina (83,2 %) respondentů ví, že půjčování peněz není zdarma, obzvláště v bankovním sektoru. 11,0 % respondentů se domnívá, že kolik si půjčí, tolik budou i vracet. Pravděpodobně si to myslí, jelikož tak to chodí při půjčování peněz v rodině, tedy bezúročně půjčky. Majoritní zastoupení takto odpovídajících je z řad žáků 6. ročníku. Z ostatních ročníků takto chybně odpovědělo zanedbatelné množství. Pouhá 2 % respondentů uvedlo, že budou vracet peněz méně. Podíl těchto odpovědí je tak mizivý, že ani nemá větší smysl se jím zabývat. Avšak 15,1 % dotazovaných přiznalo, že neví, kolik budou muset bance při realizaci půjčky vrátit. Pohlaví respondentů ani bydliště na odpovědi nemělo vliv, vše bylo takřka ve stejném poměru.

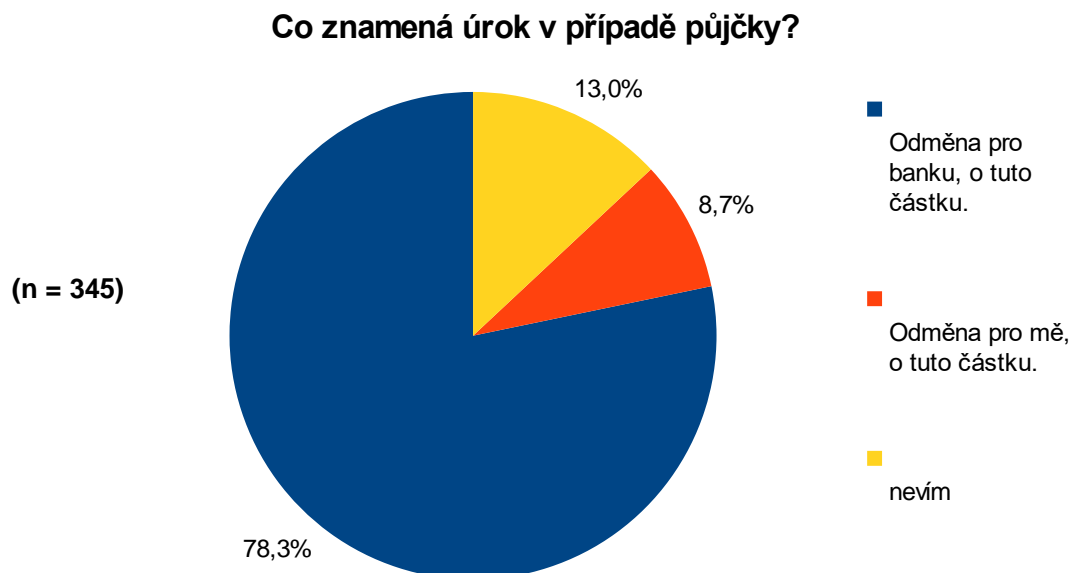
Otázka č. 10:

Co znamená úrok v případě půjčky? (viz Obr. 13)

Cílem otázky bylo zjistit, zda respondenti ví, co znamená pojem *úrok* z pohledu půjčování peněz. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze tří pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: *Odměna pro banku o tuto částku.*

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Odměna pro banku, o tuto částku.	270	78,3 %
Odměna pro mě, o tuto částku.	30	8,7 %
nevím	45	13,0 %

Obr. 13: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 10 – žáci

Zjištění:

Z odpovědí dotazovaných je patrné, že je stále mnoho žáků, kteří zaměňují význam *úrok* při půjčování a zhodnocování peněz. Správně odpovědělo pouze 78,3 % respondentů. Chybných odpovědí bylo zaznamenáno 8,7 % a 13 % dotazovaných přiznalo, že na otázku nezná odpověď. I u této otázky se potvrdilo, že čím jsou žáci starší, jsou i finančně gramotnější a to je příznivé zjištění. Bydliště ani pohlaví respondentů na správnost odpovědí nemá vliv.

Otázka č. 11:

K pořízení bydlení je vhodné využít? (viz Obr. 14)

Cílem otázky bylo zjistit, zda respondenti umí identifikovat různé typy úvěrů a jejich využitelnost v rozličných situacích. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze čtyř pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: *Hypoteční úvěr*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Spotřebitelský úvěr	20	5,8 %
Kontokorentní úvěr	7	2,0 %
Hypoteční úvěr	253	73,3 %
nevím	65	18,8 %

Obr. 14: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 11 – žáci

Zjištění:

Průzkumem bylo zjištěno, že nemalé množství respondentů neví, jaký druh úvěru je vhodné použít na pořízení bydlení. Správnou odpověď vybralo 73,3 % dotazovaných. Pro odpověď *kontokorentní úvěr* se rozhodla 2 % respondentů a *spotřebitelský úvěr* vybralo 5,8 % dotazovaných. Poměrně velké procento (18,8 %) respondentů přiznalo, že neví, jaký typ úvěru je vhodné využít pro pořízení bydlení. Podíl dívek a chlapců se stejnými odpověďmi byl téměř shodný a místo bydliště také.

Otázka č. 12:

Myslíš si, že je důležité šetřit? (viz Obr. 15)

Otázka zjišťovala postoj respondentů k důležitosti šetření. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze dvou pevných odpovědí.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano, je důležité šetřit a mít úspory.	339	98,3 %
Ne, není důležité šetřit, stačí si peníze půjčovat.	6	1,7 %

Obr. 15: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 12 – žáci

Zjištění:

Průzkum přinesl velice uspokojivé výsledky. Téměř všichni (98,3 %) dotazovaní pokládají šetření za důležité. Pouhé 1,7 % nepovažuje šetření za důležité a předpokládá, že si peníze stačí půjčovat. Zajímavé je, že respondenti, kteří takto odpověděli, pocházejí převážně z města. Pohlaví na tento fakt nemělo vliv, negativní odpovědi mají zastoupení všech věkových kategorií.

Otázka č. 13:

Kolik přibližně stojí kostka másla (250 g)? (viz Obr. 16)

Cílem otázky bylo zjistit, zda žáci 2. stupně ZŠ mají povědomí o cenách běžných potravin domácnosti. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti mohli volit jeden výběr ze čtyř pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při

neznalosti odpovědi na otázku, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: 40 Kč.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
20 Kč	55	15,9 %
80 Kč	20	2,6 %
40 Kč	237	68,7 %
nevím	65	12,8 %

Obr. 16: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 13 – žáci

Zjištění:

Velká část (68,7 %) respondentů uvedla, že kostka másla (250 g) stojí přibližně 40 Kč a to je cena, která v současnosti tomuto produktu odpovídá. 15,9 % respondentů uvedlo, že je produkt levnější, což naznačuje zkreslenou představu o ceně potravin, nebo jejich rodiny nakupují levnější variantu másla. Malá část (2,6 %) respondentů uvedla vysokou cenu. 12,8 % dotazovaných přiznalo, že cenu produktu nezná. Ti, co uvedli vysokou cenu másla, jsou převážně chlapci 7. ročníku z vesnice. Dotazovaní uvádějící cenu másla 20 Kč jsou převážně žáci 6. ročníku, kteří pravděpodobně ještě nemají představu o tom, kolik co stojí. Žáci odpovídající na cenu másla *nevím* byli ze všech ročníků v zastoupení dívek a chlapců v téměř stejném podílu. Ani typ jejich bydliště na odpovědi neměl vliv.

Otázka č. 14:

Kolik zhruba stojí točená zmrzlina na ulici? (viz Obr. 17)

Otázka zjišťovala, zda respondenti znají cenu produktu, který si s největší pravděpodobností všichni sami kupují. Jednalo se uzavřenou otázku. Respondenti měli výběr ze čtyř pevných odpovědí, z čehož jedna zněla *nevím*, aby respondent při neznalosti odpovědi na otázku, nebyl nucen zvolit jednu z nabízených možností a mohl popravdě uvést, že odpověď na otázku nezná.

Správná odpověď na otázku zní: 15 Kč. (Tato cena odpovídá točené zmrzlině v regionu Chrudimsko.)

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
30 Kč	22	6,4 %
5 Kč	1	0,3 %
15 Kč	321	93,0 %
nevím	1	0,3 %

Obr. 17: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 14 – žáci

Zjištění:

Téměř všichni (93,3 %) respondenti uvedli odpovídající cenu produktu v jejich regionu. Avšak 6,4 % dotazovaných uvedlo cenu vyšší, což by mohlo být způsobeno faktem, že si kupují dražší zmrzlinu podávanou v dražším kornoutku či si přidávají na zmrzlinu polevu, a to ovlivní cenu. Mizivé procento (0,3 %) uvedlo cenu nízkou a stejné procento (0,3 %) cenu nezná. Pohlaví ani místo bydliště na odpověď nemělo vliv.

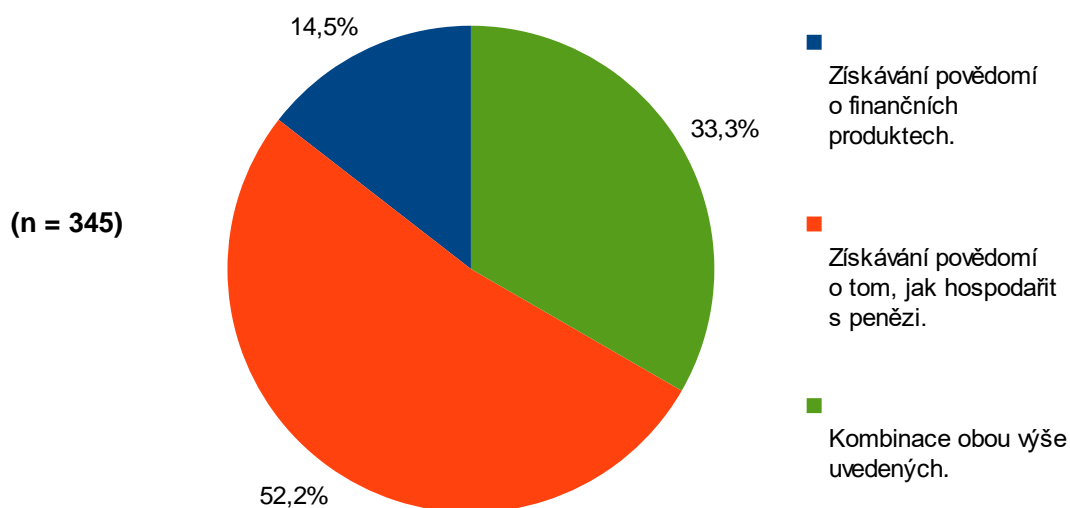
Otázka č. 15:

Co si představíš pod pojmem finanční vzdělávání? (viz Obr. 18)

Cílem otázky bylo zjistit, co si respondenti představují pod pojmem finanční vzdělávání. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze tří pevných výběrů.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
Získávání povědomí o finančních produktech.	50	14,5 %
Získávání povědomí o tom, jak hospodařit s penězi.	180	52,2 %
Kombinace obou výše uvedených.	115	33,3 %

Co si představuješ pod pojmem finanční vzdělávání?

Obr. 18: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 15 – žáci

Zjištění:

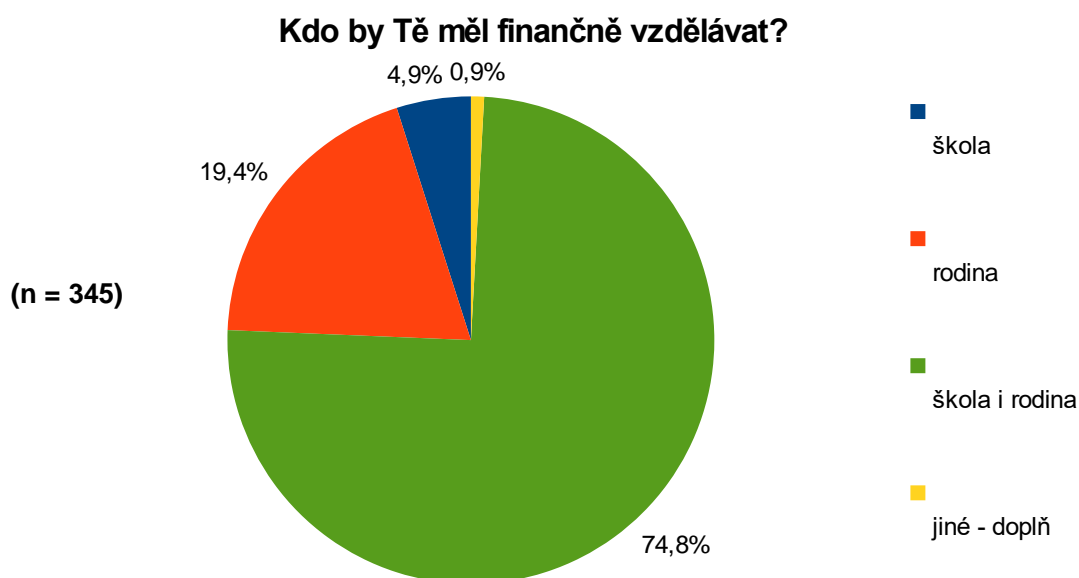
Nadpoloviční většina (52,2 %) respondentů uvádí, že finanční vzdělávání znamená získávání povědomí o tom, jak hospodařit s penězi. Přesně třetina (33,3 %) dotazovaných chápe pojem finanční vzdělávání jako kombinaci získávání povědomí o finančních produktech a získávání povědomí o tom, jak hospodařit s penězi. Nejmenší zastoupení (14,5 %) respondentů chápe finanční vzdělávání jako získávání povědomí o finančních produktech. Podílové zastoupení odpovědí je zajímavé a pro společnost uspokojivé. Mnoho dotazovaných považuje správné hospodaření s penězi za důležité. Pohlaví, věk, ani místo bydliště na zvolení odpovědí nemělo vliv, bylo v téměř shodném zastoupení.

Otázka č. 16:

Kdo by Tě měl finančně vzdělávat? (viz Obr. 19)

Cílem otázky bylo zjistit názor respondentů na zdroj jejich finančního vzdělávání. Jednalo se o polouzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze tří pevných výběrů a v případě, že se domnívají, že by se měli vzdělávat jinou formou, než je nabízeno, doplnit.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
škola	17	4,9 %
rodina	67	19,4 %
škola i rodina	258	74,8 %
jiné - doplň	3	0,9 %

Obr. 19: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 16 – žáci

Zjištění:

Tři čtvrtiny (74,8 %) respondentů uvedlo, že by je měla finančně vzdělávat škola v kombinaci s rodinou. Menší skupina (19,4 %) dotazovaných uvedla, že by finanční vzdělání mělo pocházet z rodiny. Malé procento (4,9 %) respondentů uvádí, že by to měl být úkol pouze školy. Tito respondenti pravděpodobně doma nemluví o financích a veškeré finanční vzdělání mají ze školního prostředí. Zanedbatelné množství (0,9 %) dotazovaných uvedlo jiný zdroj jejich finančního vzdělání. Jeden respondent uvádí „YouTube“, čímž pravděpodobně zamýšlí videa zaměřená na finanční vzdělávání. Další uvádí „práce“, ale vzhledem k tomu, že se jedná o žáka 6. ročníku, je těžké odhadovat,

co touto odpovědí mínil. Jeden respondent uvedl: „*my sami pokud' nám je 18 a víc*“ a jeden respondent uvedl: „*nikdo*“. Pohlaví, věk, ani bydliště u těchto odpovědí nehrálo roli.

Otázka č. 17:

Myslíš si, že je důležité se finančně vzdělávat? Vysvětli proč.

Otázka měla za cíl zjistit, zda si respondent myslí, že je důležité se finančně vzdělávat a vysvětlit proč. Jednalo se o otevřenou otázku. Respondent měl možnost vyjádřit se až v několika větách.

Příklady odpovědí:

(Uvedeno v přesném znění, jak napsali respondenti. Nic nebylo upravováno, aby nedošlo k chybné interpretaci odpovědi.)

- „*ANO zjistím jak správně hospodařit s penězi a vědět co si mohu do budoucna dovolit a jak dobré je šetřit*“
- „*Ano je to důležité se finančně vzdělávat protože v dnešní době je to potřeba. Třeba ministr financí je taky vzdělán o finančních procesech a hlavně budeme, chytřejší a vzdělanější a to je potřeba aby jsme se vyznali a neměly dluhy , to přece nechceme aby nás ošidily . např: aby nás někdo neokradl/a o více peněz než to stojí . Děkuji za dotazník.*“
- „*ano, protože je důležité aby jsme věděli jak hospodařit s penězi a byly v obraze o tom jak být úspěšný v podnikání...*“
- „*ano z důvodu budoucího hospodaření s penězi*“
- „*ano, aby jsme zbytečně neutráceli nebo něco takového a měli nějakou tu zálohu*“
- „*Abychom uměli hospodařit s penězi a neskončily s velkými dluhy*“
- „*škola by nás měla poučit o základu a rodiče by nám to měli přiblížit blíž*“
- „*ano je abychom jsme se nedostali do finančních problémů*“
- „*Aby jsme měli peníze/úspory do budoucna a na věci který budu potřebovat později.*“
- „*ano aby jsme si nepůjčili a nezvládali bys me splácet. Nebo aby jsme si nekoupili nějakou drahou věc a nezbili by nám peníze na měsíc*“
- „*Ano, je to důležité, aby se nenaletělo žádnému lichváři, a vždy uměla hospodařit s penězi.*“

- *„Když se nebudu finančně vzdělávat dostanu se do dluhů, ze kterých se mi bude blbě vycházet.“*
- *„Ano. Protože je lepší se vzdělávat abych měla lepší život. Pak si nemusím půjčovat a dávat více v bance.“*
- *„Ano. Je to důležité, proto aby jsme neměli dluhy, uměli šetřit a znali hodnotu peněz.“*
- *„Jinak by lidé s penězi špatně zacházeli a přišli by to začarovaného kruhu půjček nebo by se stali bezdomovci nebo by museli prodávat svůj majetek atd.“*
- *„Ano je důležité se finančně vzdělávat. Jelikož to budeme potřebovat do života. Také se tak naučíme hospodařit s penězi. Je to velmi důležité jak pro dospělé, seniory i děti.“*
- *„Aby jsme dokázaly rozlišit zda za daný produkt je výhodné dát danou částku a abychom se nedali okrádat reklamami v televizi apod. jako například teleshopping a ostatní podobné věci které většinou nemusí být kvalitní a také třeba různými hry které tam jsou jako když najdeme 3 rozdíly získáme 40 000,- ale když tam zavoláme budou nás zdržovat na lince už jen kvůli tomu že za 1 minutu se platí 70 Kč.“*
- *„Finanční vzdělání je důležité. Aby jsme si mohli koupit dům. A nedali se okrást třeba reklamami a televizními hry. Aby jsme si dělali úspory kdyby se nám něco stalo. Chodili do práce. Měli třeba na drahou dovolenou k moři!„*
- *„ano, protože zjistíme jak v budoucnu třeba koupit byt/dům, nebo jak máme vycházet s penězi, bankami a podobně.“*
- *„Je to dobré, protože někteří nevědí co s penězi nebo nevědí jak s nimi naložit. Lidé nevědí, co peníze znamenají, a proto je dobré se naučit s nimi pracovat, aby člověk neudělal někde s něčím chybu. Proto je důležité se vzdělávat“*
- *„Aby měl člověk přehled, co s penězi a aby neinvestoval/neutrácel za věci, které nemají smysl a dostanou nás do problémů, aby se člověk nazadlužil a podobně.“*
- *„No, kvůli tomu asi že když si už půjčíme od banky tak aby jsme si uměli třeba vytvořit splátkový kalendář nebo tak.“*
- *„Ano je to důležité, protože spousta lidí neumí zacházet s penězi. Utrácejí a pak si berou půjčky a poté mají dluhy.“*
- *„Ano!Když bych o penězích nic nevěděl snadno by mě někdo okradl nebo byh*

promarnil šanci někde peníze získat.“

Zjištění:

Z uvedených odpovědí je více než zřejmé, že žáci 2. stupně ZŠ o financích a finančním vzdělávání přemýšlejí. Mnoho z nich si je vědomo nástrah finančního světa a vědí, jak důležité je šetřit. Dále je z odpovědí patrné, že respondenti sledují média a již nyní umí rozpoznat klamavou reklamu. Nemalá část dotazovaných má již představu o budoucím životě v podobě pořizování rodinného bydlení. Všeobecně respondenti pokládají finanční vzdělávání za důležité pro svůj budoucí život.

6 Interpretace výsledků šetření – žáci ZŠ

Hlavním cílem dotazníkového šetření u žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko bylo zjistit, zda žáci správně chápou vybrané pojmy z oblasti finanční gramotnosti a jsou schopni hospodařit s penězi. Dále bylo záměrem rozpoznat jejich postoj k finančnímu vzdělávání.

Obecná část dotazníku zjišťující charakteristiku výzkumného souboru navrátila tyto výsledky. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 345 žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko. S téměř stejným poměrem zastoupení chlapců i dívek. Největší zastoupení měli žáci 6. ročníku, avšak dalo by se říci, že zastoupení všech zúčastněných ročníků bylo téměř rovnoměrné. I podíl typu bydliště dotazovaných byl bezmála vyvážený.

Hlavní část dotazníkového šetření zjistila následující fakta. Poměrně velká část žáků 2. stupně ZŠ dostává pravidelně kapesné formou hotových peněz. I když skoro jedna třetina žáků kapesné nedostává, tak takřka 90 % všech dotazovaných šetří a má snahu hospodařit s penězi.

Průzkum u žáků dále zjistil, že téměř $\frac{3}{4}$ část z nich zvažuje své investice a přemýšlí o nich.

Celkové zjištění ohledně hospodaření žáků 2. stupně ZŠ v regionu Chrudimsko je uspokojivé.

Naproti tomu neznalost základních pojmů finančního světa a jejich souvislostí u žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko je znepokojivá. Velká část dotazovaných není schopna rozpoznat, co jsou příjmy, výdaje, co je tvoří a jak nastane dluh či úspora. Zajímavé však je, že více jak $\frac{3}{4}$ dotazovaných žáků zná pravidla půjček a podmínky bankovních institucí při jejich poskytování. I o vhodnosti využití hypotečního úvěru je obeznámeno velké množství respondentů.

Velice zajímavé zjištění byla neznalost a znalost ceny produktů běžného dne. Při dotazování se na cenu kostky másla (250 g) velká část přiznala, že cenu nezná, nebo odpověděla chybně. Avšak při dotazování se na cenu točené zmrzliny pouze jeden dotazový uvedl nereálnou cenu a pouze jeden uvedl, že cenu nezná. Malé procento uvedlo cenu vyšší, avšak možnou při koupi dražší formy kornoutku či přidání polevy. Toto zjištění dokazuje, že se dotazovaní žáci lépe orientují v cenách produktů, které pořizují za vlastní peníze, nebo které je zajímají.

Při dotazování se respondentů, co si představí pod pojmem finanční vzdělávání, nadpoloviční většina uvedla, že se jedná o povědomí o tom, jak hospodařit s penězi.

Tato volba účastníků výzkumu ukazuje, že dotazovaní žáci mají představu o tom, co finanční vzdělávání znamená. Z odpovědí na druhou otázku týkající se finančního vzdělávání lze říci, že většina respondentů se domnívá, že by je měla vzdělávat rodina společně se vzdělávací institucí. Na poslední otázku tážající se otevřenou formou, zdali je důležité se finančně vzdělávat, bezmála všichni respondenti uvedli „ano“ s následujícím podrobnějším vysvětlením svého názoru. Tento názor ve shrnutí poukazuje na přemýšlení žáků o financích a finančním vzdělávání. Mnoho z nich si je vědomo nástrah finančního světa a pokládá za důležité šetřit a správně hospodařit s penězi. Pozitivní zjištění je, že žáci již ve věku 12 až 15 let umějí rozpoznat klamavou reklamu z médií. Dotazníkové šetření poukazuje na fakt, že již žáci 2. stupně ZŠ mají představu o budoucím životě a myslí na pořizování rodinného bydlení.

Obecně z dotazníkového šetření prováděného u žáků 2. stupně ZŠ v regionu Chrudimsko lze říci, že si uvědomují důležitost správného hospodaření s penězi, znají rizika finančního světa a pokládají za důležité se finančně vzdělávat.

7 Doporučení pro učitele

Na základě zjištěných informací dotazníkového šetření provedeného u žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko byla vymezena slabá místa, viz kapitola 6 - *Interpretace výsledků šetření*, v jejich finanční gramotnosti a na jejich základě doporučujeme jejich učitelům následující.

Neustávat v poukazování na důležitost správného hospodaření s penězi a věnovat se praktickým nácvikům sestavování rodinných rozpočtů, plánování investic a dalších finančních situací zakládajících se na reálných situacích běžného života.

Při výuce pojmů z finančního světa nevyučovat samostatně jednotlivé pojmy a nepožadovat po žácích pouze jejich vysvětlení, ale vyžadovat od žáků vysvětlení jejich souvislostí a vzájemného vztahu. Šetření ukázalo, že i když žák zná vybrané finanční pojmy, mnohdy není schopen použít tyto znalosti v souvislostech. To může vést k pozdějším problémům s jejich financemi.

Dále pedagogům doporučujeme stále poukazovat na nástrahy a rizika ve sféře půjček a úvěrů či nekalých obchodních praktik. I když jsou žáci nezletilí, znalost nástrah finančního světa může mít nemalý význam pro jejich budoucí život.

Vzhledem k faktu, že ne všichni žáci pocházejí z rodin s vyváženým rodinným rozpočtem, je důležitost finančního vzdělávání školní institucí nezbytná. Je třeba, aby si toto každý pedagog uvědomil a prostřednictvím výuky finanční gramotnosti pomohl některým žákům vstoupit do budoucího života s lepším povědomím o finančním světě, než mají jejich rodiče.

Vše výše uvedené a mnohé další může pomoci ke zlepšení finančního vzdělávání u žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko a pravděpodobně i regionů dalších.

8 Návrh školního projektu zaměřeného na výuku problematiky finanční gramotnosti

Tato část diplomové práce představuje návrh školního projektu, jehož cílem je přiblížit žákům prostřednictvím metody zážitkové pedagogiky⁶⁰ pořízení vhodného typu obydlí pro svoji domácnost ve spojení se sestavením rodinného rozpočtu. Při výběru nemovitosti pro rodinné bydlení budou žáci nuceni přihlídnout ke svým příjmům, běžným výdajům, naspořeným prostředkům a nákladům, které se váží na vybraný typ bydlení.

8.1 Projekt - teorie

Název projektu

- Pořízení rodinného bydlení ve spojení se sestavením rodinného rozpočtu.

Anotace

- Při práci s tímto projektem žáci rozvíjí svou finanční gramotnost.

Projekt je zaměřen na získání vědomostí při pořizování prvního rodinného bydlení pro domácnost pouze o dvou členech, tedy bezdětné rodiny, kde jsou obě osoby výdělečně činné. Projekt počítá s příjmy členů rodiny dle jejich profese, s poukázáním na stupeň dosaženého vzdělání a ekonomického zázemí rodiny. Zde bude poukázáno na délku studia a nutnou výši dosaženého vzdělání pro různé profese. Žáci by si měli uvědomit, že výše výdělků se zpravidla odvíjí od úrovně dosaženého vzdělání a vybraného oboru. Do projektu jsou začleněny fiktivní osoby zaměstnané pouze na trvalé pracovní úvazky a záměrně nejsou vtaženy osoby samostatně výdělečně činné, aby byl projekt srozumitelnější a nebyl nadměru obsáhlý. Projekt vede žáky k přemýšlení o jejich možné budoucí ekonomické situaci. Dále jim představí důležitost spoření a naučí je plánovat a kriticky myslet, což si vyzkouší na příkladu výběru typu rodinného bydlení, kde budou kalkulovat s pořizovací cenou, nájemným a dalšími výdaji vázanými na provoz domácnosti.

⁶⁰ Klíčový rok. *Zážitková pedagogika – Handouty pro učitele* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/docs/handouty_2013_final.pdf

Cíl

- Žák se naučí správně rozlišit příjmy a výdaje domácnosti.
- Žák zohlední většinu možných výdajů spojených s pořízením bydlení a výdaje s provozem bytové jednotky či domu.
- Žák plánuje s financemi rodiny.
- Žák sestaví rozpočet domácnosti.
- Žák se naučí čelit nástrahám úvěrů ve finančním světě.

Výstup

- Žák vyhodnotí finanční situaci fiktivní domácnosti, která bude okomentována a představen přebytek či dluh domácnosti.
- Zpětná vazba ostatních žáků, zda je pořízení vybraného typu bydlení realizovatelné či nikoliv.

Použité metody

- Komplexní – projektové vyučování.
- Zážitková pedagogika.

Pomůcky

- Kartičky s profesemi jednotlivých členů domácnosti (5 mužů, 5 žen).
- Kartičky s naspořenými částkami (10 ks pro deset osob).
- Kartičky s typem bydlení a výší jejich nájmu či pořizovací hodnoty (5 nemovitostí).
- Počítač připojený na internet.
- Online hypoteční kalkulačka.
- Online obchod s potravinami a drogerií.

Rozvíjené klíčové kompetence

Dovednosti, které jsou obsahem klíčových kompetencí, jsou důležité i pro úspěch v osobním životě. Kupříkladu schopnost řešit problémy, komunikovat a spolupracovat. Jejich cílem je zvyšovat šance na uplatnění v co nejširší vrstvě obyvatelstva.⁶¹

⁶¹ HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006, s. 10. ISBN 80-86910-53-9.

S ohledem na požadované formy a cíle výuky finanční gramotnosti jsou v souladu s RVP rozvíjeny hlavně tyto kompetence:

- Kompetence k řešení problému
 - Žák v průběhu projektu řeší situace, se kterými se v reálném životě setkává.
- Kompetence komunikativní
 - Hlavní etapy projektu spočívají ve skupinové práci, kde řeší problémy vzájemnou domluvou mezi sebou a komunikací.
- Kompetence sociální a personální
 - Při práci ve skupině naslouchá ostatním členům, snaží se pochopit jejich rozhodnutí, oceňuje jejich zkušenosti a chová se s respektem k jejich počínání.

Metodická poznámka

- Pro zajištění vlastního bydlení budou mít žáci možnost vybrat si z několika typů nemovitostí, které jsou spjaty s různými výdaji, jako nájem, hypotéka, náklady na spotřebu energií, náklady na vodné a stočné a dalšími výdaji spojenými s běžným životem.
- Ve stejnou chvíli si žáci vylosují své profese, u kterých jsou uvedeny příjmy v podobě hrubé a čisté mzdy. U profesí je uvedena délka studia potřebná pro získání dané profese. Různé profese a jejich detailnější popis žákům naznačí, kam by mohli směřovat ve svém životě, tedy jaké úsilí musí být vynaloženo pro získání dané kvalifikace a jaký výdělek za takové úsilí následně mohou získávat. Toto by žáky mělo navést k reflexi vlastních výsledků ve škole a k zamyšlení nad tím, jak jsou s nimi spokojeni. Efektem zamyšlení by pro žáky mělo být reálné posouzení vztahu mezi vzděláním, získaným zaměstnáním a očekávanou výší příjmů, což by jim mělo ukázat, jak vzdělání a výběr školy či studijního oboru může ovlivnit jejich život a životní úroveň. Projektem žáci získají vhled do problematiky pořizování vhodného typu bydlení dle dostupných příjmů a naspořených financí.
- Dále bude žákům v projektu představen svět hypoték. V této fázi bude žákům vysvětlen pojem úroková výše a různé délky splácení hypotečních úvěrů. Žáci budou pracovat s hypoteční kalkulačkou dostupnou na internetu. V nástroji hypoteční kalkulačka si vyzkouší nastavit různorodé modely hypoték a jejich splácení.

- Dalším parametrem projektu budou peníze naspořené ještě před koupí nemovitosti, které v projektu poslouží jako další finanční prostředek pro částečné pokrytí pořizovacích nákladů nemovitosti, či jako přebytek finančních zdrojů domácnosti v případě výběru pronájmu nemovitosti k bydlení.
Žáci si vyzkouší týdenní nákupy potravin a drogerie obvyklých pro domácnost. S výdajem za běžné nákupy potravin a drogerie budou počítat v podobě měsíčního výdaje, se kterým budou muset při sestavování rodinného rozpočtu kalkulovat.
- Žáci budou muset také počítat s nezbytnými a nepravidelnými výdaji. U těchto extra výdajů zváží a rozhodnou, zdali je náklad zbytný či nezbytný a zdali si ho domácnost může dovolit a v jaké cenové relaci.
- Žák by měl umět sestavit rozpočet domácnosti v krátkodobém i dlouhodobém horizontu. Dle toho rozhodnout, jaké výdaje na bydlení, čili typ bydlení, si domácnost může dovolit.
- Projekt povede žáka ke komplexnímu myšlení, tedy zohlednění i dalších nákladů spojených s výběrem nemovitosti k bydlení a samozřejmě i přihlédnutí k ostatním výdajům na běžný chod domácnosti jako jsou: stravné, útrata za oblečení a obuv, výlohy na provoz automobilu, dopravné do zaměstnání, poplatky za mobilní telefon, výdaje na kulturu, sport a další možné všední výdaje.
- Konečným výstupem projektu bude závěrečné zhodnocení finanční situace fiktivní domácnosti, která bude žáky fiktivně evidována v měsíčních intervalech po dobu jednoho roku. Konečný finanční stav domácnosti jednoho kalendářního roku bude žáky představen v podobě přebytku či dluhu domácnosti a výsledek bude patřičně okomentován. V případě ztráty při hospodaření žáci navrhnout možná opatření či jiná prvotní rozhodnutí, aby dluh nevznikl. V případě přebytku finančních prostředků domácnosti žáci navrhnou, co s přebytkem udělají a zdali si mohou dovolit změnu původně zvolené nemovitosti za jinou, například nákladnější nemovitost.

Zadání

- Vžijte se do situace, kdy si pořizujete své první společné bydlení s partnerkou/partnerem.

- Každý máte své sny a cíle a dle vylosovaných příjmů odvíjejících se od profese a úspor zhodnoťte, zda je možné ke svým cílům dojít a svá přání si splnit.

8.2 Projekt - praxe

Soubor zadání úkolů dle fází projektu

Krok 1:

- 1) Žáci se rozdělí do dvou až čtyřčlenných skupin (dle velikosti skupiny/třídy). Každá skupina bude mít vždy dva fiktivní členy domácnosti, a to jednu ženu a jednoho muže.
- 2) Žáci si na kartičkách vylosují své profese s uvedenými hrubými a čistými příjmy. Na kartičkách je také uvedeno dosažené vzdělání a délka studia potřebná pro danou profesi.

MUŽ	
Profese	KUCHARĚ
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOU
Délka vzdělání	9 let + 3 roky
Ukončení vzdělání	výuční list
Hrubá mzda	14 836 Kč / měsíc
Čistá mzda	12 288 Kč / měsíc

ŽENA	
Profese	SERVÍRKA
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ
Délka vzdělání	9 let + 3 roky
Ukončení vzdělání	výuční list
Hrubá mzda	12 999 Kč / měsíc
Čistá mzda	11 014 Kč / měsíc

MUŽ	
Profese	PRODAVAČ SMÍŠENÉHO ZBOŽÍ
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOU nebo SOŠ
Délka vzdělání	9 let + 3 roky nebo 4 roky
Ukončení vzdělání	výuční list / maturita
Hrubá mzda	17 323 Kč / měsíc
Čistá mzda	13 992 Kč / měsíc

ŽENA	
Profese	VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ SESTRA BEZ SPECIALIZACE
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky
Ukončení vzdělání	maturita
Hrubá mzda	22 421 Kč / měsíc
Čistá mzda	17 509 Kč / měsíc

MUŽ	
Profese	ADMINISTRATIVNÍ PRACOVNÍK
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky
Ukončení vzdělání	maturita
Hrubá mzda	21 542 Kč / měsíc
Čistá mzda	16 906 Kč / měsíc

ŽENA	
Profese	ÚČETNÍ VŠEOBECNÁ
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky
Ukončení vzdělání	maturita
Hrubá mzda	22 623 Kč / měsíc
Čistá mzda	17 643 Kč / měsíc

MUŽ	
Profese	PROGRAMÁTOR SPECIALISTA
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ + SOŠ nebo Gymnázium + VŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky + 3 roky nebo 5 let
Ukončení vzdělání	maturita + Bc. nebo Ing. (Mgr.)
Hrubá mzda	52 492 Kč / měsíc
Čistá mzda	38 227 Kč / měsíc

ŽENA	
Profese	VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ SESTRA SE SPECIALIZACÍ
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ nebo Gymnázium + VŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky + 3 roky nebo 5 let
Ukončení vzdělání	maturita + Bc. nebo Mgr.
Hrubá mzda	30 565 Kč / měsíc
Čistá mzda	23 122 Kč / měsíc

MUŽ	
Profese	LÉKAŘ SPECIALISTA
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ nebo Gymnázium + VŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky + 6 let
Ukončení vzdělání	maturita + MUDr.
Hrubá mzda	58 835 Kč / měsíc
Čistá mzda	42 597 Kč / měsíc

ŽENA	
Profese	STAVEBNÍ INŽENÝR
Potřebné vzdělání pro profesi	ZŠ a SOŠ nebo Gymnázium + VŠ
Délka vzdělání	9 let + 4 roky + 5,5 let
Ukončení vzdělání	maturita + Ing.
Hrubá mzda	47 726 Kč / měsíc
Čistá mzda	34 945 Kč / měsíc

Hrubé mzdy uvedené na kartičkách byly stanoveny s použitím zdroje na portálu Eprehledy.cz.⁶²

Čisté mzdy uvedené na kartičkách byly vypočítány s pomocí kalkulátoru webového portálu idnes.cz.⁶³

Učitelé mohou tyto kartičky používat jako model, mohou si je různě přizpůsobit, mzdy v průběhu času valorizovat apod.

Krok 2:

- 1) Každá fiktivní osoba si vylosuje jednu kartičku s naspořenou částkou. Zde se žáci zamyslí, zdali je dobré šetřit.
- 2) Žákům budou prezentovány různé finanční programy na zhodnocení peněz.

NASPOŘENO 400 000 Kč	NASPOŘENO 100 000 Kč
NASPOŘENO 900 000 Kč	NASPOŘENO 1 200 000 Kč
NASPOŘENO 250 000 Kč	NASPOŘENO 300 000 Kč
NASPOŘENO 600 000 Kč	NASPOŘENO 50 000 Kč
NASPOŘENO 0 Kč	NASPOŘENO 2 000 000 Kč

Krok 3:

- 1) Žákům bude představeno pět typů nemovitostí s jejich pořizovací cenou, rozměry v m², základními náklady na provoz bydlení a poznámkou, která podá detailnější či doplňující informace. Umístění všech nemovitostí bylo účelně vybráno ve stejné oblasti, aby žáci nemuseli brát zřetel na další faktory týkající

⁶² Eprehledy.cz. *Průměrné mzdy podle profese*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: http://eprehledy.cz/prumerne_mzdy_podle_profese.php

⁶³ iDnes.cz / Finance. *Nástroje – kalkulačky*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: http://kalkulacky.idnes.cz/cr_kalkulator-ciste-mzdy-2017.php

se volby bydlení.

- 2) Žáci si v tomto kroku spočítají, jaké mají jako domácnost příjmy, k čemuž připočítají i své celkové naspořené částky od obou členů domácnosti.
- 3) Dle celkového pravidelného příjmu a naspořené částky domácnosti si zvolí nemovitost, kterou by si rádi pořídili či pronajali. Musí ale vzít v úvahu pořizovací hodnotu a další náklady spojené s provozem nemovitosti, a aby jim zbylo na běžné výdaje na každý měsíc.

Varianta A	
BYT	
PRONÁJEM	
Rozloha:	2 + 1 – 58 m ²
Cena nájemného	7 000,- / měsíc
Náklady na provoz bytu	1 500,- / měsíc
Lokalita	Tyršovo náměstí, Chrudim II
Poznámka	Bez vybavení. Při podpisu nájemní smlouvy vratná kauce ve výši dvou nájmu.

Varianta B	
BYT	
KOUPEŽ	
Rozloha:	3 + 1 – 77 m ² + 20 m ² sklep
Cena nemovitosti	2 190 000 Kč
Náklady na provoz bytu	2 500,- / měsíc
Lokalita	Topolská ulice, Chrudim II
Poznámka	Byt po rekonstrukci. Částečné vybavení v ceně.

Varianta C	
BYT	
KOUPEŽ	
Rozloha:	1+1 – 36 m ² – 5 m ² sklep
Cena nemovitosti	1 570 000 Kč
Náklady na provoz bytu	1 700,- / měsíc
Lokalita	Topolská ulice, Chrudim II
Poznámka	Původní stav – byt by potřeboval rekonstrukci.

Varianta D	
DŮM	
KOUPEĚ	
Rozloha nemovitosti:	75 m ² , pozemek 159 m ²
Cena nemovitosti	2 300 000 Kč
Náklady na provoz domu	3 200,- / měsíc
Lokalita	Gorkého, Chrudim - Chrudim IV
Poznámka	Řadový dům, starší zástavba, dům by zasloužil rekonstrukci.

Varianta E	
DŮM	
KOUPEĚ - výstavba	
Rozloha nemovitosti:	5+kk – 104 m ² – 623 m ² pozemek
Cena nemovitosti	2 780 000 Kč
Náklady na provoz domu	1 300,- / měsíc
Lokalita	Chrudim – 3 km od centra
Poznámka	výstavba / novostavba – nízkoenergetická budova

Krok 4:

V dalším kroku projektu budou žáci pracovat s cenou nemovitosti, kterou chtějí zakoupit či si pronajmout, a s naspořenou částkou, kterou mají pro koupi domu či bytu k dispozici.

- 1) Žáci budou pracovat s hypoteční kalkulačkou, kde si dle naspořené částky a ceny nemovitosti nastaví potřebnou sumu pro poskytnutí hypotečního úvěru od banky, a také si nastaví délku splatnosti úvěru.
- 2) Ve fázi, kdy budou pracovat s hypoteční kalkulačkou, bude žákům vysvětleno, jak funguje svět hypotečních úvěrů, výhody a nevýhody delšího či kratšího splácení úvěry a další fakta týkající se hypotečního úvěru.
- 3) Žákům budou představeny i jiné možné úvěry s jejich podmínkami.
- 4) Žáci se společně zamyslí nad výhodami a nevýhodami představených bankovních a nebankovních produktů a uvedou vhodné příklady využití prezentovaných typů půjček.

Krok 5:

Dalším krokem projektu bude simulace ročního běžného života ve zvolené nemovitosti, s náklady s ní spojenými a dalšími výdaji na život, které si s pomocí vyučujícího stanoví.

- 1) Žáci si pečlivě povedou měsíční evidenci příjmů a výdajů své fiktivní domácnosti.
- 2) Žáci si virtuálně pořídí týdenní nákup v jakémkoliv online potravinovém obchodě. Budou realističtí a nakoupí jak denní potraviny jako chléb, mléko, máslo, ovoce a zeleninu, tak i trvanlivé potraviny v podobě rýže, mouky, džusu a jiných. Do nákupu zahrnou drogerii a přípravky pro péči o dům. Můžou si dle svých chutí a zvyklostí zahrnout sladkosti a jiné pamlsky, které pro běžnou stravu nejsou potřebné. Pokud jim to jejich rozpočet dovolí, budou si moci pořídit i tyto extra potraviny. Avšak pokud ne, budou se těchto extra potravin nuceni vzdát. Žáci budou muset brát v úvahu, že některé potraviny, jako pečivo a mléčné výrobky, je zpravidla nutné kupovat vícekrát za týden, ale některé trvanlivé potraviny pouze jednou měsíčně.

Dle zjištěné ceny týdenního nákupu si žáci stanoví průměrnou cenu nákupu na každý týden a tento náklad zahrnou do svých výdajů jako jednu z měsíčních položek.

- 3) Žáci budou muset počítat i s nezbytnými a nepravidelnými výdaji. Učitel bude mít k dispozici kartičky, z kterých si jednotlivé domácnosti každý měsíc vylosují jeden extra náklad. K vylosovaným položkám zjistí na internetu reálné ceny produktů či služeb. U každého vylosovaného neobvyklého nákladu zváží a rozhodnou, zdali je náklad zbytný či nezbytný a zdali si ho může domácnost dovolit. V případě rozhodnutí o koupi produktu či služby zváží cenu, jakou jsou ochotni a schopni zaplatit.

Žáci si tímto uvědomí, že existují i mimořádné náklady, s kterými musí u sestavování rodinného rozpočtu počítat.

leden	kadeřník žena	kadeřník muž	koupě nové rychlouvarné konvice (stará se rozbila)	nové zimní boty pro muže (staré dosluhují)	nové zimní boty pro ženu (staré dosluhují)
únor	návštěva divadla	návštěva kina	oslava narozenin večeře v restauraci	posezení s kamarády v hospodě muž	kadeřník muž
březen	kadeřník muž	kadeřník žena	návštěva zubaře nová plomba žena	koupě nového mobilního telefonu muž	nová jarní bunda muž
duben	manikúra žena	pořízení náušnic žena	kadeřník muž	ruční šlehač	manikúra žena
květen	kadeřník muž	koupě nové lednice	posezení s kamarády v hospodě muž	kadeřník žena	návštěva zubaře nová plomba muž
červen	pozdání na svatbu zajistit svatební dar (peníze nebo věcný dar)	pedikúra muž	letní dovolená tuzemsko či zahraničí	pořízení řetízku žena	letní dovolená tuzemsko či zahraničí
červenec	1x lístek na fotbalové utkáni 1. ligy muž	manikúra žena	kadeřník žena	kadeřník muž	koupě foťáku

srpen	posezení s kamarády v hospodě muž	kadeřník muž	jednodenní výlet do Drážďan vlakem	lístek na koncert oblíbené skupiny žena	koupě nové rychlovarné konvice (stará se rozbila)
září	nové roční členství na jógu ženu	nové roční členství do posilovny muž	kadeřník muž	koupě nové pračky (stará se rozbila)	kadeřník žena
říjen	návštěva kina	koupě televize	kadeřník muž	pozvání na svatbu zajistit svatební dar (peníze nebo věcný dar)	posezení s kamarády v hospodě muž
listopad	koupě nového tabletu	kadeřník žena	posezení s kamarádkou v kavárně žena	manikúra žena	jednodenní výlet do Vídně vlakem
prosinec	výdaje za vánoční dárky	výdaje za vánoční dárky	výdaje za vánoční dárky	výdaje za vánoční dárky	výdaje za vánoční dárky

Učitelé mohou tyto kartičky používat jako model, mohou si je různě přizpůsobit.

Krok 6:

V posledním kroku projektu žáci vyhodnotí finanční situaci fiktivní domácnosti po ročním evidování rodinného rozpočtu.

- 1) Konečný finanční stav domácnosti bude žáky prezentován v podobě přebytku či dluhu domácnosti a výsledek bude náležitě okomentován.
- 2) Dle výsledku finanční situace domácnosti budou žáky doporučena možná opatření, návrhy či jiná možná rozhodnutí pro změnu, udržení či zlepšení konečné finanční situace domácnosti.

9 Evaluace navrženého projektu dotazníkové šetření zjišťující postoje učitelů realizujících výuku finanční gramotnosti k navrženému projektu

Dotazovaní pedagogové mají několikaletou praxi s integrací výuky finanční gramotnosti do svých vzdělávacích oborů.

9.1 Téma průzkumu a stanovení cíle

Hlavním cílem provedeného průzkumu mezi pedagogy vyučujícími finanční gramotnost bylo zjistit jejich názor na návrh školního projektu určeného pro výuku finanční gramotnosti a vyzvědět jejich názor na současný stav výuky finanční gramotnosti v ZŠ.

9.2 Volba evaluační metody

Pedagogové měli pro ohodnocení návrhu školního projektu k dispozici dotazník dostupný na webovém portále. Metoda dotazníkového šetření pomocí webového portálu byla zvolena z důvodu jednoduché obsluhy a rychlého sběru dat. Z promptních responzí je zřejmé, že tato metoda dotazovaným vyhovovala. Předložený dotazník byl anonymní.

9.3 Struktura dotazníku

Dotazník obsahuje tři části. Jedna část, obsahující čtyři otázky, je zaměřena na výuku finanční gramotnosti. Další část dotazníku obsahuje sedm otázek zaměřených na získání názoru pedagogů na předložený návrh školního projektu určeného pro výuku finanční gramotnosti. Třetí část obsahuje tři otázky sloužící k charakterizování vzorku dotazovaných respondentů. Dotazník obsahuje celkem 15 otázek charakteru otevřených, uzavřených a polouzavřených. Dotazník je k dispozici v Příloze 2.

9.4 Organizace výzkumu

Průzkum byl proveden v měsíci únoru 2017. Vybraným pedagogům vyučujícím na 2. stupni ZŠ finanční gramotnost byla e-mailovou formou zaslána žádost o prostudování návrhu školního projektu určeného pro výuku finanční gramotnosti a jeho ohodnocení zodpovězením otázek v dotazníku, viz Příloha 2. Návrh projektu byl přiložen

k e-mailové komunikaci společně s průvodním dopisem v podobě PDF, viz Příloha 4. Do e-mailu byl také vložen link na webové stránky, kde byl dotazník přístupný.

9.5 Charakteristika výzkumného souboru

O zhodnocení návrhu školního projektu bylo požádáno několik učitelů vyučujících finanční gramotnost na 2. stupni ZŠ. Na aprobaci dotazovaných nezáleželo.

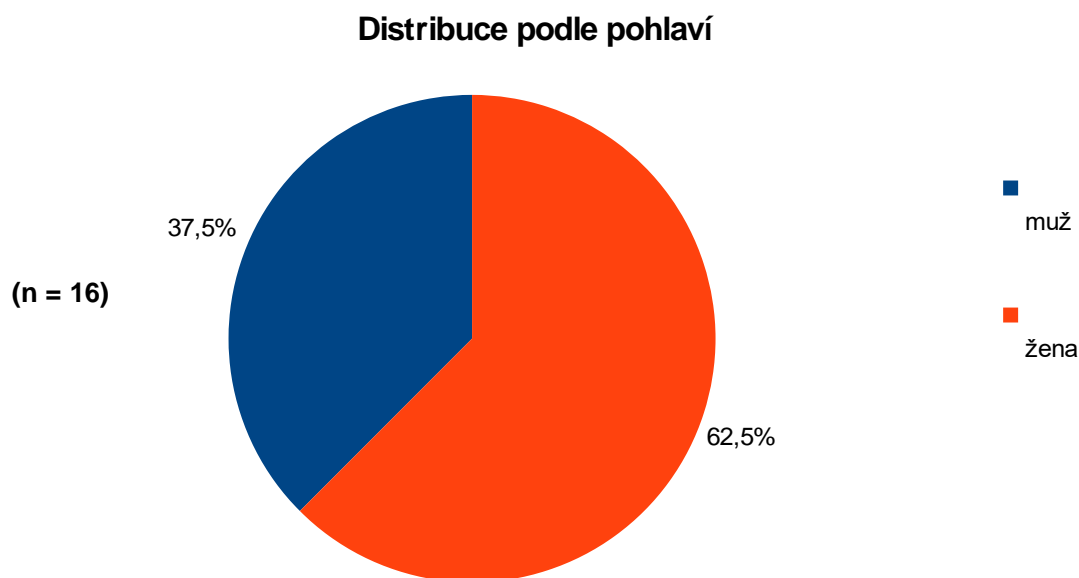
9.6 Výsledky dotazníkového šetření

Charakteristika respondentů provádějících evaluaci návrhu školního projektu:

Celkem se zúčastnilo 16 pedagogů. Z toho 10 žen a 6 mužů.

Distribuce podle pohlaví (viz Obr. 20)

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	10	62,5 %
ne	6	37,5 %

Obr. 20: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující pohlaví pedagogů

Délka praxe

Průměrná délka praxe pedagogů hodnotících návrh projektu činí 11,3 let ($\pm 4,6$).

Aprobace

Zastoupené aprobace hodnotících pedagogů:

- Anglický jazyk,
- Český jazyk a literatura,
- Informační a komunikační technologie,
- Matematika a její aplikace,
- Občanská výchova,
- Přírodopis,
- Společenské vědy,
- Tělesná výchova,
- Zeměpis.

Uvedené aprobace zastoupeny v nejrůznějších kombinacích.

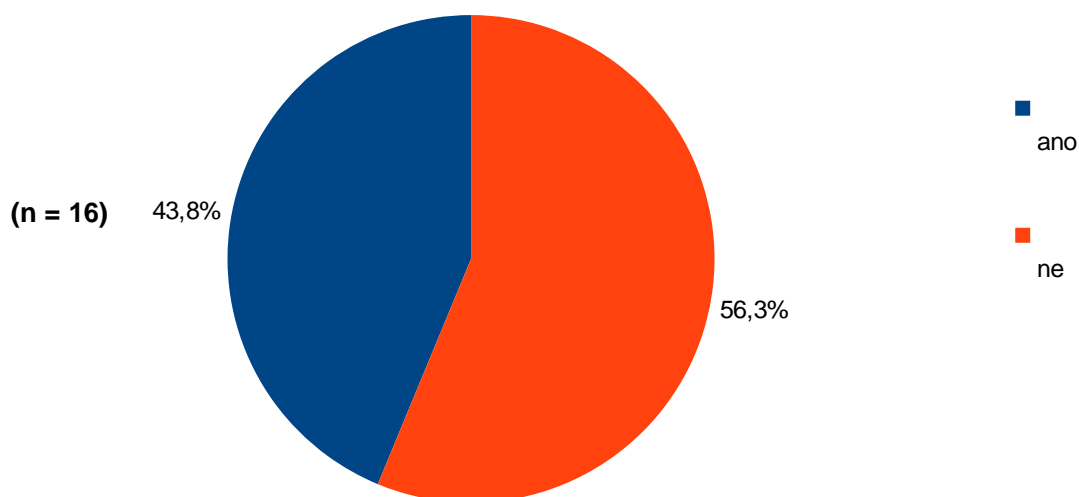
Otázka č. 1:

Využíváte pro výuku finanční gramotnosti projektové metody? (viz Obr. 21)

Cílem otázky bylo zjistit, zdali respondenti pro výuku finanční gramotnosti využívají projektové metody. Otázka je vázána na návrh školního projektu. Jednalo se o otázku uzavřenou. Respondenti volili jednu ze dvou možností, které byly jednoznačně definovány.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	7	43,8 %
ne	9	56,3 %

Využíváte pro výuku finanční gramotnosti projektové metody?

Obr. 21: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 1 – učitelé

Zjištění:

Bylo zjištěno, že zhruba polovina (43,8 %) pedagogů při své výuce finanční gramotnosti využívá projektovou metodu a zhruba polovina (56,3 %) nikoliv. Zde se lze domnívat, že záleží na vzdělávacím oboru, do kterého je finanční gramotnost začleněna. Např. v oboru *Matematika a její aplikace* na projekty, vzhledem k dalšímu učivu, nebude prostor. Naproti tomu v předmětu *Informační a komunikační technologie* by se prostor najít mohl.

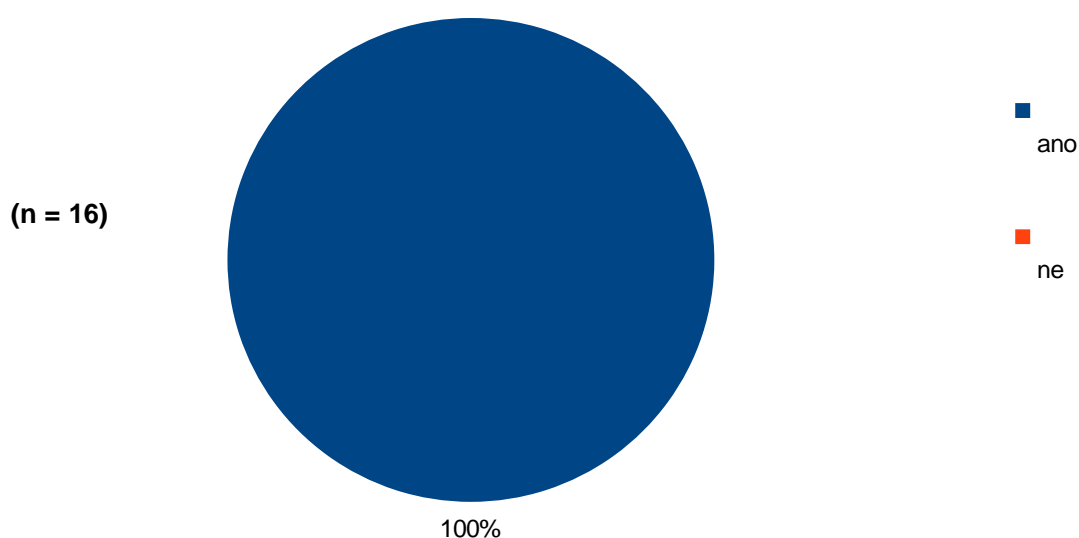
Otázka č. 2:

Považujete výuku finanční gramotnosti za důležitou? (viz Obr. 22)

Účelem otázky bylo zjistit, zdali vyučující považují výuku finanční gramotnosti za důležitou. Jednalo se o otázku uzavřenou. Respondenti volili jednu ze dvou možností, které byly jednoznačně definovány.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	16	100 %
ne	0	0 %

Považujete výuku finanční gramotnosti za důležitou?

Obr. 22: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 2 – učitelé

Zjištění

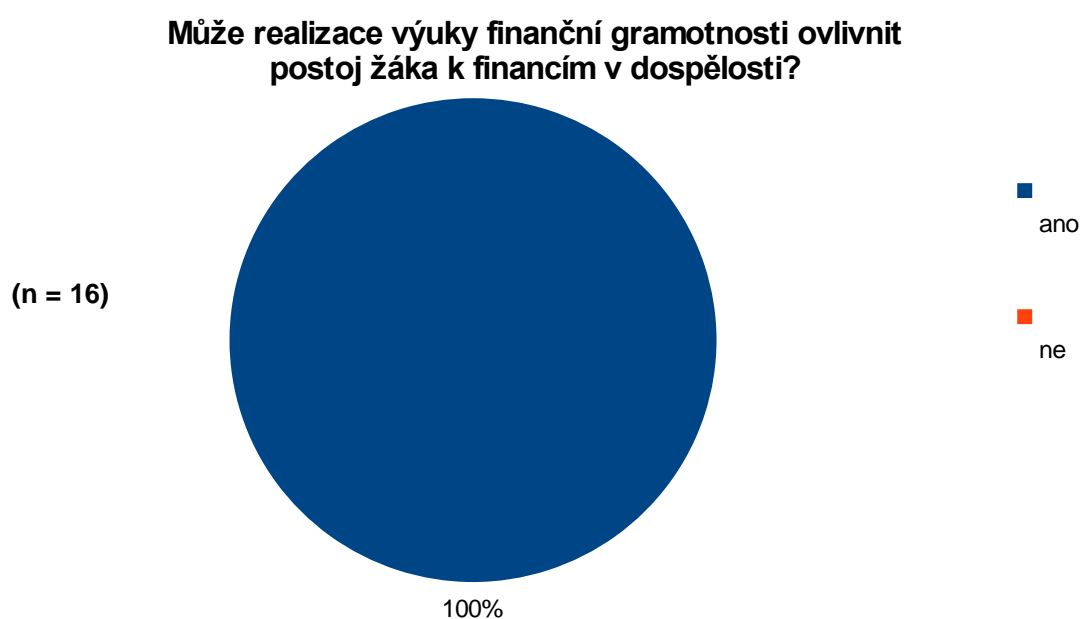
Vzhledem k jednoznačnému výsledku lze předpokládat, že pedagogové jsou ochotni začleňovat do své výuky prvky finanční gramotnosti, jelikož se domnívají, že výuka této problematiky je pro žáky důležitá.

Otázka č. 3:

Může realizace výuky finanční gramotnosti ovlivnit postoj žáka k financím v dospělosti? (viz Obr. 23)

Otázka zjišťovala, zda si dotazovaní myslí, že realizace výuky finanční gramotnosti může ovlivnit postoj žáka k financím v dospělosti. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti měli možnost volit ze dvou pevných výběrů.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	16	100 %
ne	0	0 %

Obr. 23: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 3 – učitelé

Zjištění:

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti kladně. Z výsledku můžeme vyvozovat, že pedagogové při výuce finanční gramotnosti vidí pokroky u svých žáků a považují tuto práci za smysluplnou.

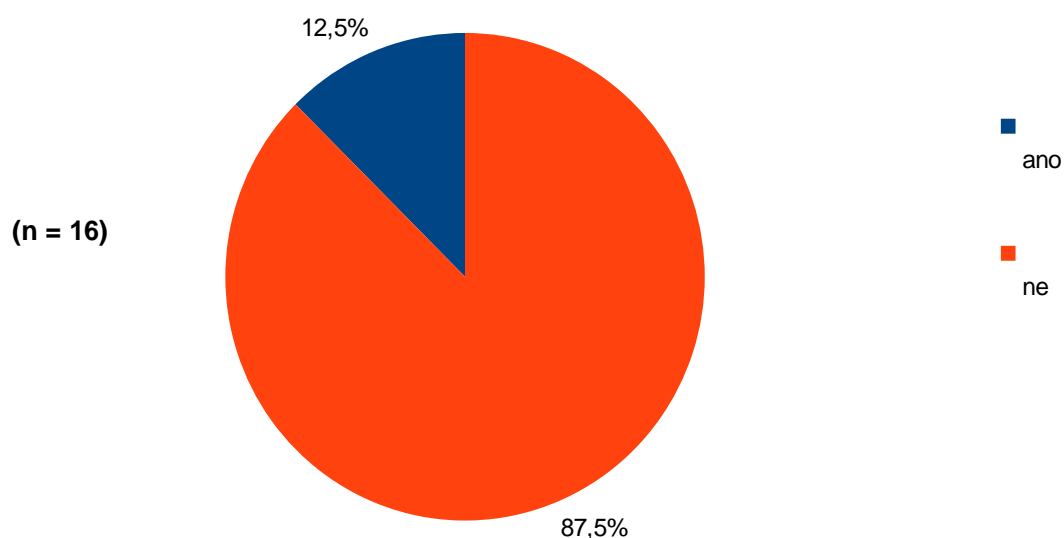
Otázka č. 4:

Myslíte si, že aktuální rozsah výuky finanční gramotnosti je dostatečný? (viz Obr. 24)

Cílem otázky bylo zjistit, zda se dotazovaní pedagogové domnívají, že je aktuální rozsah finanční gramotnosti dostatečný. Jednalo se o uzavřenou otázku. Respondenti volili ze dvou pevných výběrů.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	2	12,5 %
ne	14	87,5 %

Myslíte si, že aktuální rozsah výuky finanční gramotnosti je dostatečný?

Obr. 24: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 4 – učitelé

Zjištění:

Velké množství (87,5 %) respondentů uvedlo *ne*. Dva respondenti (12,5 %) uvedli *ano*. Oba respondenti domnívající se, že rozsah výuky finanční gramotnosti je dostatečný mají shodnou aprobaci a to *Matematika a její aplikace* a oba mají více jak desetiletou praxi. Zde by byla potřeba konzultace s těmito pedagogy, co je vede k jejich názoru. Je možné, že škola, na které vyučují, se finančnímu vzdělávání věnuje ve větší míře, a proto uvedli, že je aktuální stav rozsahu výuky finanční gramotnosti dostatečný.

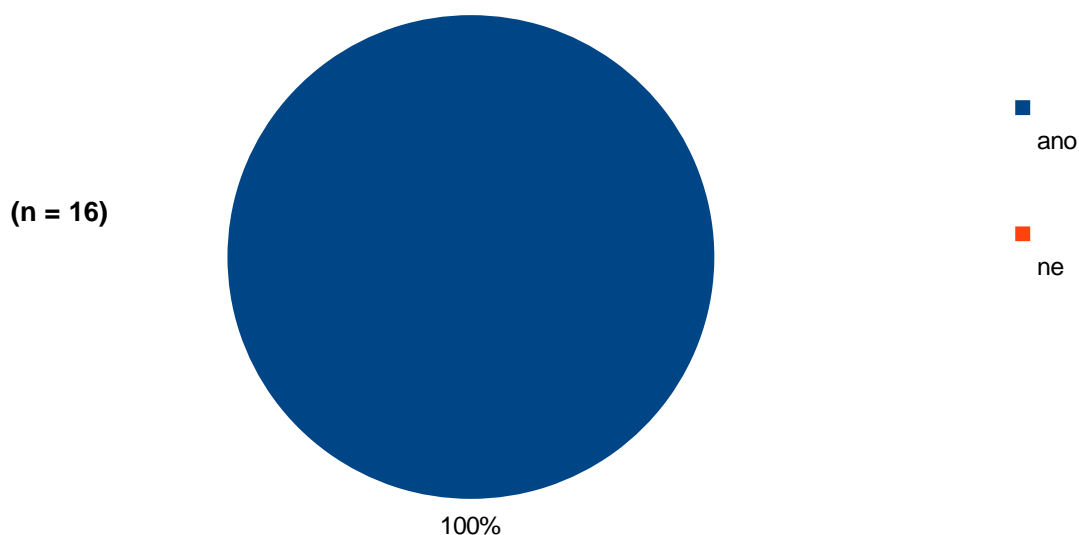
Otázka č. 5:

Byl by podle Vašeho názoru představený projekt pro žáka zajímavý? (viz Obr. 25)

Cílem otázky bylo zjistit, zda si dotazovaní myslí, že by představený projekt mohl upoutat žakovu pozornost. Jednalo se o polouzavřenou otázku. Respondenti volili ze dvou pevných odpovědí, a také měli možnost doplnit vysvětlení jejich volby.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	16	100 %
ne	0	0 %
<i>vysvětlete proč (viz zjištění)</i>	8	50 %

Byl by podle Vašeho názoru představený projekt pro žáka zajímavý?

Obr. 25: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 5 – učitelé

Zjištění:

Všichni (100 %) dotazovaní se domnívají, že představený projekt by měl být pro žáka zajímavý. Navíc 50 % z nich uvedlo vysvětlení své volby.

Zde jsou jejich názory:

(Uvedeno v přesném znění, jak napsali respondenti. Nic nebylo upravováno, aby nedošlo k chybné interpretaci odpovědi.)

- „pro získání základních znalostí z praktického života“
- „protože tyto znalosti mohou využít ve skutečném životě“
- „vyzkouší si výběr bydlení“
- „jsou tam aktuální informace z praxe“
- „pro žáky 2. stupně ZŠ a studenty nižšího gymnázia ano“

- „žáci jsou při jeho řešení aktivní, baví je většinou simulace, hraní rolí, je z reálného života“
- „Tento projekt kombinuje několik finančních situací dohromady a vyžaduje komplexní řešení.“
- „Tento projekt kombinuje několik finančních situací a uvádí žáka do skutečného peněžního světa.“

Otázka č. 6:

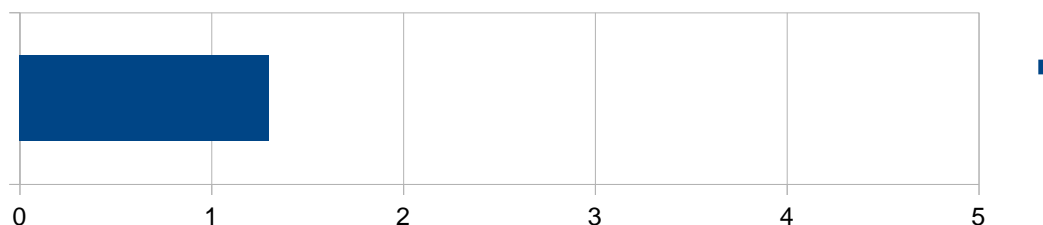
Jakou známkou hodnotíte, zda projekt rozvíjí finanční gramotnost? (viz Obr. 26)

Respondenti měli v otázce známkou ohodnotit, jestli projekt rozvíjí finanční gramotnost. Jednalo se o škálovou otázku. Respondenti volili jednu známku ze škály s rozsahem 1 až 5 (výborně až nedostatečně).

	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	
<u>výborně</u>	11	4	0	0	0	<u>nedostatečně</u>
	73,3 %	26,7 %	0 %	0 %	0 %	

Průměrná známka = 1,3

(n = 16)

Obr. 26: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 6 – učitelé

Zjištění:

Velká část (73,3 %) dotazovaných ohodnotilo známkou 1 a druhá část (26,7 %) respondentů ohodnotilo známkou 2. Průměrná známka vychází 1,3. Z hodnocení vyplývá, že dle názoru zkušených pedagogů projekt rozvíjí finanční gramotnost.

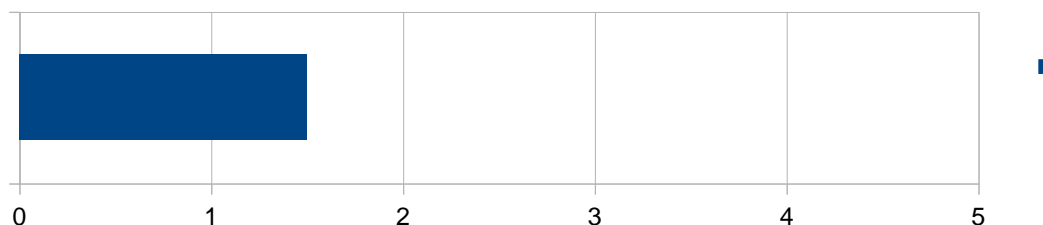
Otázka č. 7:**Jakou známkou hodnotíte celkový přínos projektu pro žáka? (viz Obr. 27)**

Dotazovaní měli v této otázce ohodnotit známkou přínos projektu pro žáka. Jednalo se o uzavřenou škálovou otázku. Respondenti volili jednu známku ze škály s rozsahem 1 až 5 (výborně až nedostatečně).

	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	
<u>výborně</u>	8	8	0	0	0	<u>nedostatečně</u>
	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	

Průměrná známka = 1,5

(n = 16)

Obr. 27: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 7 – učitelé

Zjištění:

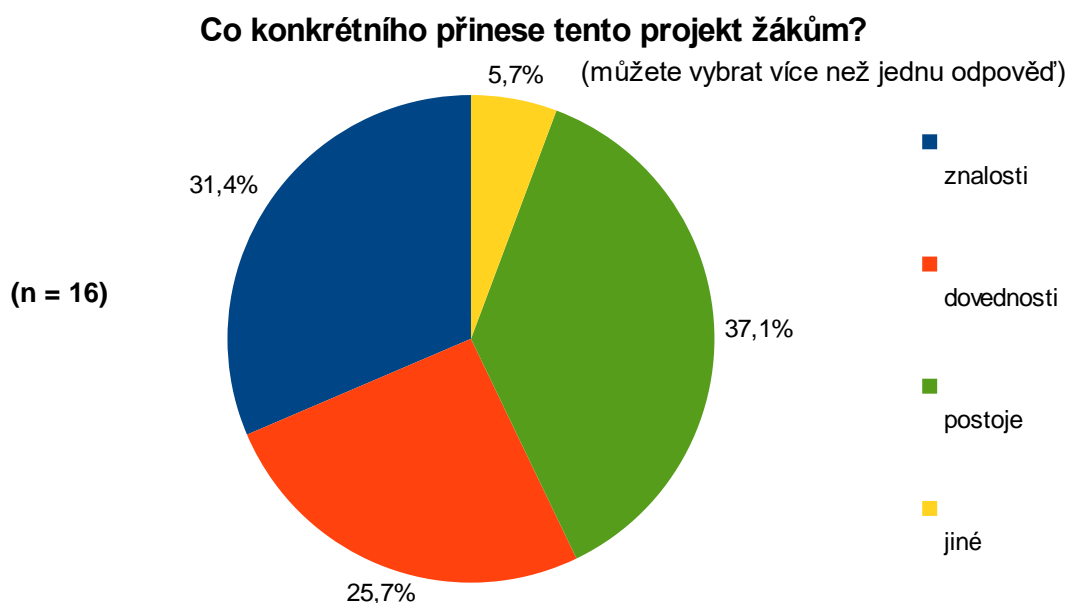
Všichni dotazovaní hodnotili známkou 1 nebo známkou 2. Jednalo se o podílové zastoupení 50 % ku 50 %. Průměrná známka vychází 1,5. Z výsledku hodnocení lze soudit, že by projekt dle názoru respondentů, měl být pro žáka přínosný.

Otázka č. 8:

Co konkrétně přinese tento projekt žákům? (viz Obr. 28)

Otázka měla za úkol zjistit od dotazovaných, jaké klíčové kompetence projekt žákům přinese. Jednalo se o polouzavřenou otázku. Respondenti měli možnost zvolit jeden či více pevných výběrů a v případě další kompetence ji doplnit.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
znalosti	11	68,8 %
dovednosti	9	56,3 %
postoje	13	81,3 %
jiné	2	12,5 %

Obr. 28: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 8 – učitelé

Zjištění:

Nikdo z dotazovaných neuvedl žádnou další klíčovou kompetenci, kterou by žákům projekt mohl přinést. Nejvíce volenou klíčovou kompetencí byly *postoje* s podílem 81,3 %. Další dvě klíčové kompetence, *znalosti* a *dovednosti*, byly zvoleny v podobném podíle.

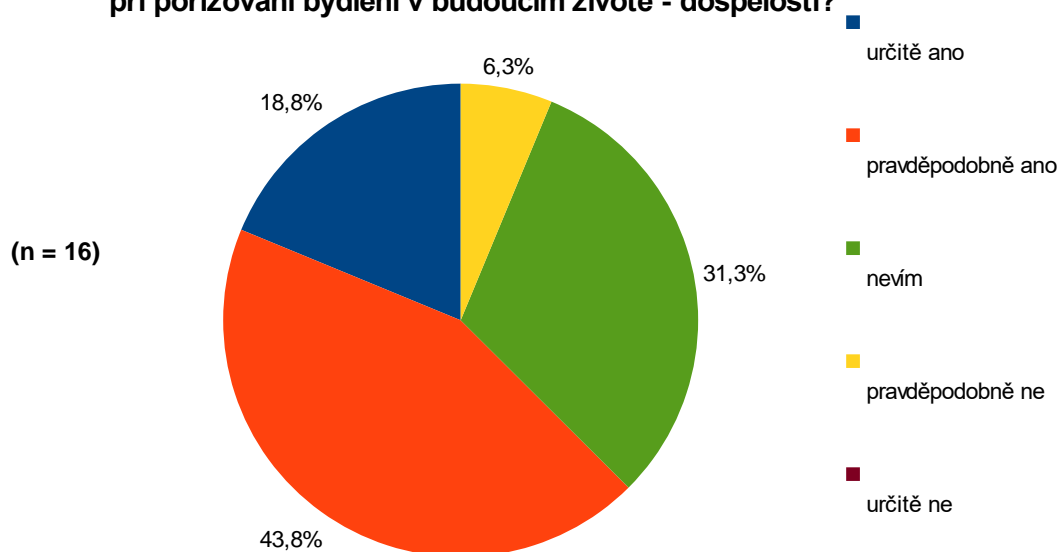
Otázka č. 9:

Může mít, dle Vašeho názoru, tento projekt vliv na žáka a jeho rozhodování při pořizování bydlení v budoucím životě – dospělosti? (viz Obr. 29)

Cílem otázky bylo zjistit, zda se dotazovaní pedagogové domnívají, že projekt může mít vliv na žáka a jeho rozhodování při pořizování bydlení v budoucím životě – dospělosti. Jednalo se o uzavřenou škálovou otázku. Respondenti volili jednu možnost ze série výroků („určitě ano – pravděpodobně ano – nevím – pravděpodobně ne – určitě ne“).

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
určitě ano	3	18,8 %
pravděpodobně ano	7	43,8 %
nevím	5	31,3 %
pravděpodobně ne	1	6,3 %
určitě ne	0	0 %

Může mít, dle Vašeho názoru, tento projekt vliv na žáka a jeho rozhodování při pořizování bydlení v budoucím životě - dospělosti?

Obr. 29: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 9 – učitelé

Zjištění:

Nejčastější volbou, zastoupenou 43,8 %, byl výrok *pravděpodobně ano*. Druhou nejčastější volbou byl výrok *nevím* se třetinovým (31,3 %) zastoupením. Třetí nejčastější volbou byl výrok *určitě ano* (18,8 %). Pouze jeden (6,3 %) respondent uvedl výrok *pravděpodobně ne* a nenašel se žádný respondent, který by měl zcela negativní

pohled na potenciálnost projektu ovlivnit žáka při jeho rozhodování při pořizování bydlení v jeho budoucím životě – dospělosti.

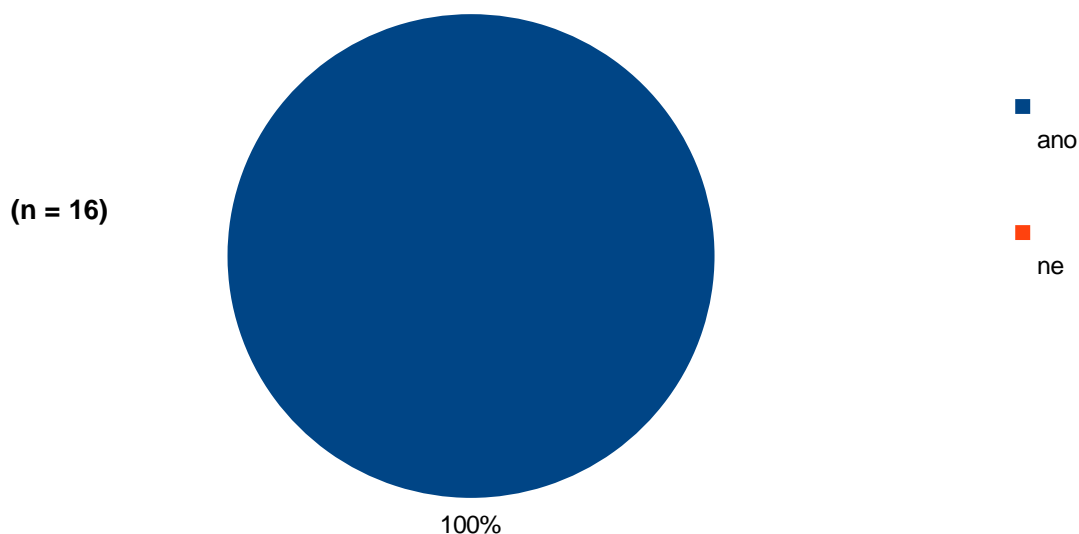
Otázka č. 10:

Doporučil/a byste tento projekt ostatním učitelům? (viz Obr. 30)

Otázka zjišťovala, zda by dotazovaní pedagogové tento projekt doporučili či nedoporučili ostatním učitelům, případně aby doplnili proč. Jednalo se o polouzavřenou otázku. Respondenti volili ze dvou pevných odpovědí, a také měli možnost doplnit vysvětlení jejich volby.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
ano	16	100 %
ne	0	0 %
<i>uved'te proč (viz zjištění)</i>	6	37,5 %

Doporučil/a byste tento projekt ostatním učitelům?

Obr. 30: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 10 – učitelé

Zjištění:

Všech 100 % respondentů zvolilo odpověď *ano*, tedy že by projekt doporučili ostatním vyučujícím zabývajícím se tématem finanční gramotnost. Šest z nich (37,5 %) uvedlo konkrétní důvod:

(Uvedeno v přesném znění, jak napsali respondenti. Nic nebylo upravováno, aby nedošlo k chybné interpretaci odpovědi.)

- „jako rozšíření učiva-finanční gramotnosti žáků-např. v matematice“

- „je zajímavý“
- „je pěkně zpracovaný“
- „protože je dle mého názoru pro žáky zajímavý a zároveň přínosný - praktická dovednost“
- „dobré na porovnání příjmů různých vzdělání a praktická zkušenost s našetřenými penězi“
- „Projekt je postaven na skutečných datech a skutečné problematice, kterou budou řešit během pár let.“

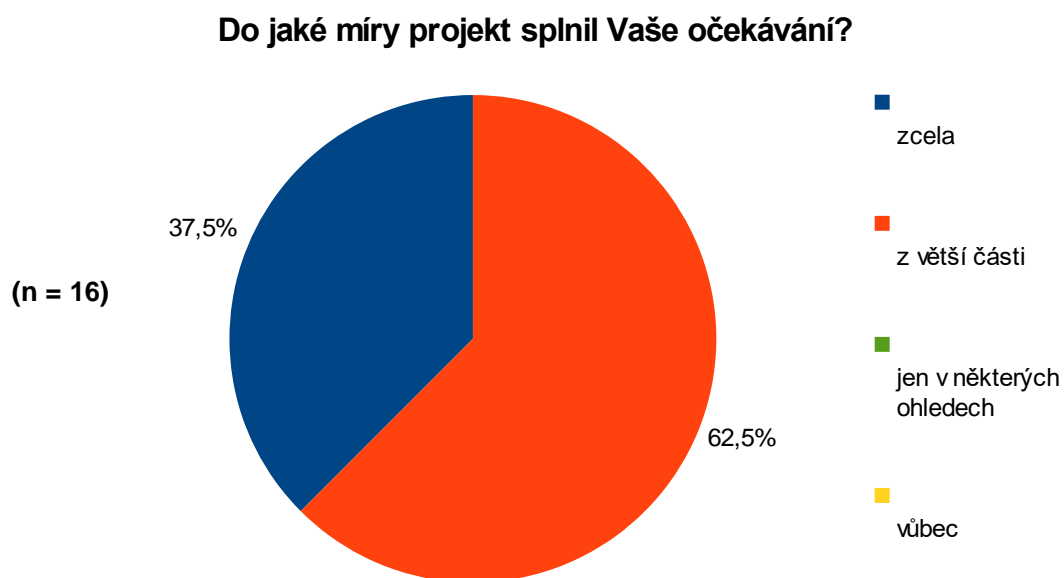
Z kladných odpovědí na otázku všech dotazovaných a z doplněných odůvodnění je patrné, že pedagogové u projektu hodnotí pozitivně především praktické úkoly založené na skutečných datech a nebáli by se ho doporučit svým kolegům.

Otázka č. 11:

Do jaké míry projekt splnil Vaše očekávání? (viz Obr. 31)

Cílem otázky bylo zjistit, do jaké míry projekt splnil očekávání dotazovaných. Jednalo se o uzavřenou škálovou otázku. Respondenti volili jednu možnost ze série výroků: „*zcela – z větší části – jen v některých ohledech – vůbec*“.

<u>Možnosti odpovědí</u>	<u>Responzí</u>	<u>Podíl</u>
zcela	6	37,5 %
z větší části	10	62,5 %
jen v některých bodech	0	0 %
vůbec	0	0 %

Obr. 31: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 11 – učitelé

Zjištění:

Všichni dotazovaní hodnotili projekt vcelku kladně. *Zcela* spokojených bylo 6 % a respondentů uvádějících, že projekt splnil jejich očekávání *z větší části*, bylo 62,5 %. Další volby odpovědí se nevyskytly. Hodnotící učitelé od projektu na základě jeho názvu očekávali projekt splňující nácvik pořízení bydlení ve spojení se sestavením rodinného rozpočtu a toto jejich očekávání bylo také z větší části splněno.

Otázka č. 12:

Zde je prostor pro Vaše další komentáře.

Otázka poskytovala respondentovi prostor pro jeho vyjádření k projektu. Jednalo se o otevřenou otázku. Respondent měl možnost vyjádřit svůj názor v až 1500 znacích.

Zjištění:

Téměř všichni dotazovaní uvedli svůj názor na projekt v podobě komentáře, viz níže:

(Uvedeno v přesném znění, jak napsali respondenti. Nic nebylo upravováno, aby nedošlo k chybné interpretaci odpovědi.)

- *„Návrh se mi líbí, je kreativní, přiměřeně náročný (cca pro 9.ročník) a akcentuje to důležité v návaznosti na aktuální dění ve společnosti.“*
- *„Finanční gramotnost je důležitá.“*
- *„Tento návrh projektu finanční gramotnosti žáků by mohl najít uplatnění z hlediska jejich budoucího praktického života.“*
- *„Zajímavý projekt pro práci ve skupině. Nabízí žákům pohled na finance i z jiného úhlu.“*
- *„Líbí se mi, že se prolíná více problémů při vedení domácnosti a jeho financí.“*
- *„nutnost výuky (zařazení do výuky) finanční gramotnost, obzvláště pro sociálně slabé - půjčky, dluhy - znají z domova, důležitá prevence“*
- *„důraz na výdělek - spoření, plánování hospodaření“*
- *„projekt je zajímavý a práce s ním by je mohla bavit - především vyhledávání různých cen na internetu“*
- *„zajímavý projekt na více vyučovacích hodin“*
- *„Projekt se mi líbí, jelikož nabízí žákům vhled do reálné situace, kterou velice pravděpodobně budou řešit v horizontu několika málo let. Pomáhá žákům uvědomovat si nejrůznější aspekty nutné k pořízení bytu a s pomocí konkrétního řešení si možná teprve nyní poprvé v životě uvědomí, jak důležité je finanční hospodaření, šetření peněz, vzdělání, koupě nezbytných věcí apod. Čím více takovýchto projektů budou žáci v rámci finanční gramotnosti řešit již na základních školách, tím méně se možná budou v budoucnu dostávat do pastí nejrůznějších půjček, úvěrů apod. Finanční gramotnost je dle mého názoru jeden z nejpřínosnějších předmětů pro životní praxi a měla by se mu věnovat větší dotace hodin.“*

- *„Podle mého názoru má veliký smysl každý projekt, který je zaměřen na reálné situace a uvádí žáky do řešení konkrétních případů. Takových hodin finanční gramotnosti by bylo třeba mnohem více. Pravděpodobně by se mohlo tímto předejít finanční negramotnosti, braní si nesmyslných úvěrů, neporozumění finančním produktům apod. Žáci jsou finančním světem obklopeni všude, ale málo mu rozumí. Je třeba je toto učit právě již na základních školách a v co největší míře.“*

9.7 Celková evaluace předloženého návrhu školního projektu pro výuku finanční gramotnosti pedagogy

Předložený návrh školního projektu celkem hodnotilo 16 zkušených pedagogů zabývajících se výukou finanční gramotnosti na 2. stupni ZŠ. Jejich aprobace byla různá v různorodé kombinaci.

Všichni dotazovaní pedagogové se domnívají, že navržený školní projekt by byl pro žáka zajímavý. Někteří uvedli i odůvodnění, která napovídají, že projekt pomůže žákům získat základní znalosti z praktického života použitelná pro pozdější reálný život. Dotazovaní učitelé ocenili aktuálnost informací uvedených v projektu. Dále považují navrhovaný projekt za užitečný z důvodu kombinace několika finančních situací, a tedy nutnosti komplexního řešení.

Respondenti považují projekt pro žáka za přínosný a rozvíjející jeho finanční gramotnost. Dále se domnívají, že by projekt mohl mít vliv na žákovo rozhodování při pořizování vlastního bydlení v jeho budoucím životě – dospělosti, a že při práci s projektem žák získá některé důležité klíčové kompetence, jako jsou znalosti, dovednosti a postoje.

Veškerí dotazovaní pedagogové by navrhovaný školní projekt doporučili kolegům pro jeho zajímavost, praktický nácvik práce s financemi a zahrnutí skutečných aktuálních informací.

Celkově předložený návrh školního projektu pro výuku finanční gramotnosti zkušení pedagogové hodnotí kladně. Považují ho za kreativní, přiměřeně náročný pro žáky vyšších ročníků 2. stupně ZŠ a vhodný pro skupinovou práci. Oceňují jeho pohled na finance z různých hledisek, od sestavování domácího rozpočtu přes nutnost spoření/úspor až po plánování pořízení rodinného bydlení, což se týká vesměs všech dospělých lidí.

Vzhledem k tomu, že už i žáci ZŠ přicházejí do styku s financemi, považují dnešní pedagogové za důležité začleňování výuky finanční gramotnosti v co největší míře do všech možných vzdělávacích oborů a kladou důraz na finanční vzdělávání.

ZÁVĚR

Finanční gramotnost a finanční vzdělávání jsou neodmyslitelná témata této doby nejen pro dospělé, ale i děti navštěvující ZŠ. Mnoho průzkumů poukazuje na nedostatek finanční gramotnosti a ukazuje zadluženost domácností, firem s důsledkem bankrotů. I když je problematika finanční gramotnosti stále nová a mnoho renomovaných ekonomů a jiných odborníků se neshodlo na jednotném významu tohoto slovního spojení, je více než jasné, že zvyšování finanční gramotnosti společnosti je nutné a potřebné v každém věku, tedy i u dětí s povinnou školní docházkou.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit chápání vybraných pojmů finanční gramotnosti žáky 2. stupně ZŠ v regionu Chrudimsko a rozpoznat jejich postoj k hospodaření s penězi a k finančnímu vzdělávání.

Teoretická část práce je zaměřena na detailnější popis gramotnosti jako takové, jejich složek a jejich vztahu k finanční gramotnosti. Při charakteristice pojmu finanční gramotnost byly představeny i další souvislosti. Důležité pro každou výuku, a to i výuku finanční gramotnosti, jsou metody. Ty byly představeny v teoretické části a konkrétně vycházely z doporučení uvedených v příručce pro finanční vzdělávání vydané Národním ústavem pro vzdělávání. Vzhledem k nutnosti začleňovat výuku finanční gramotnosti do vzdělávání byl v teoretické části práce popsán současný stav začlenění dle RVP ZV a vylíčen návrh dalšího možného začleňování finanční gramotnosti do ostatních vzdělávacích oborů vyučovaných na 2. stupni ZŠ.

Praktická část práce byla rozdělena do dvou částí, kde první měla za úkol zjistit postoj žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko k financím a finančnímu vzdělávání, což bylo hlavním cílem diplomové práce. Druhý díl praktické části byl věnován návrhu školního projektu zaměřeného na výuku finanční gramotnosti na ZŠ a jeho následné evaluaci zkušenými pedagogy.

Dotazníkové šetření prováděné mezi žáky 2. stupně v regionu Chrudimsko vrátilo výsledky, které poukazují na nutnost neustávat ve finančním vzdělávání a ustavičně se snažit o co největší začleňování této problematiky do všech možných vyučovaných předmětů.

Evaluace navrhovaného školního projektu vrátila podobné výsledky ohledně současného finančního vzdělávání. Pedagogové hodnotící projekt se shodli na nutnosti výuky finanční gramotnosti a jejího začleňování do ostatních vyučovaných předmětů v co největší míře. Dále dotazovaní pedagogové shledali předložený návrh školního

projektů určených pro výuku finanční gramotnosti jako přínosný a vhodný pro výuku tohoto tématu. Považují ho za kreativní, přiměřeně náročný pro žáky vyšších ročníků 2. stupně ZŠ a oceňují jeho nácviky pro zacházení s financemi v různých situacích přínosných pro budoucí život žáků.

V závěru lze konstatovat, že téma finanční gramotnost je současné a je třeba se mu věnovat v podobě finančního vzdělávání jak dospělých, tak i dětí. Nepolevovat v nacházení nových cest a metod pro jeho výuku a podporovat rozvoj finanční gramotnosti každého jedince.

REFERENČNÍ SEZNAM

Seznam použité literatury a zdrojů dle pořadí

1. PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 223. ISBN 978-80-7367-546-2.
2. ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 8. ISBN 978-80-86856-98-8.
3. OECD. *Programme for International Student Assessment* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/>
4. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
5. Definice PISA 2003. *Koncepce matematické gramotnosti ve výzkumu PISA* [online]. Praha: ÚIV, 2003. [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/g-etattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2003/Koncepce-matem-gramotnosti-publikace.pdf>
6. ALTMANOVÁ, Jitka, BERKI, Jan, kolektiv autorů, *Gramotnosti ve vzdělávání: Soubor studií*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2011. ISBN 978-80-87000-74-8.
7. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
8. ČERNOCKÝ, Bohumil. *Přírodovědná gramotnost ve výuce: příručka učitele se souborem úloh*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 12-13. ISBN 978-80-86856-83-4.
9. Metodický portál www.rvp.cz. *Sborník příspěvků*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008, s. 67-68. ISBN 978-80-87000-18-2.
10. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
11. Hospodářské noviny. *Domácnosti se v září zadlužily o dalších 10 miliard. Dluhy rostly i firmám* [online]. ČTK. Praha, říjen 2010. [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65496620-domacnosti-se-v-zari-zadluzily-o-dalsich-10-miliard-dluhy-rostly-i-firmam>

12. Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha. MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf
13. HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 11. ISBN 978-80-86856-74-2.
14. INVESTOPEDIA. *Financial Literacy* [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp#ixzz4aqAQiFXa>
15. NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.
16. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
17. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÁ REPUBLIKA. *Měření finanční gramotnosti 2015: Kompletní výsledky* [online]. 2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>
18. NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011, s. 127. ISBN 978-80-904396-1-0.
19. NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.
20. NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.
21. Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha. MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf
22. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
23. KIYOSAKI, Robert T. *Rich dad, poor dad: what the rich teach their kids about money - that the poor and middle class do not!*. Scottsdale, AZ: Plata Pub, 2011, p. 12. ISBN 978-16126-800-1-9.
24. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

25. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
26. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
27. HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 11. ISBN 978-80-86856-74-2.
28. KLÍNSKÝ Petr. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-87063-13-2.
29. NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-150-3.
30. KAŠOVÁ, Jitka a Lukáš ISTENČIN. *Výchova k finanční gramotnosti: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-107-4.
31. Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha. MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z : http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf
32. ROD, Aleš, Barbora SLINTÁKOVÁ a Miroslav SVOBODA. *Dnešní finanční svět: školní atlas*. Praha: Terra-klub, 2012. ISBN 978-80-902282-8-3.
33. HALL, Alvin. *Show me the money*. London: Dorling Kindersley, 2008. ISBN 978-1-40532-189-1.
34. BAILEY, Gerry. *Poznáváme peníze: rozvíjejte finanční gramotnost nejmenších dětí*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0153-1.
35. Ministerstvo financí Česká republika, *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/>
36. ŽÁK, Vojtěch. *Metody a formy výuky: hospitační arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s 5. ISBN 978-80-87063-61-3.
37. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 287. ISBN 80-7178-772-8.
38. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 168-171. ISBN 80-7315-039-5.
39. HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-74-2.

40. HESOVÁ, Alena. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 1. vyd. 2003. [cit. 2017-01-17]. ISBN 97-80-87652-98-5. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/pri-lohy/17579/metodicka_doporuceni_pro_vyuku_financni_gramotnosti_akt.pdf
41. HESOVÁ, Alena. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 1. vyd. 2003. [cit. 2017-01-17]. ISBN 97-80-87652-98-5. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/pri-lohy/17579/metodicka_doporuceni_pro_vyuku_financni_gramotnosti_akt.pdf
42. PETTY, Geoffrey. *Teaching Today*. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) Ltd., 1993, p. 283. ISBN 0-7487-8525-6.
43. KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 325. ISBN 80-7178-253-X.
44. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Pedagogika Grada, 2012, s. 77-78. ISBN 978-80-247-4100-0.
45. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 64-65. ISBN 80-7315-039-5.
46. KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 323-324. ISBN 80-7178-253-X.
47. Cashflow klub. *O hře CashFlow* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.cashflow-klub.cz/o-hre-cashflow>
48. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: PdF MU, 2003, s. 168-171. ISBN 80-7315-039-5.
49. BÖNSCH, Manfred. *Zielorientiertes Lernen mit Hilfe spezieller Unterrichtsmethoden*. München: Ehrenwirth, 1974. ISBN 3431016073.
50. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
51. PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ, *Zlatý poklad*. Praha: Ibisingold, 2015. ISBN 798-80-905564-3-0.
52. CHALUPA, Petr, Stanislav HORNÍK, Jaromír DEMEK, Jaromír RUX a Miroslava VANĚČKOVÁ. *Zeměpis 9: pro základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-415-3.
53. Implementace interaktivních prvků do výuky fyziky na ZŠ. *6. ročník: Objem* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://fyzika.fyzikaprozivot.cz/6-rocnik/6-objem>
54. Ekolist.cz – zprávy o přírodě, životním prostředí a ekologii. *Úspory vody v koupelně – jak je to se sprchováním a plnou vanou vody?* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-a-navody/uspory-vody-v-koupelne-jak-je-to-se-sprchovanim-a-plnou-vanou-vody>

55. Česká národní banka, *Bankovky a mince*, [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochrannne_prvky/ochrannne_prvky_5000.html
56. CHÁSKA, Miroslav. *Metoda pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 175. ISBN 978-80-247-1369-4.
57. *Psychologie v teorii a praxi. Dotazník jako průzkumná metoda* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>
58. CHÁSKA, Miroslav. *Metoda pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 166. ISBN 978-80-247-1369-4.
59. VANDERSTOEP, Scott W. a Deirdre D. JOHNSTON. *Research Methods for Everyday Life: Blending Qualitative and Quantitative Approaches*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2009. p. 174-175. ISBN 978-0-470-34353-1.
60. Klíčový rok. *Zážitková pedagogika – Handouty pro učitele* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/docs/handouty_2013_final.pdf
61. HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006, s. 10. ISBN 80-86910-53-9.
62. *Eprehledy.cz. Průměrné mzdy podle profese*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: http://eprehledy.cz/prumerne_mzdy_podle_profese.php
63. *iDnes.cz / Finance. Nástroje – kalkulačky*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: http://kalkulacky.idnes.cz/cr_kalkulator-ciste-mzdy-2017.php

Seznam použité literatury a zdrojů dle abecedy

ALTMANOVÁ, Jitka, BERKI, Jan, kolektiv autorů, *Gramotnosti ve vzdělávání: Soubor studií*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2011. ISBN 978-80-87000-74-8.

ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 8. ISBN 978-80-86856-98-8.

BAILEY, Gerry. *Poznáváme peníze: rozvíjejte finanční gramotnost nejmenších dětí*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0153-1.

BÖNSCH, Manfred. *Zielorientiertes Lernen mit Hilfe spezieller Unterrichtsmethoden*. München: Ehrenwirth, 1974. ISBN 3431016073.

Cashflow klub. *O hře CashFlow* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.cashflow-klub.cz/o-hre-cashflow>

ČERNOCKÝ, Bohumil. *Přírodovědná gramotnost ve výuce: příručka učitele se souborem úloh*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 12-13. ISBN 978-80-86856-83-4.

Česká národní banka, *Bankovky a mince*, [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_5000.html

Definice PISA 2003. *Koncepce matematické gramotnosti ve výzkumu PISA* [online]. Praha: ÚIV, 2003. [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2003/Koncepce-matem-gramotnosti-publikace.pdf>

Ekolist.cz – zprávy o přírodě, životním prostředí a ekologii. *Úspory vody v koupelně – jak je to se sprchováním a plnou vanou vody?* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-a-navody/uspory-vody-v-koupelne-jak-je-to-se-sprchovanim-a-plnou-vanou-vody>

Eprehledy.cz. *Průměrné mzdy podle profese*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: http://eprehledy.cz/prumerne_mzdy_podle_profese.php

HALL, Alvin. *Show me the money*. London: Dorling Kindersley, 2008. ISBN 978-1-40532-189-1.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006, s. 10. ISBN 80-86910-53-9.

HESOVÁ, Alena. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 1. vyd. 2003. [cit. 2017-01-17]. ISBN 978-80-87652-98-5. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/17579/metodicka_doporuceni_pro_vyuku_financni_gramotnosti_akt.pdf

HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, s. 11. ISBN 978-80-86856-74-2.

Hospodářské noviny. *Domácnosti se v září zadlužily o dalších 10 miliard. Dluhy rostly i firmám* [online]. ČTK. Praha, říjen 2010. [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65496620-domacnosti-se-v-zari-zadluzily-o-dalsich-10-miliard-dluhy-rostly-i-firmam>

CHALUPA, Petr, Stanislav HORNÍK, Jaromír DEMEK, Jaromír RUX a Miroslava VANĚČKOVÁ. *Zeměpis 9: pro základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-415-3.

CHÁSKA, Miroslav. *Metoda pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 166-175. ISBN 978-80-247-1369-4.

iDnes.cz / Finance. *Nástroje – kalkulačky*. [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: http://kalkulacky.idnes.cz/cr_kalkulator-ciste-mzdy-2017.php

Implementace interaktivních prvků do výuky fyziky na ZŠ. *6. ročník: Objem* [online]. [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://fyzika.fyzikaprozivot.cz/6-rocnik/6-objem>

INVESTOPEDIA. *Financial Literacy* [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp#ixzz4aqAQiFXa>

KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 323-325. ISBN 80-7178-253-X.

KAŠOVÁ, Jitka a Lukáš ISTENČIN. *Výchova k finanční gramotnosti: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-107-4.

Klíčový rok. *Zážitková pedagogika – Handouty pro učitele* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/docs/handouty_2013_final.pdf

KLÍNSKÝ Petr. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-87063-13-2.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 64-171. ISBN 80-7315-039-5.

Metodický portál www.rvp.cz. *Sborník příspěvků*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008, s. 67-68. ISBN 978-80-87000-18-2.

Ministerstvo financí Česká republika, *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/>

Ministerstvo financí ČR, *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha: MF ČR, květen 2010. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÁ REPUBLIKA. *Měření finanční gramotnosti 2015: Kompletní výsledky* [online]. 2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>

MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Aktualizované znění. Praha, leden 2016. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012, s. 7. ISBN 978-80-7402-107-7.

NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-150-3.

NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011, s. 127. ISBN 978-80-904396-1-0.

OECD. *Programme for International Student Assessment* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/>

PETTY, Geoffrey. *Teaching Today*. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) Ltd., 1993, p. 283. ISBN 0-7487-8525-6.

PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ, *Zlatý poklad*. Praha: Ibisingold, 2015. ISBN 978-80-905564-3-0.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 223. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 287. ISBN 80-7178-772-8.

Psychologie v teorii a praxi. *Dotazník jako průzkumná metoda* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

KIYOSAKI, Robert T. *Rich dad, poor dad: what the rich teach their kids about money - that the poor and middle class do not!*. Scottsdale, AZ: Plata Pub, 2011, p. 12. ISBN 978-16126-800-1-9.

ROD, Aleš, Barbora SLINTÁKOVÁ a Miroslav SVOBODA. *Dnešní finanční svět: školní atlas*. Praha: Terra-klub, 2012. ISBN 978-80-902282-8-3.

VANDERSTOEP, Scott W. a Deirdre D. JOHNSTON. *Research Methods for Everyday Life: Blending Qualitative and Quantitative Approaches*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2009. p. 174-175. ISBN 978-0-470-34353-1.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Pedagogika Grada, 2012, s. 77-78. ISBN 978-80-247-4100-0.

ŽÁK, Vojtěch. *Metody a formy výuky: hospitační arch.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s 5. ISBN 978-80-87063-61-3.

Seznam použitých symbolů a zkratek

AJ	anglický jazyk
aktualiz.	aktualizované
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
Bc.	bakalář - absolvent bakalářského studijního programu
cit.	citovaný
ČJ	český jazyk
ČR	Česká republika
ed.	editor / editační vydání
g.	gram
kol.	kolektiv
Ltd.	Limited company (anglicky) – překlad: společnost s ručením omezeným
m ²	metr čtverečný
MF	Ministerstvo financí
Mgr.	magistr – absolvent magisterského studijního programu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například.
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
p.	page (anglicky) – překlad: strana
PDF	Portable Document Format (anglicky) – překlad: Přenosný formát dokumentu. Formát pro popis dokumentů Adobe Acrobat.
Ph.Dr.	doktor filosofie
PISA	Programme for International Student Assessment = mezinárodní šetření
RPSN	roční procentní sazba nákladů
RVP ZV	rámcový vzdělávací program základního vzdělávání
RVP	rámcový vzdělávací program
s.	strana
tj.	to jest
tzv.	takzvaný
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
USA	United States of America (anglicky) – překlad: Spojené státy americké
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický

vyd. vydání / vydaný / vydavatel
ZŠ základní škola

Seznam obrázků

- Obr. 1: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující pohlaví žáků
- Obr. 2: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující školní ročník žáků
- Obr. 3: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující typ obce bydliště žáků
- Obr. 4: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 1 – žáci
- Obr. 5: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 2 – žáci
- Obr. 6: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 3 – žáci
- Obr. 7: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 4 – žáci
- Obr. 8: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 5 – žáci
- Obr. 9: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 6 – žáci
- Obr. 10: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 7 – žáci
- Obr. 11: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 8 – žáci
- Obr. 12: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 9 – žáci
- Obr. 13: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 10 – žáci
- Obr. 14: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 11 – žáci
- Obr. 15: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 12 – žáci
- Obr. 16: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 13 – žáci
- Obr. 17: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 14 – žáci
- Obr. 18: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 15 – žáci
- Obr. 19: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 16 – žáci
- Obr. 20: Grafické znázornění vyhodnocení otázky zjišťující pohlaví pedagogů
- Obr. 21: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 11 – učitelé
- Obr. 22: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 2 – učitelé
- Obr. 23: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 3 – učitelé
- Obr. 24: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 4 – učitelé
- Obr. 25: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 5 – učitelé
- Obr. 26: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 6 – učitelé
- Obr. 27: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 7 – učitelé
- Obr. 28: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 8 – učitelé
- Obr. 29: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 9 – učitelé
- Obr. 30: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 10 – učitelé
- Obr. 31: Grafické znázornění vyhodnocení otázky č. 11 – učitelé.

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník – ŽÁCI

Příloha 2: Dotazník – UČITELÉ

Příloha 3: Průvodní dopis k dotazníku pro žáky 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko

Příloha 4: Průvodní dopis k dotazníkovému šetření pro učitele vyučující finanční gramotnost

Příloha 1:

DOTAZNÍK - ŽÁCI

Otázka č. 1:

Dostáváš pravidelně kapesné?

- ano
- ne

Otázka č. 2:

Pokud ano, jakou formou kapesné dostáváš?

- Kapesné nedostávám.
- V hotovosti.
- Na bankovní účet, ke kterému mám svoji vlastní platební kartu a účet aktivně používám.
- Jiným způsobem – doplň.
.....

Otázka č. 3:

Šetříš si peníze?

- ano
- ne

Otázka č. 4:

Pokud ano, kolik jsi pravidelně schopný/á v procentech ušetřit?

- 0 – vyplní ten, kdo si nešetří
- 1 % až 30 %
- 30 % až 60 %
- 60 % až 80 %
- 100 %

Otázka č. 5:

Dříve než si něco koupíš, zvažuješ pečlivě, zda si to můžeš dovolit?

To znamená, aby Ti zbyla rezerva na další výdaje.

- ano
- ne

Otázka č. 6:

Když Ti dojdou našetřené peníze a chceš si něco koupit. Co uděláš?

- Počkám, až si našetřím.
- Řeknu si rodičům a dostanu (nemusím vracet).
- Půjčím si od rodičů/kamaráda s tím, že vypůjčené peníze vrátím.

Otázka č. 7:

Co znamenají pojmy: platy, mzdy, sociální dávky, zisk z podnikání?

- příjmy
- výdaje
- nevím

Otázka č. 8:

Co nastane, když příjmy převýší výdaje?

- úspora
- dluh
- nevím

Otázka č. 9:

Když si vezmeš půjčku 10 000 Kč u banky, kolik musíš vrátit?

- 10 000 Kč
- méně než 10 000 Kč
- více než 10 000 Kč
- nevím

Otázka č. 10:

Co znamená úrok v případě půjčky?

- Odměna pro banku, o tuto částku.
- Odměna pro mě, o tuto částku.
- nevím

Otázka č. 11:

K pořízení bydlení je výhodné využít?

- Spotřebitelský úvěr
- Kontokorentní úvěr

- Hypoteční úvěr
- nevím

Otázka č. 12:

Myslíš si, že je důležité šetřit?

- Ano, je důležité šetřit a mít úspory.
- Ne, není důležité šetřit, stačí si peníze půjčovat.

Otázka č. 13:

Kolik přibližně stojí kostka másla (250 g)?

- 20 Kč
- 40 Kč
- 80 Kč
- nevím

Otázka č. 14:

Kolik zhruba stojí točená zmrzlina na ulici?

- 30 Kč
- 5 Kč
- 15 Kč
- nevím

Otázka č. 15:

Co si představíš pod pojmem finanční vzdělávání?

- Získávání povědomí o finančních produktech.
- Získání povědomí o tom, jak hospodařit s penězi.
- Kombinace obou výše uvedených.

Otázka č. 16:

Kdo by Tě měl finančně vzdělávat?

- škola
- rodina
- škola i rodina
- jiné – doplň

.....

Otázka č. 17:

Myslíš si, že je důležité se finančně vzdělávat? Vysvětli proč.

.....

Základní údaje o respondentovi:

Ročník:

- 6. třída
- 7. třída
- 8. třída
- 9. třída

Pohlaví:

- dívka
- chlapec

Bydliště:

- město
- vesnice

Příloha 2:

DOTAZNÍK - UČITELÉ

Projekt – „Pořízení rodinného bydlení a sestavení rodinného rozpočtu“

Otázka č. 1:

Využíváte pro výuku finanční gramotnosti projektové metody?

- ano
 ne

Otázka č. 2:

Považujete výuku finanční gramotnosti za důležitou?

- ano
 ne

Otázka č. 3:

Může realizace výuky finanční gramotnosti ovlivnit postoj žáka k financím v dospělosti?

- ano
 ne

Otázka č. 4:

Myslíte si, aktuální rozsah výuky finanční gramotnosti je dostatečný?

- ano
 ne

Otázka č. 5:

Byl by podle Vašeho názoru představený projekt pro žáka zajímavý?

- ano
 ne
 Vysvětlete proč.

.....

Otázka č. 6:

Jakou známkou hodnotíte, zda projekt rozvíjí finanční gramotnost?

- výborně 1 2 3 4 5 nedostatečně

Otázka č. 7:

Jakou známkou hodnotíte celkový přínos projektu pro žáka?

výborně 1 2 3 4 5 nedostatečně

Otázka č. 8:

Co konkrétně přinese tento projekt žákům? (můžete vybrat více než jednu odpověď)

znalosti

dovednosti

postoje

jiné

.....

Otázka č. 9:

Může mít, dle Vašeho názoru, tento projekt vliv na žáka a jeho rozhodování při pořizování bydlení v budoucím životě – dospělosti?

určitě ano

pravděpodobně ano

nevím

pravděpodobně ne

určitě ne

Otázka č. 10:

Doporučil/a byste tento projekt ostatním učitelům?

ano

ne

Uveďte proč

.....

Otázka č. 11:

Do jaké míry projekt splnil Vaše očekávání?

zcela

z větší části

jen v některých ohledech

vůbec

Otázka č. 12:

Zde je prostor pro Vaše další komentáře.

.....

Základní údaje o respondentovi:

Pohlaví:

žena

muž

Délka praxe v letech. (uved'te číslo)

.....

Aprobace:

.....

Příloha 3:

Průvodní dopis k dotazníku pro žáky 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko

Vážená paní ředitelko / vážený pane řediteli,

jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci oboru Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základních škol v kombinaci s Učitelstvím technické a informační výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku Vašimi žáky. Tento dotazník je součástí mé závěrečné diplomové práce zabývající se výukou finanční gramotnosti v základních školách v regionu Chrudimsko.

Dotazník je určen žákům druhého stupně základní školy a je anonymní. Výsledky průzkumu budou použity jako podklad ke zpracování praktické části diplomové práce. Prosím tedy o distribuci níže uvedeného linku žákům 6., 7., 8. a 9. tříd na Vaší škole. Navede je na online dotazník obsahující 20 otázek. Dotazník v písemné podobě přikládám pro obeznámení taktéž k tomuto e-mailu. Hlavním cílem tohoto průzkumu je zmonitorovat chápání úrovně finanční gramotnosti žáky druhého stupně základní školy a jejich postoj k financím, hospodaření a finančnímu vzdělávání.

Předpokládám, že online dotazník bude pro Vaši školu praktičtější oproti distribuci dotazníku v papírové podobě. Jestliže je pro Vaši školu praktičtější vyplnění dotazníků v papírové podobě, prosím informujte mě a dotazníky obratem na Vaši školu doručím.

Prosím o vyplnění dotazníků do 25. března 2017.

Předem velice děkuji za zpětnou vazbu a informaci zda se Vaše škola zúčastní dotazníkového šetření či nikoliv.

Pokud budete mít zájem, výsledky šetření Vám ráda poskytnu.

Předem velice děkuji za ochotu, Váš čas a spolupráci.

S přáním hezkého dne

Bc. Iva Slezáková

Dotazník dostupný na: <https://www.surveio.com/survey/d/S5L8Q7P9R3W8M0T5T>

Příloha 4:

Průvodní dopis k dotazníkovému šetření pro učitele vyučující finanční gramotnost

Vážená paní kolegyně, vážený pane kolego,

touto cestou se na Vás obracím se žádostí o zodpovězení několika níže uvedených otázek, které se váží na předložený projekt. Výsledky průzkumu poslouží jako podklady pro Diplomovou práci na téma "Výuka finanční gramotnosti v základních školách v regionu Chrudimsko".

Dotazník je určen učitelům vyučujícím finanční gramotnost na 2. stupni základní školy.

Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná. Prosím o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku.

Předem velice děkuji za spolupráci.

S přáním hezkého dne

Bc. Iva Slezáková

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Iva Slezáková
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Havelka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Výuka finanční gramotnosti v základních školách v regionu Chrudimsko
Název práce v anglickém jazyce:	Teaching financial literacy in elementary schools in the region of Chrudim
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti a finančního vzdělávání.</p> <p>V teoretické části práce je detailněji popsána gramotnost, její další složky a její vztah k finanční gramotnosti. Představeny jsou výukové metody používané při výuce finanční gramotnosti, popsán současný stav začleňování finanční gramotnosti do výuky dle RVP ZV a návrh dalšího možného začleňování do ostatních vzdělávacích oborů vyučovaných na 2. stupni ZŠ.</p> <p>Praktická část práce je rozdělena na dva hlavní díly. První se zabývá dotazníkovým šetřením zjišťujícím postoj žáků 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko k financím a finančnímu vzdělávání. Druhý díl praktické části práce představuje návrh školního projektu zaměřeného na výuku finanční gramotnosti na ZŠ a jeho následnou evaluaci zkušenými pedagogy.</p>
Klíčová slova:	finanční gramotnost, finanční vzdělávání, rozpočet domácnosti, hospodaření, žák, učitel, metody výuky, vzdělávací obor, projekt, dotazník, evaluace
Anotace v anglickém jazyce:	<p>The theses deals with the matter of financial literacy and financial education.</p> <p>The theoretical part of the theses is describing in details literacy, its components and its relationship to financial literacy. Introduced are the teaching methods used in teaching financial literacy, it is described the current status of integration of financial literacy into education by RVP ZV and proposal of another possible integration into other education fields taught at lower secondary school.</p> <p>Practical part of theses is divided into two main segments. The first one is dealing with questionnaire</p>

	detecting position of lower secondary school pupils of region Chrudimsko on finance and financial education. The second segment of the practical part is introducing a proposal of a school project oriented onto teaching financial literacy at lower secondary school and its subsequent evaluation by experienced teachers.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	financial literacy, financial education, household budget, management, pupil, teacher, teaching methods, education field, project, questionnaire, evaluation
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Dotazník - žáci Příloha 2: Dotazník – učitelé Příloha 3: Průvodní dopis k dotazníku pro žáky 2. stupně ZŠ regionu Chrudimsko Příloha 4: Průvodní dopis k dotazníkovému šetření pro učitele vyučující finanční gramotnost
Rozsah práce:	121 stran včetně 9 stran příloh
Jazyk práce:	český